

# **Het gezinsleven van broers en zussen tijdens een uithuisplaatsing**

Versterking van de aanspraak van minderjarige broers en zussen op gezinsleven gedurende een ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing

Nadine Stoffelen

166018

Rijsbergen, 10 september 2012

# **Het gezinsleven van broers en zussen tijdens een uithuisplaatsing**

Versterking van de aanspraak van minderjarige broers en zussen op gezinsleven gedurende een ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing

Student: Nadine Stoffelen

ANR: 166018

School, locatie: Universiteit van Tilburg

Opleiding: Master Rechtsgeleerdheid, accent Privaatrecht

Scriptiebegeleidster: mw. mr. R. de Jong

Examencommissie: mw. mr. R. de Jong & mw. mr. V.M. Smits

Plaats, datum: Rijsbergen, 10 september 2012

## Voorwoord

---

Na een vierjarige opleiding HBO-rechten en twee jaren studeren aan de Universiteit van Tilburg was het dan eindelijk zover: het afstuderen kon beginnen! De scriptie die voor u ligt is het resultaat van mijn afstudeeronderzoek en vormt het sluitstuk van mijn Masteropleiding Rechtsgeleerdheid aan de Universiteit van Tilburg.

Tijdens mijn opleiding HBO-rechten had ik al bijzondere interesse in het Jeugdrecht. Daar ik in 2010 voor mijn opleiding HBO-rechten ben afgestudeerd in het gezondheidsrecht, was de keuze voor het rechtsgebied van mijn masterscriptie niet moeilijk. Ik ben dan ook op zoek gegaan naar een onderwerp in het Jeugdrecht. In het Nederlands Juristenblad trof ik een artikel aan van mevrouw Forder waarin zij ingaat op een uitspraak van de Hoge Raad die meebrengt dat broers en zussen niet het recht hebben om tijdens een kindbeschermingsmaatregel op te komen tegen ongerechtvaardigde inmenging in hun gezinsleven. Forder stelt dat het hierbij gaat om onmisbare rechten. Dit trok mijn aandacht, omdat ik het verschrikkelijk zou vinden om mijn broer (bijna) nooit meer te zien. Nadat ik mij verder in dit onderwerp had verdiept, kwam ik tot de conclusie dat er eigenlijk weinig is geschreven over de rechtspositie van broers en zussen tijdens een kindbeschermingsmaatregel. In deze scriptie wordt daarom weergegeven wat de mogelijkheden zijn voor broers en zussen om hun aanspraak op gezinsleven te versterken gedurende een ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing. Met veel plezier en motivatie heb ik aan deze scriptie gewerkt.

Voor een correcte weergave van de werkwijze van Bureau Jeugdzorg en de Raad voor de Kinderbescherming bij een gedwongen uithuisplaatsing, heb ik diverse medewerkers van deze organisaties geïnterviewd. Ik wil graag N. Eggens, D. Feitsma, I. Gies, E. Martens en P. van Lingen bedanken voor hun tijd en medewerking. Zonder hen had ik nooit voldoende informatie kunnen verkrijgen voor een goed beeld van de praktijk. De vele voorbeelden die zij hebben gegeven, hebben zeker een positieve bijdrage geleverd aan mijn scriptie.

Daarnaast gaat mijn dank uit naar de kinderrechters J. Calkoen en I. Hinfelaar. Zij hebben mij een goed beeld gegeven over het verloop van een procedure tot ondertoezichtstelling en uithuisplaatsing en de belangen die daarbij spelen.

Van de Universiteit van Tilburg wil ik graag mijn scriptiebegeleider mw. mr. R. de Jong hartelijk bedanken voor haar goede begeleiding en de feedback op mijn ingeleverde stukken.

Ten slotte wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor de steun tijdens mijn onderzoek.

Rijsbergen, 10 september 2012

Nadine Stoffelen

## Inhoudsopgave

---

Lijst van afkortingen	7
<b>1. Inleiding</b>	<b>9</b>
1.1 Probleembeschrijving	9
1.2 Onderzoeksvraag en doelstelling	10
1.3 Opbouw	10
<b>2. Ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing</b>	<b>11</b>
2.1 Inleiding	11
2.2 De oplegging van een kindbeschermingsmaatregel	11
2.3 De ondertoezichtstelling	12
2.3.1 Grondslag, doel en verzoek tot OTS	12
2.3.2 Belanghebbenden in zaken betreffende een OTS	12
2.3.3 Horen betrokkenen	15
2.3.4 De duur van een OTS	15
2.3.5 De voorlopige OTS	16
2.3.6 De gevolgen van een OTS	16
2.4 De uithuisplaatsing	17
2.4.1 De vrijwillige UHP	17
2.4.2 De machtiging uithuisplaatsing (MUHP) van de kinderrechter	17
2.4.3 De duur van de UHP	18
2.4.4 Rechtsmiddelen tegen de MUHP	18
2.5 Tussenconclusie	19
<b>3. Het recht op gezinsleven in internationaal perspectief</b>	<b>20</b>
3.1 Inleiding	20
3.2 Het recht op gezinsleven voor broers en zussen op grond van art. 8 en art. 6 EVRM	20
3.2.1 Art. 8 EVRM ‘family life’	20
3.2.2 Gezinsbanden die onder art. 8 EVRM vallen	21
3.2.3 Gevolgen ‘family life’ voor (stief-)broers en zussen	23
3.2.4 Art. 6 EVRM ‘toegang tot de rechter’	23
3.3 Het recht op gezinsleven voor broers en zussen op grond van art. 3, 5, 9, 16, 19 en 20 IVRK	24
3.3.1 Art. 3 IVRK ‘het belang van het kind staat voorop’	24
3.3.2 Art. 5 IVRK ‘eerbiediging van de positie van de ouders’	25
3.3.3 Art. 9 IVRK ‘het recht op gezinsleven’	25
3.3.4 Art. 16 IVRK ‘recht op privacy’	26
3.3.5 Art. 19 en 20 IVRK ‘maatregelen tegen geweld en gezinsvervangende zorg’	27
3.3.6 Ontwikkelingen: klachtenprocedure bij het Comité	28
3.4 Tussenconclusie	29
<b>4. De omgangsregeling ter effectuering van het recht op gezinsleven</b>	<b>30</b>
4.1 Inleiding	30
4.2 Verkrijging en wijziging van een omgangsregeling ex art. 1:377a BW en art. 1:377e BW	30

4.2.1	Kring van omgangsgerechtigden (ontvankelijkheidsvereiste)	30
4.2.2	Omgang in het belang van het kind	31
4.2.3	Inhoud en wijziging van een omgangsregeling	33
4.3	Verkrijging en wijziging van een omgangsregeling ex art. 1:377g BW	33
4.4	Verkrijging en wijziging van een omgangsregeling ex art. 1:263a BW en art. 1:263b BW	34
4.5	De leeftijdsgrens bij het horen van minderjarigen in omgangszaken ex art. 809 Rv	35
4.6	Omgangsrecht van broers en zussen in Duitsland	36
4.7	Garantie omgang voor broers en zussen	37
4.7.1	Gerechtelijke effectuering van een omgangsregeling door broers en zussen	38
4.7.2	Buitengerechtelijke effectuering van een omgangsregeling door broers en zussen	39
4.7.3	Omgangsbegeleiding in België	39
4.8	Tussenconclusie	40
<b>5.</b>	<b>Waarborging van het recht op gezinsleven voor broers en zussen door Bzj en de RvdK</b>	<b>41</b>
5.1	Inleiding	41
5.2	Richtlijnen	41
5.3	Waarborging van het recht op gezinsleven voor broers en zussen door Bzj	41
5.3.1	Taken en bevoegdheden Bzj met betrekking tot een OTS en UHP	42
5.3.2	Rechtsmiddelen voor broers en zussen tegen een al dan niet vastgestelde omgangsregeling	44
5.3.3	Nakoming van een omgangsregeling tussen broers en zussen door hun ouders	45
5.3.4	Nakoming van een omgangsregeling tussen broers en zussen door pleegouders	46
5.3.5	Nakoming van een omgangsregeling tussen broers en zussen door Bzj	46
5.3.6	Klachtrecht Bzj ex art. 67 en 68 Wzj	47
5.3.7	Klachtrecht Kinderombudsman	48
5.4	Waarborging van het recht op gezinsleven voor broers en zussen door de RvdK	49
5.4.1	Taken en bevoegdheden RvdK met betrekking tot een OTS en UHP	49
5.4.2	Taken en bevoegdheden RvdK bij effectuering omgangsregeling tussen broers en zussen	50
5.4.3	Klachtrecht RvdK	50
5.5	Tussenconclusie	51
5.5.1	Bzj	51
5.5.2	RvdK	52
<b>6.</b>	<b>Conclusies en aanbevelingen</b>	<b>53</b>
6.1	Inleiding	53
6.2	Conclusie	53
6.3	Aanbevelingen	54
6.3.1	Belanghebbende ex art. 798 lid 1 Rv	54
6.3.2	Vertrouwenspersoon voor (stief-)broers en zussen tijdens raadsonderzoek	54
6.3.3	Nationale richtlijnen voor UHP	55
6.3.4	Samen plaatsing (stief-)broers en zussen in de praktijk	55
6.3.5	Beëindiging en wijziging UHP ex art. 1:263 lid 2 en 4 BW	55
6.3.6	Wettelijk gegarandeerd omgangsrecht voor broers en zussen	56
6.3.7	Versterking rol bijzondere curator en eigen formele rechtsingang voor minderjarigen	56
6.3.8	Omgangsverzoek tijdens uithuisplaatsingsprocedure	57

6.3.9	Bekendheid informele rechtsingang ex art. 1:377g BW	57
6.3.10	Afschaffing leeftijdsgrens bij het horen in een omgangsprocedure ex art. 809 Rv	57
6.3.11	Horen (stief-)broers en zussen door Bz bij het vaststellen van een omgangsregeling	58
6.3.12	Omgangsbegeleiding (stief-)broers en zussen in een omgangshuis	58
6.3.13	Versterking mogelijkheden Bz om de nakoming van een omgangsregeling af te dwingen	58
6.3.14	Ondertekenen en ratificeren derde Facultatief Protocol bij het IVRK	59
6.3.15	Klachtrecht Bz openstellen voor thuiswonende (stief-)broers en zussen en bekendmaking	59
	<b>Literatuur- en bronnenlijst</b>	<b>60</b>

## Lijst van afkortingen

---

Aant.	: Aantekening
A-G	: Advocaat-generaal
ARRS	: Afdeling Rechtspraak van de Raad van State
Awb	: Algemene wet bestuursrecht
BeckRS	: Beck Rechtsprechung
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
BGH	: Bundesgerichtshof
Bjz	: Bureau Jeugdzorg
BOR	: Begeleide Omgangsregeling
BW	: Burgerlijk Wetboek
CAW	: Centrum Algemeen Welzijnswerk
Comité	: Comité voor de Rechten van het Kind
EHRM	: Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	: Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens
FamRZ	: Zeitschrift für das gesamte Familienrecht
FJR	: Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht
GS	: Groene Serie
GW	: Grondwet
HR	: Hoge Raad der Nederlanden
IVRK	: Verdrag inzake de Rechten van het Kind
JIN	: Jurisprudentie in Nederland
Jo.	: Juncto
LJN	: Landelijk Jurisprudentie Nummer
KG	: Kort Geding
M.nt.	: Met noot van
MvA	: Memorie van antwoord
MvT	: Memorie van toelichting
MUHP	: Machtiging Uithuisplaatsing
NJ	: Nederlandse Jurisprudentie
NJB	: Nederlands Juristenblad
NJW	: Neue Juristische Wochenschrift
NJW-RR	: Neue Juristische Wochenschrift Rechtsprechungs-Report Zivilrecht
OLG	: Oberlandesgericht
OTS	: Ondertoezichtstelling
p.	: Pagina
Par.	: Paragraaf
Rb.	: Rechtbank
RFR	: Rechtspraak Familierecht. Praktisch bewerkt
RJ&D ECHR	: Reports of Judgments and Decisions of the European Court of Human Rights
Rv	: Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
RvdK	: Raad voor de Kinderbescherming

RvdW	: Rechtspraak van de Week
Stb.	: Staatsblad
T&C	: Tekst & Commentaar
Trb.	: Tractatenblad
UHP	: Uithuisplaatsing
UWjz	: Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg
VN	: Verenigde Naties
Waz	: Wet afbreking zwangerschap
Wjz	: Wet op de jeugdzorg
Wlb	: Wet op de lijkbezorging
WNo	: Wet Nationale ombudsman
WvSr	: Wetboek van Strafrecht



# 1 Inleiding

---

Dat opvoeden niet altijd gemakkelijk is, weet iedereen die kinderen heeft. In ieder gezin komen wel opvoedingsproblemen voor, want de perfecte opvoeder bestaat namelijk niet. Vaak worden de problemen binnen het gezin opgelost. Het komt echter ook voor dat de problemen zo groot zijn dat de ouders (tijdelijk) niet de zorg en opvoeding kunnen bieden die nodig is voor een evenwichtige ontwikkeling van het kind. Voorbeelden hiervan zijn seksueel misbruik, mishandeling en verslaving.<sup>1</sup>

In dat geval moet de Staat op grond van het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM) en het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) zorgen dat kinderen de bescherming en zorg krijgen die nodig zijn voor hun welzijn.<sup>2</sup> De kinderrechter kan daarom besluiten dat een gezin verplicht hulp krijgt bij de opvoeding en verzorging van een kind. Er wordt dan een maatregel van kindbescherming opgelegd om de ontwikkeling van een kind veilig te stellen. De kindbeschermingsmaatregelen in Nederland zijn: ondertoezichtstelling (OTS), eventueel gevolgd met een uithuisplaatsing (UHP), ontheffing en ontzetting uit het ouderlijk gezag.<sup>3</sup>

## 1.1 Probleembeschrijving

Het uitspreken van een OTS met UHP heeft grote gevolgen voor de rechten en plichten van de betrokkenen, zoals het recht op een onverstoord gezinsleven ex art. 8 EVRM en art. 9 IVRK. Daarom hebben de ouders tegen wie een kindbeschermingsmaatregel wordt opgelegd zowel tijdens de procedure als via art. 798 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) de mogelijkheid om zich tegen de OTS en UHP te verzetten.<sup>4</sup> Ook het kind dat onder toezicht wordt gesteld en uit huis wordt geplaatst, heeft op grond van art. 798 Rv de mogelijkheid om hiertegen op te komen. Bovendien moeten krachtens art. 809 Rv de kinderen van twaalf jaren en ouder in de procedure worden gehoord.

Een minderjarige die op wil komen tegen de UHP van zijn broers en zussen is volgens de Hoge Raad in de betreffende zaak echter *géén belanghebbende* ex art. 798 Rv.<sup>5</sup> Een kind heeft krachtens art. 8 EVRM wel recht op 'family life'. Als de broers/zussen van het kind uit huis worden geplaatst, wordt het recht van het kind op een onverstoord gezinsleven van art. 8 EVRM geschonden. Het kind heeft echter op grond van art. 798 Rv geen procesrechtelijk wapen om hiertegen op te komen, terwijl krachtens art. 6 EVRM *een ieder* recht heeft op toegang tot de rechter. Ook heeft de broer/zus geen recht om te worden gehoord tijdens de kindbeschermingsprocedure. De OTS met UHP wordt namelijk over elk kind afzonderlijk beoordeeld en in art. 809 Rv staat dat alleen de minderjarige in wiens zaak moet worden beslist het recht heeft te worden gehoord.

De broers/zussen van een uit huis geplaatst kind hebben krachtens art. 1:377a jo. art. 1:377g Burgerlijk Wetboek (BW) wel recht op een omgangsregeling met hun uit huis geplaatste broers/zussen. Zij zijn daarbij echter afhankelijk van een vertegenwoordiger, omdat zij niet zelfstandig in rechte kunnen optreden. Bovendien hanteert art. 1:377g BW een leeftijdsgrens van twaalf jaren bij het verzoeken van een

---

<sup>1</sup> Art. 1 lid 1 Wet op de jeugdzorg (Wjz); Brancherapportage Jeugdzorg 2010, p. 2, 6-7, 14-16; <[www.jeugdzorgnederland.nl/de-vraag-naar-jeugdzorg/](http://www.jeugdzorgnederland.nl/de-vraag-naar-jeugdzorg/)> Geraadpleegd op 23 januari 2012; Berends e.a. 2010, p. 1, 15-20; Brochure Raad voor de Kinderbescherming 2012, p. 3-5; <[www.kinderbescherming.nl/wat\\_doet\\_de\\_raad/bescherming/opvoedingsproblemen/index.aspx](http://www.kinderbescherming.nl/wat_doet_de_raad/bescherming/opvoedingsproblemen/index.aspx)> Geraadpleegd op 23 januari 2012.

<sup>2</sup> Art. 3 lid 2 IVRK.

<sup>3</sup> <[www.kinderbescherming.nl/hoewerktde raad/maatregelen\\_van\\_kinderbescherming/Index.aspx](http://www.kinderbescherming.nl/hoewerktde raad/maatregelen_van_kinderbescherming/Index.aspx)> Geraadpleegd op 4 november 2011; <[www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderbescherming/kinderbeschermingsmaatregelen](http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderbescherming/kinderbeschermingsmaatregelen)> Geraadpleegd op 4 november 2011.

<sup>4</sup> Ouders moeten namelijk bij de besluitvorming worden betrokken om hun belangen te kunnen beschermen, EHRM 8 juli 1987, nr. 9749/82, NJ 1988, 828 (*W./Verenigd Koninkrijk*).

<sup>5</sup> HR 21 mei 2010, NJ 2010, 397.

omgangsregeling. Dit kan een omgangsregeling tussen broers en zussen beperken. In het wetsvoorstel Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen wordt deze rechtspositie van de minderjarige ten opzichte van de huidige wettelijke regeling niet gewijzigd.<sup>6</sup>

De minderjarige broers/zussen van een kind dat onder toezicht wordt gesteld en uit huis wordt geplaatst, hebben dus weinig mogelijkheden om op te komen tegen deze kindbeschermingsmaatregel, terwijl wel inbreuk wordt gemaakt op hun recht op een onverstoord gezinsleven. Daarnaast kleven aan de mogelijkheden die er wel zijn enige beperkingen.

### **1.2 Onderzoeksvraag en doelstelling**

De volgende onderzoeksvraag staat centraal in dit onderzoek: *welke (juridische) mogelijkheden zijn er voor de minderjarige (stief-)broers en zussen om hun aanspraak op een gezinsleven – ex art. 8 EVRM en art. 9 IVRK – te versterken gedurende een ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing?*

Het doel van dit onderzoek is te beoordelen of de huidige rechtsmiddelen van minderjarigen voldoende zijn om hun recht op gezinsleven – ex art. 8 EVRM en art. 9 IVRK – te effectueren, gedurende een OTS met UHP van hun broers/zussen en wanneer deze rechtsmiddelen voor verbetering vatbaar zijn. Hierbij wordt ook gekeken naar de juridische positie van stiefbroers en zussen, omdat er tegenwoordig steeds meer samengestelde gezinnen zijn.<sup>7</sup> Uiteindelijk wordt geconcludeerd welke juridische mogelijkheden er zijn voor de minderjarige (stief-)broers/zussen van een onder toezicht gesteld en uit huis geplaatst kind om de aanspraak op hun gezinsleven in Nederland te versterken.

### **1.3 Opbouw**

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, wordt in hoofdstuk twee het wettelijk kader betreffende de OTS met UHP weergegeven. Niet alleen de procedures worden behandeld, maar ook de rechten van ouders, het betrokken kind en de broers/zussen.

Vervolgens wordt in hoofdstuk drie het recht op gezinsleven vanuit internationaal perspectief bekeken. Hierin wordt het begrip ‘family life’ ex art. 8 EVRM uitgewerkt; wie hebben recht op gezinsleven, valt de gezinsband tussen broers en zussen hieronder en wordt dit anders bij stiefbroers en stiefzussen? Ook wordt gekeken of het recht op gezinsleven via art. 6 EVRM kan worden afgedwongen door minderjarigen. Daarna volgt een bespreking van het IVRK. Krachtens art. 3 IVRK moet het belang van het kind altijd voorop staan, op grond van art. 9 en 16 IVRK heeft een kind recht op gezinsleven en ex art. 19 en 20 IVRK heeft een kind recht op bescherming tegen geweld en gezinsvervangende zorg.

In hoofdstuk vier komt de omgangsregeling tussen (stief-)broers en zussen bij een UHP aan bod en wordt gekeken hoe in Duitsland vorm wordt gegeven aan omgang tussen (stief-)broers en zussen tijdens een UHP. Ook wordt ingegaan op de effectueringmogelijkheden van een dergelijke omgangsregeling.

Daarna komt in het vijfde hoofdstuk de rol van Bureau Jeugdzorg (Bjz) tijdens de OTS en de UHP aan bod. Er wordt beschreven wat haar taken en bevoegdheden zijn in deze procedures, hoe de broers/zussen in de procedure worden betrokken en of daarbij onderscheid wordt gemaakt naar leeftijd. De rol van Bjz wordt afgesloten met een beschrijving van het klachtrecht. Nadat de rol van Bjz is besproken, komt de rol van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) tijdens een OTS en UHP aan bod.

Tot slot worden in hoofdstuk zes de conclusies weergegeven die naar aanleiding van het onderzoek kunnen worden getrokken en worden aanbevelingen gedaan voor de praktijk.

---

<sup>6</sup> *Kamerstukken II* 2008/09, 32 015, nr. 2.

<sup>7</sup> Steenhof 2007, p. 19-22.

## 2 Ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing

---

### 2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt op basis van het geldende recht onderzocht of het mogelijk is voor de broer/zus van een onder toezicht gesteld en uit huis geplaatst kind om het recht op gezinsleven tijdens de kinderbeschermingsprocedure te effectueren en welke problemen zich daarbij voordoen. Eerst wordt uiteengezet wat kinderbeschermingsmaatregelen zijn en wanneer en onder welke voorwaarden deze kunnen worden opgelegd. Vervolgens worden de specifieke eisen die gelden bij het opleggen en toepassen van een OTS en UHP uiteengezet. Er wordt begonnen met de grondslag, het doel en het verzoek tot OTS, omdat de rechter een kind pas onder toezicht kan stellen als hij daartoe een verzoek krijgt en wordt voldaan aan de grondslag van deze maatregel. Daarna wordt specifiek aandacht besteed aan de belanghebbenden in het personen- en familierecht. Als de broers/zussen namelijk niet als belanghebbenden worden aangemerkt, worden zij niet opgeroepen voor de zitting om hun mening kenbaar te maken en kunnen zij niet opkomen tegen de beslissing tot OTS met een eventuele UHP. Ook wordt gekeken of de broer/zus kan opkomen tegen een verlenging van de OTS, of hij/zij om opheffing van de OTS kan verzoeken en of hij/zij iets kan ondernemen tegen een voorlopige OTS. In beginsel blijft een onder toezicht gesteld kind gewoon thuis wonen, maar soms is het noodzakelijk om het kind uit huis te plaatsen. Eerst wordt uiteengezet wanneer een kind uit huis kan worden geplaatst. Om te bepalen wat de rechten en plichten zijn voor de broer/zus van een kind dat uit huis wordt geplaatst, wordt gekeken of zij kunnen opkomen tegen een machtiging tot UHP van de rechter, of zij iets kunnen ondernemen tegen de duur van de UHP en of zij iets kunnen doen tegen een plaatsing op verschillende locaties. Tot slot wordt nog een tussenconclusie gegeven.

### 2.2 De oplegging van een kinderbeschermingsmaatregel

Minderjarigen staan krachtens art. 1:245 BW onder gezag.<sup>8</sup> In de meeste gevallen wordt het gezag uitgeoefend door de ouders, omdat zij in beginsel het recht en de plicht hebben om hun kind<sup>9</sup> te verzorgen en op te voeden.<sup>10</sup> Dat betekent dat zij de zorg en verantwoordelijkheid dragen voor het geestelijk en lichamelijk welzijn en de veiligheid van het kind, alsmede het bevorderen van de ontwikkeling van zijn persoonlijkheid.<sup>11</sup> Het belang van het kind staat daarbij voorop.<sup>12</sup>

Als het gezag niet (meer) op de juiste wijze wordt uitgeoefend en de lichamelijke en/of geestelijke ontwikkeling van de minderjarige daardoor in ernstige mate wordt geschaad of bedreigd, kan de overheid maatregelen nemen tegen de ouders om de minderjarige te beschermen. De Nederlandse wet kent drie verschillende kinderbeschermingsmaatregelen: OTS (met of zonder UHP), ontheffing en ontzetting uit het ouderlijk gezag.<sup>13</sup> Door in te grijpen in het gezag maakt de overheid inbreuk op het recht op gezinsleven van een ieder ex art. 8 EVRM. Dit is krachtens art. 8 lid 2 EVRM slechts gerechtvaardigd als de maatregel bij wet is voorzien, een geoorloofd doel dient en noodzakelijk is in een democratische samenleving.<sup>14</sup>

In de praktijk, de rechtspraak en de beleidsopvattingen zijn belangrijke uitgangspunten geformuleerd die bij het toepassen en uitvoeren van kinderbeschermingsmaatregelen in acht moeten

---

<sup>8</sup> Er bestaan verschillende vormen van gezag: (gezamenlijk) ouderlijk gezag, (gezamenlijke) voogdij of gezamenlijk gezag door een ouder tezamen met een ander dan de ouder, art. 1:245 lid 3 en 5 BW.

<sup>9</sup> 'Kind' en 'minderjarige' worden in deze scriptie als synoniemen gebruikt.

<sup>10</sup> Art. 18 IVRK en art. 1:247 BW; Peeters & Woldringh 1993, p. 28.

<sup>11</sup> Art. 1:247 BW.

<sup>12</sup> Art. 3 IVRK. Van der Linden, Ten Siethoff & Zeijlstra-Rijpstra 2009, p. 50, 125; Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 122; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 349, 353, 355, 402.

<sup>13</sup> Art. 1:254 resp. art. 1:266 en art. 1:269 BW.

<sup>14</sup> Van der Linden, Ten Siethoff & Zeijlstra-Rijpstra 2009, p. 125-126; Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 290, 295-296; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 402, 405.

worden genomen.<sup>15</sup> Ten eerste moet het opleggen van een kindbeschermingsmaatregel een uiterste middel zijn. Voordat een kindbeschermingsmaatregel wordt opgelegd, moet worden geprobeerd de opvoedingsproblematiek op te lossen via de vrijwillige hulpverlening. Het heeft de voorkeur eerst de minst ingrijpende oplossingen aan te wenden.<sup>16</sup> Daarnaast moet zo min mogelijk worden ingegrepen in de bestaande verhoudingen. Dit houdt in dat de hulp zo licht mogelijk, zo nabij mogelijk en zo kort mogelijk moet zijn (het zo-zo-zo-beleid).<sup>17</sup> Ten derde moet op grond van art. 3 IVRK het opleggen van een maatregel noodzakelijk zijn in het belang van het kind. Steeds moet een afweging worden gemaakt waarmee het belang van het kind het meest is gediend: handhaving van het gezag of het maken van een inbreuk daarop. Verder moeten de maatregelen zoveel mogelijk worden uitgevoerd door particuliere organisaties. De overheid heeft enkel een voorwaardenscheppende en controlerende taak.<sup>18</sup>

### **2.3 De ondertoezichtstelling**

De OTS is een gezagsbeperkende maatregel. Het voorziet in begeleiding van het kind en zijn ouders op een zodanig tijdstip dat dieper ingrijpen in het gezag kan worden vermeden. Een gezinsvoogd van Bjz verleent de minderjarige en diens ouders hulp en steun bij de verzorging en opvoeding.<sup>19</sup> Het is de bedoeling dat ouders uiteindelijk weer zelf de verzorging en opvoeding van hun kind op zich nemen.<sup>20</sup>

#### *2.3.1 Grondslag, doel en verzoek tot OTS*

“Als een minderjarige zodanig opgroeit, dat zijn zedelijke of geestelijke belangen of zijn gezondheid ernstig worden bedreigd, en andere middelen ter afwendings van deze bedreiging hebben gefaald of, naar is te voorzien, zullen falen, kan de kinderrechter hem onder toezicht stellen van Bjz”.<sup>21</sup> Het doel van de OTS is dus het wegnemen of beperken van de ‘ernstige bedreiging’ waarin de minderjarige verkeert.<sup>22</sup> De kinderrechter beoordeelt aan de hand van de omstandigheden van het geval of sprake is van een dergelijke bedreiging. Door de ruime formulering van de OTS-grond, kan de OTS in veel situaties worden opgelegd, zoals bij verwaarlozing, mishandeling, verslaving en strafbaar gedrag van de ouders en/of het kind.<sup>23</sup>

De kinderrechter kan pas tot een OTS beslissen als daartoe een verzoek is ingediend door een ouder (ook als deze niet met het gezag is belast), een ander die de minderjarige verzorgt en opvoedt (zoals een stiefouder<sup>24</sup>), de RvdK of het Openbaar Ministerie.<sup>25</sup>

#### *2.3.2 Belanghebbenden in zaken betreffende een OTS*

Op de behandeling van het verzoek tot OTS zijn de art. 798 t/m 813 Rv van toepassing. Onder belanghebbende wordt ex art. 798 lid 1 Rv verstaan: “degene op wiens rechten of verplichtingen de zaak rechtstreeks betrekking heeft”. De belanghebbenden bij een OTS zijn in elk geval het kind, de (stief)ouders (mits sprake is van ‘family life’), een voogd, pleegouders en Bjz.<sup>26</sup>

---

<sup>15</sup> Zie Wjz; Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 295-300.

<sup>16</sup> Art. 8 lid 2 EVRM; art. 19 IVRK; *Kamerstukken II* 1992/93, 23 003, nr. 3, p. 11 (MvT); Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 295-296.

<sup>17</sup> Art. 5 lid 4 Wjz; Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 296.

<sup>18</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 297-299.

<sup>19</sup> Art. 44 UWjz.

<sup>20</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 322-326; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 410-411.

<sup>21</sup> Art. 1:254 BW.

<sup>22</sup> Van der Linden, Ten Siethoff & Zeijlstra-Rijpstra 2009, p. 128.

<sup>23</sup> Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:254 BW, aant. 2.

<sup>24</sup> Zie ook art. 1:253v lid 6 jo. art. 1:254 lid 4 BW voor het geval sprake is van gezamenlijk gezag.

<sup>25</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 333-334; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 415.

<sup>26</sup> Art. 2.3 Procesreglement Civiel Jeugdrecht; *Kamerstukken II* 1991/92, 22 487, nr. 3, p. 6-7 (MvT); Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 334; Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:254 BW, aant. 4.

Om in het familierecht voorafgaande procedures, waarin eerst moet worden bepaald wie belanghebbende is, te voorkomen, heeft de wetgever de kring van belanghebbenden enigszins beperkt. Men is pas belanghebbende in de zin van art. 798 Rv, als de zaak *rechtstreeks* betrekking heeft op zijn rechten en verplichtingen. Iemand die slechts een indirect of puur emotioneel belang heeft bij de uitkomst van de procedure is geen belanghebbende. In elk geval kunnen de rechtstreeks werkende internationaal beschermde rechten, waaronder het recht op gezinsleven ex art. 8 EVRM, worden gerekend tot de in art. 798 lid 1 Rv bedoelde ‘rechtstreekse’ rechten en plichten.<sup>27</sup> Zo behoort iemand die meent dat tussen hem en de procespartij sprake is van ‘family life’ ex art. 8 EVRM als ‘rechtstreeks belanghebbende’ te worden aangemerkt.<sup>28</sup> Daarom kunnen mijns inziens de broers/zussen bij een OTS met UHP wel als belanghebbenden worden aangemerkt. Dat zij minderjarig zijn doet daar niet aan af, want ook minderjarigen kunnen in hen betreffende procedures belanghebbenden zijn in de zin van art. 798 Rv. Zelfs rechtspersonen, zoals Bjz, kunnen als belanghebbenden worden aangemerkt.<sup>29</sup>

De rechter beantwoordt uiteindelijk de vraag wie in een zaak precies als ‘rechtstreeks belanghebbende’ wordt beschouwd. Dit hangt namelijk af van de omstandigheden van het geval. Opvallend is dat de broer/zus van een minderjarige die onder toezicht wordt gesteld (en eventueel uit huis wordt geplaatst) niet als belanghebbende wordt aangemerkt door de Hoge Raad.<sup>30</sup> Volgens de Hoge Raad moet over elk kind afzonderlijk worden beoordeeld of is voldaan aan de wettelijke criteria die gelden voor toepassing van de maatregel. Het gezag wordt immers over elk kind afzonderlijk uitgeoefend. Hieruit volgt dat in de zaak van elk individueel kind enkel de uit het gezag over dat kind voortvloeiende rechten en verplichtingen van dit kind en van de ouders die het gezag over dit kind uitoefenen, dan wel van anderen die dit kind verzorgen en opvoeden, zijn betrokken. Daarom kunnen slechts de met het gezag belaste ouders, een ander die het minderjarige kind verzorgt en opvoedt en het kind zelf – naast Bjz, de RvdK en het Openbaar Ministerie – als belanghebbenden in de zin van art. 798 lid 1 Rv worden aangemerkt. Dit wordt niet anders doordat een beslissing tot UHP mede het recht op gezinsleven ex art. 8 EVRM van de broers en zussen raakt. Doordat de minderjarige niet als belanghebbende wordt aangemerkt in de procedure tot OTS en UHP van zijn broers en zussen kan hij ook geen hoger beroep en cassatie kan instellen tegen de beslissing van de kinderrechter inzake een OTS en UHP. Krachtens art. 805-807 Rv is dit slechts mogelijk voor belanghebbenden. Minderjarigen hebben dus geen wettelijke mogelijkheid om op te komen tegen een OTS met UHP van hun broers/zussen.

Tegen deze uitspraak van de Hoge Raad is verschillende malen kritiek geuit, o.a. door Forder en Bakker. Zij vinden dat broers en zussen tijdens een OTS met UHP wel als belanghebbenden kunnen worden aangemerkt. Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) staat er namelijk op dat ouders tijdens kinderbeschermingsprocedures bij de besluitvorming worden betrokken ter bescherming van hun belangen en het EHRM zal kinderen daarin niet slechter beschermen dan volwassenen.<sup>31</sup> Ook is het niet evident dat een kind geen recht heeft zich te verzetten tegen het uit elkaar halen van het gezin. De beslissing raakt immers ook andere rechten dan het recht een kind te mogen verzorgen en opvoeden.<sup>32</sup>

Daarnaast gaat de Hoge Raad volgens Forder voorbij aan het bestuursrechtelijk beschermde belang van de broer/zus. Voor een UHP is namelijk een bestuursrechtelijk indicatiebesluit nodig van Bjz. In het bestuursrecht kunnen broers en zussen op grond van art. 1:2 Algemene wet bestuursrecht (Awb) wel als

<sup>27</sup> *Kamerstukken II* 1991/92, 22 487, nr. 3, p. 6-7 (MvT); HR 15 mei 1987, *NJ* 1988, 654; HR 10 november 1989, *NJ* 1990, 628.

<sup>28</sup> *Kamerstukken II* 1991/92, 22 487, nr. 3, p. 6-7 (MvT); HR 15 mei 1987, *NJ* 1988, 654; HR 10 november 1989, *NJ* 1990, 628.

<sup>29</sup> *Kamerstukken II* 1991/92, 22 487, nr. 3, p. 6-9 (MvT); *Kamerstukken II* 1992/93, 22 487, nr. 6, p. 9 (MvA); *Kamerstukken II* 1992/93, 22 487, nr. 8, p. 6; Nauta 2012 (*T&C Rv*), art. 798 Rv, aant. 1-5; Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 798 Rv, aant. 2 en 3.

<sup>30</sup> HR 21 mei 2010, *NJ* 2010, 397.

<sup>31</sup> EHRM 8 juli 1987, nr. 9749/82, *NJ* 1988, 828 (*W./Verenigd Koninkrijk*).

<sup>32</sup> Forder & Bakker 2010, p. 2238-2239; Forder 2011, p. 1390-1391.

belanghebbenden worden aangemerkt, omdat het daar gaat om een rechtstreekse feitelijke betrokkenheid bij de zaak. Echter, tegen het indicatiebesluit tot UHP kan op grond van art. 5 jo. Bijlage H lid 3 Awb geen bezwaar en beroep bij de bestuursrechter worden ingesteld, omdat de kinderrechter ter uitvoering van het besluit tot UHP een machtiging moet verlenen.<sup>33</sup> Volgens Forder moeten broers en zussen tijdens een OTS met UHP wel als belanghebbenden worden aangemerkt, omdat zij anders geen toegang hebben tot de rechter om op te komen voor hun recht op gezinsleven.<sup>34</sup>

Ook A-G Wesseling-Van Gent is van mening dat broers/zussen als belanghebbenden kunnen worden aangemerkt. Het belanghebbendenbegrip wordt namelijk in het familierecht nader ingevuld door het recht op gezinsleven ex. art. 8 EVRM. Het gezinsleven bestaat niet alleen tussen volwassen en hun kinderen, maar ook tussen kinderen onderling.<sup>35</sup> Ook Wortmann deelt deze mening.<sup>36</sup>

Het aanmerken van broers en zussen als belanghebbende in de procedure betreffende een OTS en UHP van een kind, kan voor de broers en zussen wel vergaande gevolgen hebben. Zo worden zij opgeroepen voor de mondelinge behandeling en moeten zij hun mening kenbaar maken aan de kinderrechter over de opvoedingssituatie. Aan hen worden echter geen directe vragen gesteld over hun recht op gezinsleven. Het is voor de broers en zussen bij het kenbaar maken van hun mening omtrent de opvoedingssituatie wel lastig dat dit op latere leeftijd kan leiden tot (loyaliteits)conflicten met hun ouder(s) en het hun uit huis geplaatste broers en zussen. Bovendien krijgen zij veel – ongewenste – informatie over hun ouders, terwijl zij vaak wel loyaal aan hun ouders willen blijven. Ook is de procedure vaak erg emotioneel, zowel voor de kinderen als de ouders. De broers en zussen worden hiermee geconfronteerd als zij als belanghebbenden worden aangemerkt. Daarnaast brengt het kenbaar maken van een mening aan de rechter voor kinderen vaak nog meer stress en spanning mee, omdat zij het eng vinden om naar de rechter toe te gaan. Zij weten immers niet wat zij kunnen verwachten. De kinderrechter kan tevens slechts een OTS uitspreken en een MUHP verlenen. Hij kan geen uitspraken doen over het recht op gezinsleven tussen de kinderen zelf. Bz gaat immers over de uitvoering van de OTS en UHP en daar kan de kinderrechter niets tegen inbrengen. De kinderrechter kan enkel aangeven dat het hem gewent lijkt dat de kinderen elkaar blijven zien of dat zij bij elkaar worden geplaatst.<sup>37</sup>

Als de minderjarige (stief-)broers en zussen als belanghebbenden worden aangemerkt, kan dit ook betekenen dat de privacyrechten van de ouders in het geding komen. De (stief-)broers en zussen krijgen namelijk op de zitting veel informatie te horen die de ouders wellicht – welbewust – niet hadden verteld. Het privacyrecht van de ouders speelt met name een rol bij aspecten die zich alleen voordoen ten aanzien van één van de kinderen, namelijk het kind dat onder toezicht wordt gesteld en uit huis wordt geplaatst. Een voorbeeld hiervan is ontucht met één van de kinderen. Vaak willen de ouders niet dat hun andere kinderen dit te weten komen. Dit is trouwens ook niet altijd in het belang van de (stief-)broers en zussen. Ook hebben zij als belanghebbenden recht op inzage in alle processtukken. Bz kan echter aan de kinderrechter aangeven dat zij niet wil dat privacygevoelige informatie aan een bepaalde belanghebbende wordt toegestuurd. De kinderrechter kan vervolgens naar analogie van art. 811 Rv bepalen welke informatie aan welke belanghebbende wordt toegestuurd. Hierdoor kan de privacy van de ouders worden gewaarborgd. Tevens is kinderrechter I. Hinfelaar van mening dat de privacy van de ouders minder in het geding is als hun eigen kinderen – de broers en zussen van het kind dat onder toezicht wordt gesteld en uit huis wordt geplaatst – als belanghebbenden worden aangemerkt. Mijns inziens is het dus wel mogelijk om

<sup>33</sup> *Kamerstukken II* 2002/03, 28 168, nr. 10, p. 23.

<sup>34</sup> Art. 6 jo. 8 EVRM en art. 12 IVRK. Forder 2012, p. 393-394

<sup>35</sup> Vande Lanotte & Haeck 2004, p. 742.

<sup>36</sup> HR 21 mei 2010, *NJ* 2010, 397; Wortmann 1996, p. 72.

<sup>37</sup> I. Hinfelaar, kinderrechter Rechtbank Breda.

de broers en zussen van een kind dat onder toezicht wordt gesteld en uit huis wordt geplaatst als belanghebbenden aan te merken, maar is dit niet wenselijk gelet op de daarbij komende gevolgen voor de minderjarige broers en zussen.<sup>38</sup>

### 2.3.3 Horen betrokkenen

Tijdens de procedure tot OTS moeten de ouders van het betreffende kind ingevolge art. 800 Rv door de rechter worden gehoord. Deze rechter is krachtens art. 809 Rv ook verplicht het kind dat twaalf jaren of ouder is in de gelegenheid te stellen zijn mening kenbaar te maken. Kinderen die de leeftijd van twaalf jaren nog niet hebben bereikt, kunnen door de rechter worden gehoord. Dit is echter geen verplichting.<sup>39</sup> Uit art. 800 en 809 Rv blijkt niet dat de broer/zus een recht heeft om te worden gehoord tijdens de procedure. De OTS met UHP wordt namelijk over elk kind afzonderlijk beoordeeld en in art. 809 Rv staat dat alleen de minderjarige in wiens zaak moet worden beslist het recht heeft te worden gehoord.

### 2.3.4 De duur van een OTS

De kinderrechter bepaalt de duur van de OTS. Deze bedraagt op grond van art. 1:256 BW maximaal één jaar. De kinderrechter kan de termijn telkens met maximaal een jaar verlengen, totdat de minderjarige meerderjarig wordt en mits de grond voor OTS nog steeds bestaat. De kinderrechter kan de OTS slechts verlengen op verzoek van Bzj, een ouder, een verzorger/opvoeder, de RvdK of het Openbaar Ministerie. Dit verzoek moet wel binnen de lopende termijn van de OTS worden ingediend, want de kinderrechter kan de OTS niet met terugwerkende kracht verlengen.<sup>40</sup>

De rechter moet krachtens art. 276 Rv de belanghebbenden ten minste zeven dagen voor de zitting oproepen. Als de broers/zussen van een minderjarige die onder toezicht is gesteld niet als belanghebbenden worden aangemerkt door de rechter, dan worden zij ook niet opgeroepen voor de behandeling van het verzoek tot verlenging van de OTS.<sup>41</sup> Dit kan een inbreuk op het recht op gezinsleven ex art. 8 EVRM opleveren. Zij worden immers niet gehoord, terwijl ‘opnieuw’ een scheiding van broers/zussen plaatsvindt. De broers/zussen kunnen ook geen appel instellen, omdat zij geen belanghebbenden zijn.<sup>42</sup>

Tot slot kan de kinderrechter krachtens art. 1:256 lid 4 BW te allen tijde de OTS opheffen als de grond voor OTS niet langer bestaat. De opheffing geschiedt op verzoek van Bzj, de met het gezag belaste ouder of de minderjarige van twaalf jaren of ouder. De broer/zus van het onder toezicht gestelde kind kan niet om opheffing verzoeken. Het is namelijk ongewenst dat een beperking van het gezag van de ouder kan worden opgeheven door toedoen van een derde. De voormalig Staatssecretaris van Justitie, A. Kosto, ziet niet welk te respecteren belang van een derde door het ontbreken van deze mogelijkheid wordt geschaad.<sup>43</sup> Een OTS is weliswaar een maatregel die primair de ouder met het gezag raakt, maar een OTS kan tevens een aantasting betekenen van het recht op gezinsleven van anderen, zoals de broer/zus van een onder toezicht gesteld kind. Er kan dus wel degelijk sprake zijn van een te respecteren belang van een derde bij opheffing van de OTS. Een daartoe strekkend verzoek door bijv. een broer/zus van een onder toezicht gesteld kind moet niet altijd zonder meer niet-ontvankelijk worden verklaard.<sup>44</sup>

<sup>38</sup> I. Hinfelaar, kinderrechter Rechtbank Breda.

<sup>39</sup> HR 24 januari 2003, NJ 2003, 198. Doek 2010 (GS Rv), art. 809 Rv, aant. 2.

<sup>40</sup> Hof 's-Gravenhage 31 mei 2000, FJR 2000, 11; Doek 2008 (GS Pers.- en fam.), art. 1:254 BW, aant. 3 en 5; Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 337.

<sup>41</sup> HR 21 oktober 2011, LJV BR5312 en Hof 's-Gravenhage 21 juli 2010, LJV BN3670.

<sup>42</sup> Art. 798 jo. art. 806 Rv. Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 337.

<sup>43</sup> Kamerstukken II 1992/93, 23 003, nr. 3, p. 33 (MvT); Kamerstukken II 1993/94, 23 003, nr. 5, p. 36 (MvA).

<sup>44</sup> Doek 2008 (GS Pers.- en fam.), art. 1:256 BW, aant. 4. Doek merkt op dat pleegouders en de niet met gezag belaste ouder door een OTS kunnen worden aangetast in hun recht op respect voor gezinsleven ex art. 8 EVRM en dat een verzoek van hen om

### 2.3.5 De voorlopige OTS

Als de bedreiging van de zedelijke of geestelijke belangen of de gezondheid van de minderjarige zodanig ernstig is dat acute hulpverlening noodzakelijk is, kan de kinderrechter het desbetreffende kind voorlopig onder toezicht stellen. De kinderrechter kan dit uitsluitend doen als al een verzoek tot OTS is ingediend.<sup>45</sup> De duur van een voorlopige OTS bedraagt maximaal drie maanden en kan te allen tijde door de rechter worden herroepen.<sup>46</sup> De voorlopige OTS vervalt van rechtswege als niet binnen drie maanden op het verzoek is beslist of indien het verzoek tot OTS wordt afgewezen.<sup>47</sup>

De rechter kan tot een voorlopige OTS beslissen zonder voorafgaand verhoor van de belanghebbenden, indien het verhoor niet kan worden afgewacht zonder onmiddellijk en ernstig gevaar voor de minderjarige.<sup>48</sup> Het verhoor moet alsnog binnen twee weken plaatsvinden, anders vervalt de beschikking.<sup>49</sup> De belanghebbenden moeten een behoorlijke mogelijkheid krijgen om bij de besluitvorming te worden betrokken. Zo niet, dan kan dit een schending van art. 8 EVRM opleveren.<sup>50</sup> Aangezien ook broers en zussen ex art. 8 EVRM recht hebben op een gezinsleven met elkaar, kan worden aangenomen dat ook de broers/zussen van een minderjarige die voorlopig onder toezicht wordt gesteld, moeten worden betrokken bij de besluitvorming. Dit is echter niet wettelijk geregeld. Daarentegen kan worden gesteld dat in spoedeisende gevallen slechts de direct betrokkenen worden gehoord. Immers moet binnen drie maanden worden besloten of een ('gewone') OTS noodzakelijk is, waarbij het horen alsnog mogelijk is.<sup>51</sup>

De broer/zus van een voorlopig onder toezicht gesteld kind kan ingevolge art. 807 Rv tegen de voorlopige OTS uitsluitend cassatie in het belang der wet instellen. Vaak wordt tegelijk met de voorlopige OTS een machtiging UHP afgegeven. Hiertegen kunnen belanghebbenden wel hoger beroep instellen, maar de broer/zus is volgens de Hoge Raad geen belanghebbende in de zin van art. 798 lid 1 Rv.<sup>52</sup>

### 2.3.6 De gevolgen van een OTS

De minderjarige wordt onder toezicht gesteld van Bijz.<sup>53</sup> Voor de feitelijke uitvoering van de OTS wijst Bijz een van haar medewerkers aan.<sup>54</sup> Deze persoon wordt gezinsvoogd genoemd. De gezinsvoogd verleent de minderjarige en diens ouders hulp en steun bij het oplossen van de opvoedingsproblemen. De met het gezag belaste ouders behouden hierbij zoveel mogelijk de verantwoordelijkheid voor de verzorging en opvoeding van hun kind.<sup>55</sup> De gezinsvoogd kan zijn taak uitoefenen door het bieden van begeleiding en ondersteuning of het opgang brengen van de hulpverlening aan het gezin. Daarnaast kunnen schriftelijke aanwijzingen worden gegeven aan de met het gezag belaste ouders en het kind, zoals het volgen van een cursus. Zij zijn op grond van art. 1:258 BW verplicht deze aanwijzingen op te volgen.<sup>56</sup> Uiteindelijk moeten de ouders de verzorging en opvoeding van hun kind weer zelf op zich gaan nemen.<sup>57</sup>

---

opheffing van de OTS niet altijd zonder meer niet-ontvankelijk moet worden verklaard. In dit verband wordt de lijn doorgetrokken naar de broers/zussen van een onder toezicht gesteld kind, omdat hun recht op gezinsleven ook kan worden aangetast.

<sup>45</sup> Hof 's-Hertogenbosch 14 december 1948, *NJ* 1949, 460.

<sup>46</sup> Art. 1:255 BW.

<sup>47</sup> Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 335-336; Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 446-448; Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:255 BW, aant. 2.

<sup>48</sup> EHRM 17 december 2002, nr. 35731/97, *NJ* 2004, 632 (*Venema/Nederland*).

<sup>49</sup> Art. 800 lid 3 jo. art. 809 lid 3 Rv.

<sup>50</sup> EHRM 8 juli 1987, nr. 9749/82, *NJ* 1988, 828 (*W./Verenigd Koninkrijk*); EHRM 17 december 2002, nr. 35731/97, *NJ* 2004, 632 (*Venema/Nederland*).

<sup>51</sup> Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 335-336; Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 446-448; Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:255 BW, aant. 2.

<sup>52</sup> Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 336; Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:255 BW, aant. 2 en 3.

<sup>53</sup> Art. 1:254 lid 1 BW jo. art. 1 sub f Wjz.

<sup>54</sup> Art. 44 UWjz.

<sup>55</sup> Art. 1:257 lid 1 en 2 BW.

<sup>56</sup> Als deze aanwijzingen niet worden opgevolgd, kunnen de ouders uit het gezag worden ontzet, art. 1:269 lid 1 sub d BW.

<sup>57</sup> Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 333-343; Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 410, 421.



## 2.4 De uithuisplaatsing

In beginsel blijft een onder toezicht gesteld kind gewoon thuis wonen. Als blijkt dat de OTS onvoldoende is om de bedreigende situatie te verminderen of op te heffen, kan het noodzakelijk zijn het kind dag en nacht uit huis te plaatsen. Tijdens de OTS bestaan twee mogelijkheden tot UHP van het kind: de vrijwillige UHP en de UHP met machtiging van de kinderrechter.<sup>58</sup>

### 2.4.1 De vrijwillige UHP<sup>59</sup>

Tijdens een OTS kunnen ouders zelf tot een UHP van hun kind overgaan, mits Bzj daartegen geen bezwaar heeft.<sup>60</sup> Bzj geeft vervolgens een indicatiebesluit af waaraan de ouders de aanspraak ontlenen voor jeugdzorg in de vorm van een UHP.<sup>61</sup> De vrijwillige UHP stopt direct als ouders of kind dat wensen. Het is niet mogelijk om tot vrijwillige UHP over te gaan, indien het onder toezicht gestelde kind van twaalf jaren of ouder hier niet mee instemt. Als Bzj op grond van art. 7 Wet op de jeugdzorg (Wjz) een UHP toch noodzakelijk acht, moet zij daarvoor een machtiging vragen bij de rechter.

### 2.4.2 De machtiging uithuisplaatsing (MUHP) van de kinderrechter

Als de ouders niet vrijwillig tot een UHP van hun kind overgaan, kan een kind slechts uit huis worden geplaatst met machtiging van de kinderrechter. De kinderrechter kan een kind krachtens art. 1:261 BW gedurende dag én nacht uit huis plaatsen, indien dit noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van het kind of als residentieel onderzoek van diens geestelijke of lichamelijke gesteldheid noodzakelijk is. Een kind kan dan worden geplaatst in een pleeggezin<sup>62</sup> of in een residentiële voorziening.<sup>63</sup> Ook kan het kind deelnemen aan een kamerbewoningsproject.<sup>64</sup> De MUHP kan door de kinderrechter worden gegeven op verzoek van Bzj, de RvdK en het Openbaar Ministerie.

De kinderrechter kan ex art. 1:261 lid 2 BW in beginsel alleen een MUHP verlenen als Bzj daartoe een indicatiebesluit heeft afgegeven.<sup>65</sup> In het indicatiebesluit staat op welke zorg het kind recht heeft en voor welke duur.<sup>66</sup> De zorg waarvoor een MUHP kan worden gevraagd, betreft verblijf met een passend pedagogisch klimaat bij een pleegouder of in een inrichting<sup>67</sup> of verblijf met een observatiediagnostiek.<sup>68</sup>

Tegen het indicatiebesluit voor UHP kan geen bezwaar en beroep worden ingesteld, omdat dit in art. 5 jo. Bijlage H lid 3 Awb is uitgesloten. Het indicatiebesluit kan namelijk pas worden geëffectueerd als de kinderrechter daarvoor een MUHP heeft verleend. Er is dus al een rechtsingang. Tegen deze MUHP kunnen belanghebbenden hoger beroep instellen.<sup>69</sup>

<sup>58</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 346-347.

<sup>59</sup> In het Wetsvoorstel Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen (*Kamerstukken I* 2010/11, 32 015, nr. A) wordt de mogelijkheid tot vrijwillige uithuisplaatsing afgeschaft, art. 1:265a BW.

<sup>60</sup> Art. 1:258 lid 3 BW.

<sup>61</sup> Art. 6 Wjz.

<sup>62</sup> Er zijn verschillende vormen van pleegzorg, namelijk dag- weekend- en vakantiepleegzorg, pleegzorg in crisissituaties, pleegzorg voor langere tijd en netwerkpleegzorg. <[www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pleegzorg/vraag-en-antwoord/wat-is-pleegzorg.html](http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pleegzorg/vraag-en-antwoord/wat-is-pleegzorg.html)> Geraadpleegd op 16 februari 2011; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 451.

<sup>63</sup> Bijv. een observatietehuis of orthopedagogisch behandelingsstehuis. Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 451.

<sup>64</sup> Dit is mogelijk voor jongeren van vijftien tot achttien jaar. Hermanns e.a. 2005, p. 390-391. Het is tevens mogelijk dat een jongere wordt geplaatst in een gesloten jeugdzorg instelling. In dit onderzoek wordt dit niet behandeld, omdat dit buiten de mogelijkheden van het Burgerlijk Wetboek valt.

<sup>65</sup> Een zijn drie uitzonderingen: als het een spoed UHP betreft (art. 1:261 lid 3 BW), als de RvdK het verzoek indient (art. 1:261 lid 4 BW) en als het een plaatsing bij een niet met gezag belaste ouder betreft in gevallen waarin geen sprake is van jeugdzorg in de zin van art. 5 lid 2 Wjz. Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:261 BW, aant. 5.

<sup>66</sup> Art. 3 lid 3 jo. art. 6 lid 1 Wjz. De duur van de in het indicatiebesluit vastgestelde zorg bedraagt max. een jaar, art. 23 UWjz.

<sup>67</sup> Art. 4 UWjz.

<sup>68</sup> Art. 5 UWjz.

<sup>69</sup> *Kamerstukken II* 2002/03, 28 168, nr. 10, p. 23; Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:261 BW, aant. 6; Forder 2012, p. 393-394.

### 2.4.3 De duur van de UHP

De duur van de MUHP hangt af van de geïndiceerde zorg. Een observatiediagnostiek bedraagt maximaal zes weken en kan met zes weken worden verlengd.<sup>70</sup> Het verblijf met een passend pedagogisch klimaat kan maximaal een jaar duren.<sup>71</sup> De rechter kan de duur telkens op verzoek van Bz met maximaal een jaar verlengen, totdat de minderjarige meerderjarig wordt en mits de grond voor OTS nog bestaat. Als de UHP niet binnen drie maanden na de afgifte van de MUHP wordt gerealiseerd, komt de MUHP te vervallen.<sup>72</sup>

Tijdens een UHP in het kader van een OTS moet worden gewerkt aan terugplaatsing bij de eigen ouders. Het is namelijk de bedoeling dat ouders uiteindelijk weer zelf de verzorging en opvoeding van hun kind op zich nemen. Als het niet mogelijk is de thuissituatie te verbeteren, kan een verderstreckende maatregel, zoals ontheffing of ontzetting uit het gezag, gepast zijn.<sup>73</sup>

Een UHP kan op grond van art. 1:263 BW voortijdig worden beëindigd door Bz. De met het gezag belaste ouders, een verzorger/opvoeder en de minderjarige van twaalf jaren of ouder kunnen bij gewijzigde omstandigheden aan Bz vragen om de UHP te beëindigen, de duur ervan te bekorten of af te zien van een krachtens de MUHP toegestane wijziging van de verblijfplaats van het kind. Opvallend is hier dat de broer/zus van een uit huis geplaatst kind niet om beëindiging, bekorting of wijziging van de verblijfplaats kan verzoeken. In de rechtspraak is geoordeeld dat pleegouders ontvankelijk zijn in hun verzoek om een kind – verblijvend in een inrichting in afwachting van plaatsing in een therapeutisch pleeggezin – in hun gezin terug te plaatsen.<sup>74</sup> Hun recht op gezinsleven met het pleegkind vereist namelijk dat zij toegang tot de rechter behoren te krijgen op grond van art. 8 jo. art. 6 EVRM. Ook broers en zussen hebben recht op gezinsleven met hun uit huis geplaatste broer/zus. Het is daarom ook niet goed te plaatsen waarom deze broers/zussen bij gewijzigde omstandigheden *geen* verzoek ex art. 1:263 lid 2 BW kunnen indienen.<sup>75</sup>

Als Bz de broers/zussen, die beiden uit huis zijn geplaatst op één locatie, van elkaar wil scheiden, kan de broer/zus wel een verzoek ex art. 1:263 lid 2 BW indienen. Het betreft dan immers het kind zelf. Het verzoek is slechts mogelijk voor een minderjarige van twaalf jaren of ouder. Dit is een strikte grens, want de toevoeging dat een minderjarige in staat moet zijn tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake ontbreekt. Minderjarigen onder de twaalf jaren die in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake hebben zo dus geen mogelijkheid om hun recht op gezinsleven te effectueren.<sup>76</sup>

De verzoekers uit art. 1:263 lid 2 BW – zijnde de met het gezag belaste ouder, de verzorger/opvoeder en de minderjarige van twaalf jaren of ouder – kunnen ex art. 1:263 lid 4 BW tegen de beslissing van Bz in beroep gaan bij de kinderrechter.<sup>77</sup> Deze kan de MUHP geheel of gedeeltelijk intrekken of de duur ervan bekorten. Hier gelden weer dezelfde beperkingen voor de broers/zussen als bij het verzoek om beëindiging, bekorting of wijziging van de verblijfplaats aan Bz op grond van het tweede lid.

### 2.4.4 Rechtsmiddelen tegen de MUHP

Tegen de MUHP kan op grond van art. 806 Rv hoger beroep worden ingesteld door belanghebbenden.<sup>78</sup> De Hoge Raad beschouwt de broers/zussen van een uit huis geplaatst kind echter niet als belanghebbenden in de zin van art. 798 Rv.<sup>79</sup> Daarom kunnen zij niet in rechte opkomen tegen de MUHP van de kinderrechter.

---

<sup>70</sup> Art. 5 UWjz.

<sup>71</sup> Art. 1:262 BW; Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:262 BW, aant. 2 en 3.

<sup>72</sup> Art. 1:262 jo. art. 1:261 BW.

<sup>73</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 350-351; Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:262 BW, aant. 3.

<sup>74</sup> Rb. Utrecht 28 maart 2005, *FJR* 2006, 42; Rb. Utrecht 1 juli 2005, *FJR* 2006, 32; Rb. Utrecht 20 augustus 2005, *JIN* 2005, 387.

<sup>75</sup> Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:261 BW, aant. 3 en 4.

<sup>76</sup> Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:263 BW, aant. 3 en 4.

<sup>77</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 23 003, nr. 3, p. 45 (MvT); Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:263 BW, aant. 4.

<sup>78</sup> Art. 1:261 t/m 1:263 BW staan namelijk niet uitgezonderd in art. 807 Rv. Doek 2008 (*GS Pers.- en fam.*), art. 1:262 BW, aant. 4.

<sup>79</sup> HR 21 mei 2010, *NJ* 2010, 397; zie in dit verband ook Hof 's-Gravenhage 21 juli 2010, *LJN* BN3670.

Volgens de Hoge Raad kan het hoger beroep zowel tijdens de duur van de MUHP als na het verstrijken van deze termijn worden ingediend.<sup>80</sup> De Hoge Raad vond namelijk dat het door art. 8 EVRM gewaarborgde recht op gezinsleven voldoende grondslag bood voor een toetsing van de MUHP door een hogere rechter na afloop van de termijn.<sup>81</sup> Gelet op de specifieke benadrukking van art. 8 EVRM zouden mijns inziens ook de broers/zussen van een uit huis geplaatst kind de mogelijkheid moeten hebben om tegen de MUHP hoger beroep in te stellen.

### **2.5 Tussenconclusie**

Het recht voor de broer/zus om op te komen tegen een OTS wordt aanzienlijk beperkt, omdat hij/zij volgens de Hoge Raad géén belanghebbende is in de zin van art. 798 lid 1 Rv. Een OTS heeft namelijk slechts betrekking op het ouderlijk gezag dat over ieder kind afzonderlijk wordt uitgeoefend. Doordat voor broers en zussen geen rechten voortvloeien uit het ouderlijk gezag over elkaar, heeft de zaak geen ‘rechtstreekse’ betrekking op hun rechten. Dit betekent voor de broers/zussen dat zij niet worden opgeroepen voor de mondelinge behandeling van de procedure tot (verlenging van) de OTS, dat zij hun mening niet kenbaar kunnen maken en dat zij geen beroep en cassatie tegen de beslissing van de rechter kunnen instellen. Ook worden zij krachtens art. 800 en 809 Rv niet gehoord tijdens de procedure tot (voorlopige) OTS en kunnen zij krachtens art. 807 Rv geen beroep en cassatie instellen tegen een voorlopige OTS. Tevens kunnen zij op grond van art. 1:256 lid 4 BW niet om opheffing van de OTS verzoeken.

Tijdens de OTS kan een kind gedurende dag en nacht uit huis worden geplaatst. Deze UHP kan vrijwillig geschieden of op machtiging van de kinderrechter. De MUHP wordt verleend als Bz daartoe een indicatiebesluit heeft afgegeven. Tegen dit indicatiebesluit is krachtens art. 8:5 lid 1 jo. Bijlage H lid 3 Awb geen beroep mogelijk, omdat het indicatiebesluit pas kan worden geëffectueerd nadat de kinderrechter het besluit heeft getoetst en een MUHP heeft verleend. Belanghebbenden kunnen tegen deze MUHP hoger beroep instellen, maar broers/zussen van een uit huis geplaatst kind worden door de Hoge Raad niet als belanghebbenden in de zin van art. 798 lid 1 Rv aangemerkt. Daarnaast kunnen de broers/zussen van een uit huis geplaatst kind bij gewijzigde omstandigheden geen verzoek tot beëindiging van de UHP, bekorting van de duur van de UHP of wijziging van de verblijfplaats van het kind ex art. 1:263 lid 2 en 4 BW indienen bij Bz en bij de kinderrechter. Als de broers/zussen beiden uit huis worden geplaatst op één locatie en Bz voornemens is hen van elkaar te scheiden, kunnen zij wel een verzoek tot wijziging van de verblijfplaats op grond van art. 1:263 lid 2 BW indienen. Voorwaarde daarbij is dat zij de leeftijd van twaalf jaren hebben bereikt. Broers/zussen die de leeftijd van twaalf jaren nog niet hebben bereikt, hebben dus geen mogelijkheid om op te komen tegen een gescheiden plaatsing.

---

<sup>80</sup> HR 14 oktober 2011, *LJN* BR5151; Zie ook HR 24 juni 2011, *LJN* BW2292.

<sup>81</sup> Bruning 2012, p. 1.

### 3 Het recht op gezinsleven in internationaal perspectief

---

#### 3.1 Inleiding

Nederland is niet alleen gebonden aan het eigen nationale recht, maar moet ook rekening houden met het internationale recht. Nederland is immers partij bij diverse verdragen, zoals het EVRM en het IVRK. In deze verdragen is onder meer geregeld dat een ieder recht heeft op een gezinsleven. In de tweede paragraaf wordt het recht op gezinsleven op grond van het EVRM uiteengezet. Om een duidelijk beeld te krijgen van de betekenis van het EVRM voor Nederland wordt eerst de strekking, werking en reikwijdte van het EVRM besproken. Daarna wordt gekeken wat precies onder het recht op een gezinsleven wordt verstaan, of de gezinsband tussen broers en zussen onder art. 8 EVRM valt en of dit anders wordt wanneer sprake is van stiefbroers en stiefzussen. Ook wordt gekeken of de broers en zussen van een uit huis geplaatst kind hun recht op gezinsleven via art. 6 EVRM kunnen effectueren. Vervolgens wordt in paragraaf drie ingegaan op het IVRK. Ook hier volgt eerst een inleiding over de strekking, werking en reikwijdte van het verdrag, waarna specifiek aandacht wordt besteed aan art. 3, 5, 9, 16, 19 en 20 IVRK. Tot slot wordt nog een tussenconclusie gegeven.

#### 3.2 Het recht op gezinsleven voor broers en zussen op grond van art. 8 en 6 EVRM

Het EVRM is op 31 augustus 1954 in Nederland in werking getreden<sup>82</sup> en heeft als doel de “universele en daadwerkelijke erkenning en toepassing van de rechten die daarin zijn neergelegd te verzekeren”. Het merendeel van de rechten in het EVRM heeft in Nederland directe werking. Dit betekent dat burgers rechtstreeks een beroep kunnen doen op een bepaling uit het EVRM bij de Nederlandse rechter.<sup>83</sup> Als het nationale recht in strijd is met het EVRM, wordt aan het EVRM voorrang verleend.<sup>84</sup> Meent een burger dat zijn rechten uit het EVRM zijn geschonden, dan kan hij ook een procedure aanhangig maken bij het EHRM. Het EHRM is belast met het toezicht op de naleving van het EVRM door de staten.<sup>85</sup> Voorwaarde is wel dat alle nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput.<sup>86</sup>

Op grond van art. 1 EVRM geldt het EVRM voor “een ieder die ressorteert onder de rechtsmacht van een van de verdragsstaten”. Het kan dan gaan om natuurlijke personen of niet-overheidsorganisaties. Iedere Nederlandse burger kan een beroep doen op het EVRM en bij het EHRM klagen over een schending van rechten uit het EVRM. Dit geldt voor zowel meerderjarigen als minderjarigen.<sup>87</sup>

##### 3.2.1 Art. 8 EVRM ‘family life’

Op grond van art. 8 EVRM heeft een ieder o.a. het recht op respect voor zijn familie- en gezinsleven. Art. 8 EVRM was aanvankelijk bedoeld om burgers te beschermen tegen al te veel inmenging in hun gezinsleven door de overheid. Later is door het EHRM bepaald dat art. 8 EVRM ook doorwerkt in familierechtelijke betrekkingen tussen burgers onderling (horizontale werking).<sup>88</sup> De staten hebben niet alleen de negatieve verplichting om zich te onthouden van inbreuken op het privéleven van de burger, maar ook de positieve

---

<sup>82</sup> *Tvb.* 1951, 154.

<sup>83</sup> Kortmann 2008, p. 133.

<sup>84</sup> Art. 93 en 94 GW; Eijsbouts e.a. 2010, p. 245.

<sup>85</sup> Art. 19 EVRM en art. 34 EVRM.

<sup>86</sup> Art. 35 EVRM. Als de nationale rechtsmiddelen niet effectief zijn, dan kunnen deze in het bijzondere geval worden overgeslagen, EHRM 11 januari 2007, nr. 1948/04, *LJN* BA5147 (*Salah Sheekh/Nederland*).

<sup>87</sup> Barkhuysen, Emmerik & Ploeger 2005, p. 15; Kortmann 2008, p. 382-287.

<sup>88</sup> EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74, par. 31, *NJ* 1980, 462 (*Marckx/België*).

verplichting om beschermende maatregelen te treffen, zodat personen tussen wie ‘family life’ bestaat een normaal gezinsleven met elkaar kunnen leiden.<sup>89</sup>

Familie- en gezinsleven – ook wel ‘family life’ genoemd – is een verzamelnaam voor het geheel van betrekkingen bestaande tussen personen die deel uitmaken van een bepaald gezin en/of familie.<sup>90</sup> Wanneer precies sprake is van ‘family life’ ex art. 8 EVRM hangt af van het bestaan van nauwe persoonlijke betrekkingen in de praktijk.<sup>91</sup> Deze nauwe persoonlijke betrekkingen zijn weer afhankelijk van wie het beroep op art. 8 EVRM doet en de context waarin daarop een beroep wordt gedaan.<sup>92</sup> Hieronder wordt uiteengezet welke relaties als ‘family life’ worden aangemerkt.

### 3.2.2 Gezinsbanden die onder art. 8 EVRM vallen

Tussen personen die een relatie met elkaar hebben, kan ‘family life’ bestaan, indien zij zijn gehuwd of de relatie met een huwelijk vergelijkbaar is.<sup>93</sup> Als deze personen zijn gehuwd of langdurig met elkaar samen wonen, dan bestaat ook ‘family life’ tussen hen en hun kinderen.<sup>94</sup> Tussen de moeder en haar kind bestaat enkel door de geboorte al ‘family life’.<sup>95</sup> Of de relatie tussen een ‘vader’ en zijn buiten een huwelijk geboren kind als ‘family life’ kan worden aangemerkt, hangt af van de concrete situatie. Als een man zijn kind heeft erkend, bestaat tussen hen ‘family life’.<sup>96</sup> Tussen de biologische vader – inclusief (bekende) spermadonor – en het kind kan ‘family life’ bestaan als sprake is van bijkomende omstandigheden, zoals de betrokkenheid van de vader bij zijn kind voor en na de geboorte.<sup>97</sup>

Tussen naaste (bloed)verwanten kan ook ‘family life’ bestaan, bijvoorbeeld tussen grootouders en kleinkind<sup>98</sup> en tussen broers en zussen onderling<sup>99</sup>. Voorwaarde is wel dat sprake is van een nauwe persoonlijke betrekking tussen hen.<sup>100</sup> De rechter beoordeelt aan de hand van de concrete omstandigheden per geval of hieraan is voldaan.<sup>101</sup>

<sup>89</sup> EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74, *NJ* 1980, 462 (*Marckx/België*). Zie ook EHRM 26 maart 1985, nr. 8978/80, *NJ* 1985, 525 (*X en Y/Nederland*). De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 1; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 18-19.

<sup>90</sup> Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 11.

<sup>91</sup> EHRM 1 juni 2004, nr. 45582/99, par. 37, *NJ* 2004, 667 (*Lebbink/Nederland*).

<sup>92</sup> HR 19 november 1993, *NJ* 1994, 330; HR 17 december 1993, *NJ* 1994, 360; HR 22 december 1995, *NJ* 1996, 419.

<sup>93</sup> Al dan niet gehuwd. Zie EHRM 28 mei 1985, nr. 9214/80, *NJ* 1988, 187 (*Adulaziz/Verenigd Koninkrijk*); EHRM 26 mei 1994, nr. 16969/90, *NJ* 1995, 247 (*Keegan/Ierland*); EHRM 27 oktober 1994, nr. 18535/91, *NJ* 1995, 248 (*Kroon/Nederland*). Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 13a; De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 2; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 11.

<sup>94</sup> EHRM 18 december 1986, nr. 9697/82, *NJ* 1989, 97 (*Johnston/Ierland*); EHRM 21 juni 1988, nr. 10730/84, par. 21, *NJ* 1988, 746 (*Berrehab/Nederland*); Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 13a; De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 2; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 12.

<sup>95</sup> EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74, *NJ* 1980, 462 (*Marckx/België*). Volgens de Rechtbank 's-Hertogenbosch bestaat ook 'family life' tussen moeder en kind tijdens de zwangerschap en t.a.v. een levenloos ter wereld gekomen kind; Rb. 's-Hertogenbosch 8 maart 1995, *NJ* 1995, 490. Zie ook EHRM 2 juni 2005, nr. 77785/01 (*Znamenskaya/Rusland*), waarin t.a.v. moeder en ongeboren vrucht bij 35 weken zwangerschap c.q. doodgeborene ‘private life’ wordt erkend. Gelet op deze jurisprudentie kan mijns inziens na een abortus geen sprake (meer) zijn van ‘family life’, aangezien in de jurisprudentie wordt gesproken van een *doodgeborene*. Krachtens art. 2 lid 1 sub b Wlb wordt onder doodgeborene verstaan: ‘de na een zwangerschapsduur van ten minste 24 weken levenloos ter wereld gekomen menselijke vrucht’. Abortus is op grond van de Waz jo. art. 82a WvSr en de Richtlijn Zwangerschapsafbreking tot 24 weken slechts mogelijk tot 24 weken zwangerschap.

<sup>96</sup> HR 22 oktober 1993, *NJ* 1994, 153 en HR 26 november 1999, *NJ* 2000, 85.

<sup>97</sup> Zie EHRM 18 december 1986, nr. 9697/82, *NJ* 1989, 97 (*Johnston/Ierland*); EHRM 26 mei 1994, nr. 16969/90, *NJ* 1995, 247 (*Keegan/Ierland*); EHRM 27 oktober 1994, nr. 18535/91, *NJ* 1995, 248 (*Kroon/Nederland*); EHRM 5 november 2002, nr. 33711/96, *NJ* 2005, 34 (*Yousef/Nederland*); EHRM 1 juni 2004, nr. 45582/99, par. 37, *NJ* 2004, 667 (*Lebbink/Nederland*); HR 10 november 1989, *NJ* 1990, 628; HR 5 juni 1998, *NJ* 1999, 129; HR 24 januari 2003, *NJ* 2003, 386; Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 13a; De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 2; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 12-13.

<sup>98</sup> EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74, par. 45, *NJ* 1980, 462 (*Marckx/België*); EHRM 9 juni 1998, nr. 22430/93, *RJ&D ECHR* 1998-IV (*Bronda/Italië*); HR 23 maart 1990, *NJ* 1991, 150; HR 3 juni 2005, *NJ* 2005, 349.

<sup>99</sup> EHRM 24 april 1996, nr. 22070/93, *NJ* 1997, 539 (*Boughanemi/Frankrijk*); EHRM 13 februari 2001, nr. 47160/99 (*Ezzouhdi/Frankrijk*); EHRM 21 oktober 2004, nr. 75531/01 (*I. en U./Noorwegen*); HR 21 mei 2010, *NJ* 2010, 397.

<sup>100</sup> EHRM 12 juli 2001, nr. 25702/94, par. 150 (*K. en T./Finland*); EHRM 1 juni 2004, 45582/99, par. 35-37 (*Lebbink/Nederland*); EHRM 21 oktober 2004, nr. 75531/01 (*I. en U./Noorwegen*); HR 3 juni 2005, *NJ* 2005, 349.

<sup>101</sup> HR 3 juni 2005, *NJ* 2005, 349 (concl. A-G E.M. Wesseling-van Gent); HR 19 november 1993, *NJ* 1994, 330; Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 13a; De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 2; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 12-13.

Zo oordeelde het EHRM in de zaak Boughanemi tegen Frankrijk dat tussen Boughanemi en zijn broers en zussen ‘family life’ bestaat, omdat geen bewijs voorhanden is dat een nauwe persoonlijke betrekking tussen hen ontbreekt. Zij zijn immers op jonge leeftijd gezamenlijk met hun ouders vanuit Tunesië naar Frankrijk verhuisd. Dat de uitzetting van Boughanemi, waarbij in beginsel inbreuk wordt gemaakt op zijn recht op gezinsleven met zijn broers en zussen ex art. 8 EVRM, wordt gerechtvaardigd op grond van art. 8 lid 2 EVRM, doet niet af aan het bestaan van ‘family life’ tussen de broers en zussen.<sup>102</sup>

In de zaak Ezzouhdi tegen Frankrijk oordeelde het EHRM dat tussen Ezzouhdi en zijn twee broers en zussen sprake is van ‘family life’ ex art. 8 EVRM, omdat de belangrijkste gezinsbanden en sociale banden zich in Frankrijk bevinden. De heer Ezzouhdi is namelijk al op jonge leeftijd vanuit Marokko naar Frankrijk gekomen en woont daar sindsdien permanent, hij heeft er al zijn scholing gehad en werkt er al verschillende jaren. Bovendien wonen zijn moeder en al zijn broers en zussen in Frankrijk. Een uitzetting maakt daarom inbreuk op zijn recht op gezinsleven ex art. 8 EVRM.<sup>103</sup>

Ook in de zaak I. en U. tegen Noorwegen oordeelde het EHRM dat tussen de zusjes I. en U. en hun jongste zus sprake was van ‘family life’. De zusjes I. en U. verbleven al vier jaar in een pleeggezin toen hun moeder van een derde dochter beviel. Dit kind werd direct na de geboorte apart van I. en U. in een geheim pleeggezin geplaatst. Een omgangsregeling tussen I. en U. en hun jongste zus werd echter geweigerd, omdat door het contact niet kon worden voorkomen dat het jongste kind zou worden blootgesteld aan haar biologische ouders en het risico bestond dat de ouders de verblijfplaats van hun jongste kind te weten zouden komen. Het EHRM meende dat het begrip ‘gezin’ in art. 8 EVRM op huwelijk gebaseerde (en daarmee vergelijkbare) relaties omvat en dat een kind geboren uit een dergelijke relatie ipso iure deel uitmaakt van dat ‘gezin’ vanaf het moment van de geboorte. Louter biologisch verwantschap is zonder verdere juridische of feitelijke elementen die het bestaan van een nauwe persoonlijke betrekking aantonen echter niet voldoende om bescherming ex art. 8 EVRM te genieten. Volgens het EHRM was sprake van inmenging in het gezinsleven van de zussen, ondanks dat het gezin sinds de geboorte van het jongste kind al lang was gescheiden, de banden tussen de ouders en I. en U. zwak waren en de ouders hun jongste dochter slechts enkele uren hadden gezien. I. en U. hadden hun jongste zus zelfs nog nooit ontmoet. Bepalend waren de ambities van I. en U. om hun jongste zus te leren kennen.<sup>104</sup>

Ten slotte kan nog ‘family life’ bestaan tussen pleegouders en pleegkind<sup>105</sup>, tussen adoptant en adoptiefkind<sup>106</sup> en tussen stiefouder en stiefkind.<sup>107</sup> Voorwaarde is wel dat sprake is van een nauwe persoonlijke betrekking. Dit kan o.a. blijken uit samenwoning met de juridische ouder, verzorging en verantwoordelijkheid, regelmatige contacten, affectieve banden, correspondentie en belangstelling.<sup>108</sup>

Het betreft hier geen limitatieve opsomming. Mijns inziens kan ook de relatie tussen stiefbroers en stiefzussen als ‘family life’ worden aangemerkt, gelet op het feit dat tussen broers en zussen, alsmede tussen stiefouder en stiefkind ‘family life’ kan bestaan.<sup>109</sup> Voorwaarde is wel dat er sprake is van een

---

<sup>102</sup> EHRM 24 april 1996, nr. 22070/93, *NJ* 1997, 539 (*Boughanemi/Frankrijk*).

<sup>103</sup> EHRM 13 februari 2001, nr. 47160/99 (*Ezzouhdi/Frankrijk*).

<sup>104</sup> EHRM 21 oktober 2004, nr. 75531/01 (*I. en U./Noorwegen*).

<sup>105</sup> EHRM 27 april 2010, nr. 16318/07, *RvdW* 2010, 1353 (*Moretti en Benedetti/Italië*); HR 6 november 1987, *NJ* 1988, 829; HR 10 maart 1989, *NJ* 1990, 24; HR 23 maart 1990, *NJ* 1991, 149.

<sup>106</sup> EHRM 22 juni 2004, nr. 27028/01, *NJ* 2005, 507 (*Pini e.a./Roemenië*); HR 30 juni 2000, *NJ* 2001, 103.

<sup>107</sup> EHRM 22 april 1997, nr. 21830/93 (*X, Y. en Z./Verenigd Koninkrijk*); ARRS 7 februari 1991, nr. R02.89.0875 (*Aziz/Staat der Nederlanden*).

<sup>108</sup> Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 13a; De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 2; Punselie 2006, p. 83, 155-156, Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 12-13.

<sup>109</sup> Zie arresten EHRM 24 april 1996, nr. 22070/93, *NJ* 1997, 539 (*Boughanemi/Frankrijk*); EHRM 13 februari 2001, nr. 47160/99 (*Ezzouhdi/Frankrijk*); EHRM 21 oktober 2004, nr. 75531/01 (*I. en U./Noorwegen*) resp. ARRS 7 februari 1991, nr. R02.89.0875 (*Aziz/Staat der Nederlanden*).

nauwe persoonlijke betrekking tussen de stiefbroers en stiefzussen. Hiervan kan bijv. sprake zijn als de juridisch ouder en de stiefouder zijn gehuwd of samenwonen en hun (stief)kinderen bij hen in huis wonen.

### 3.2.3 Gevolgen 'family life' voor (stief-)broers en zussen

Uit het bestaan van 'family life' vloeit voor (stief-)broers en zussen het recht voort om vanaf de geboorte familierechtelijke betrekkingen te vestigen.<sup>110</sup> Tevens is een belangrijk onderdeel van 'family life' het recht op elkaars gezelschap, het recht op toegang tot de rechter wanneer omgang niet (voldoende) wordt toegelaten en de beschikbaarheid van effectieve middelen ter effectuering van een omgangsregeling.<sup>111</sup>

Daarnaast vloeien voor (stief-)broers en zussen nog een aantal rechten voort uit het bestaan van 'family life', zoals het erfrecht<sup>112</sup>, de geslachtsnaam die een band met een gezin kan aangeven<sup>113</sup> en het recht op identiteit en persoonlijke ontwikkeling.<sup>114</sup>

Uit het bestaan van 'family life' vloeit voor (stief)ouders tevens het recht voort adequaat te worden betrokken bij een kindbeschermingsprocedure. Ook bestaat voor hen het recht op een voortvarend beloop van dergelijke procedures en het recht op inzage in de processtukken.<sup>115</sup> Bovendien kunnen zij in hoger beroep komen tegen de kindbeschermingsprocedure.<sup>116</sup> Het is namelijk belangrijk dat (stief)ouders hun belangen tijdens een kindbeschermingsprocedure kunnen beschermen, omdat een OTS met UHP over het algemeen een inbreuk op hun recht op gezinsleven impliceert – ook al kan deze inmenging worden gerechtvaardigd op grond van art. 8 lid 2 EVRM.<sup>117</sup> De overheid beperkt immers het gezag van de (stief)ouders over hun kinderen, alsmede de omgang met hun kinderen. Na de toepassing van een kindbeschermingsmaatregel bestaat voor (stief)ouders het recht om met hun kind te worden herenigd.<sup>118</sup> Het is mijns inziens onwaarschijnlijk dat het EHRM (stief)ouders daarin beter zal beschermen dan (stief-)broers en zussen en daarom zouden deze gevolgen ook voor hen moeten gelden.

### 3.2.4 Art. 6 EVRM 'toegang tot de rechter'

In art. 6 EVRM wordt het recht op een eerlijk proces geregeld bij het vaststellen van iemands burgerlijke rechten en plichten. Art. 6 EVRM biedt procedurele garanties voor rechterlijke procedures en garandeert impliciet een recht op toegang tot de rechter. Dit recht op toegang tot de rechter geldt in beginsel voor 'een ieder'. Er kunnen echter door de overheid beperkingen worden gesteld ten opzichte van bepaalde categorieën personen, zoals minderjarigen. Voorwaarde is wel dat de kern van het recht op toegang tot de

<sup>110</sup> EHRM 27 oktober 1994, nr. 18535/91, NJ 1995, 248 (*Kroon/Nederland*);

<sup>111</sup> EHRM 8 juli 1987, nr. 9749/82, NJ 1988, 828 (*W./Verenigd Koninkrijk*); EHRM 8 juli 1987, nr. 9840/82 (*B./Verenigd Koninkrijk*); EHRM 8 juli 1987, nr. 10496/83 (*R./Verenigd Koninkrijk*); HR 22 februari 1985, NJ 1986, 3. Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 14a; De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 4; Punselie 2006, p. 157, Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 14-15.

<sup>112</sup> EHRM 3 oktober 2000, nr. 28369/95, NJ 2001, 258 (*Bourimi/Nederland*).

<sup>113</sup> EHRM 22 februari 1994, nr. 16213/90 (*Burghartz/Zwitserland*); EHRM 16 november 2004, nr. 29865/96 (*Ünal Tekeli/Turkije*).

<sup>114</sup> EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98 (*Odièvre/Frankrijk*). Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 14a; De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 4; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 16-17.

<sup>115</sup> EHRM 8 juli 1987, nr. 9749/82, NJ 1988, 828 (*W./Verenigd Koninkrijk*); EHRM 24 februari 1995, nr. 16424/90, NJ 1995, 594 (*McMichael/Verenigd Koninkrijk*); EHRM 17 december 2002, nr. 35731/97, NJ 2004, 632 (*Venema/Nederland*).

<sup>116</sup> HR 10 maart 1989, NJ 1990, 24; HR 23 maart 1990, NJ 1991, 149; HR 23 maart 1990, NJ 1991, 150; Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 14a; De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 4; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 14-17.

<sup>117</sup> Een inmenging is slechts gerechtvaardigd als deze berust op een voldoende duidelijke en concrete wettelijke grondslag en noodzakelijk is in een democratische samenleving. Dit laatste betekent dat de maatregel een geoorloofd doel moet dienen. Ook moet inmenging evenredig zijn aan het doel dat daarmee wordt nagestreefd. EHRM 24 maart 1988, nr. 10465/83 (*Olsson/Zweden*); De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 8 EVRM, aant. 16; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 18, 418-419.

<sup>118</sup> EHRM 23 september 1994, nr. 19823/92 (*Hokkanen/Finland*).

rechter niet wordt aangetast en dat de beperkingen een legitiem doel dienen, waarbij er een redelijke verhouding moet bestaan tussen de gehanteerde middelen en het doel dat wordt nagestreefd.<sup>119</sup>

Uit art. 6 EVRM vloeit niet voort dat de minderjarige zich zelfstandig tot de rechter moet kunnen wenden.<sup>120</sup> Het EHRM heeft namelijk geoordeeld dat de minderjarige toegang tot de rechter moet hebben, alsmede de mogelijkheid om te worden gehoord, hetzij in persoon of door middel van vertegenwoordiging.<sup>121</sup> Het feit dat een minderjarige bij een OTS met UHP moet worden vertegenwoordigd, levert geen essentiële aantasting op van het recht op toegang tot de rechter.<sup>122</sup>

Op grond van de jurisprudentie van het EHRM kan worden geconcludeerd dat de minderjarige (stief-)broer/zus van een uit huis geplaatst kind het recht op ‘family life’ via art. 6 EVRM kan effectueren, mits hij wordt vertegenwoordigd door zijn wettelijke vertegenwoordiger of een bijzondere curator.<sup>123</sup> Het gaat immers om vaststelling van *zijn* burgerlijke rechten en verplichtingen, namelijk het recht op ‘family life’ van art. 8 EVRM, voor zover een voldoende nauwe persoonlijke betrekking bestaat.

Daarnaast kan een minderjarige (broer/zus) zich wel zonder tussenkomst van een vertegenwoordiger wenden tot het EHRM met een klacht over schending van art. 8 EVRM. Het individuele klachtrecht ex art. 34 EVRM maakt namelijk geen onderscheid tussen volwassenen en minderjarigen.<sup>124</sup>

### **3.3 Het recht op gezinsleven voor broers en zussen op grond van art. 3, 5, 9, 16, 19 en 20 IVRK**

Het IVRK is op 8 maart 1995 in Nederland in werking getreden.<sup>125</sup> Het verdrag is van toepassing op kinderen onder de achttien jaar.<sup>126</sup> Het IVRK geeft kinderen het recht op ‘provision’, ‘protection’ en ‘participation’. Ter verzekering van deze rechten is het Comité voor de Rechten van het Kind (hierna het ‘Comité’) ingesteld dat toeziet op de naleving van het IVRK.<sup>127</sup>

Aan het IVRK komt niet geheel directe werking toe. De regering heeft een niet-limitatieve opsomming gegeven met bepalingen uit het IVRK die rechtstreekse werking kunnen hebben.<sup>128</sup> De rechter bepaalt uiteindelijk per zaak of aan een bepaling uit het IVRK directe werking toekomt.

Het IVRK kent het kind geen mogelijkheid toe om de hem toegekende rechten zelfstandig te effectueren. Krachtens art. 1:245 BW jo. art. 1:253i BW treedt in principe de wettelijke vertegenwoordiger daartoe op. Kinderen hebben wel het recht hun mening kenbaar te maken in procedures die hun belangen betreffen en het recht procedures aanhangig te laten maken die hun belangen betreffen.<sup>129</sup>

#### **3.3.1 Art. 3 IVRK ‘het belang van het kind staat voorop’**

Op grond van art. 3 IVRK moeten bij alle maatregelen die de nationale autoriteiten nemen ten aanzien van kinderen, de belangen van het kind de eerste overweging vormen. Wanneer er sprake is van een conflict van belangen, zijn de belangen van het kind in beginsel van doorslaggevende betekenis.<sup>130</sup>

<sup>119</sup> EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, *NJ* 1975, 462 (*Golder/Verenigd Koninkrijk*); EHRM 24 oktober 1979, nr. 6301/73, *NJ* 1980, 114 (*Winterwerp/Nederland*); EHRM 28 mei 1985, nr. 8225/78 (*Ashingdane/Verenigd Koninkrijk*); EHRM 27 augustus 1991, nr. 12750/87 (*Philis/Griekenland*); De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 6 EVRM, aant. 1.

<sup>120</sup> Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 230.

<sup>121</sup> EHRM 24 oktober 1979, nr. 6301/73, par. 60, *NJ* 1980, 114 (*Winterwerp/Nederland*). Zie ook EHRM 8 juli 2003, nr. 30943/96, par. 73, *NJ* 2004, 136 (*Sahin/Duitsland*).

<sup>122</sup> EHRM 25 februari 1992, nr. 12963/87 (*Andersson/Zweden*).

<sup>123</sup> Art. 1:245 lid 3 BW resp. art. 1:250 BW. Zie verder over de bijzondere curator paragraaf 4.7.1 en 5.3.3.

<sup>124</sup> EHRM 19 december 1974, nr. 6753/74 (*Sosjale Joenitzaak*); De Bruijn-Lückers 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 6 EVRM, aant. 4.

<sup>125</sup> *Trb.* 1990, 46; *Trb.* 1990, 170.

<sup>126</sup> Art. 1 IVRK.

<sup>127</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3, p. 2-4 (MvT); Van der Linden, Ten Siethoff & Zeijlstra-Rijpstra 2009, p. 304; Ruitenbergh 2003, p. 1.

<sup>128</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3, p. 8-9 (MvT); Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 232.

<sup>129</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3, p. 12 (MvT). Zie ook art. 12 IVRK.

<sup>130</sup> Detrick 2008 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 3 IVRK, aant. 1.



In de Memorie van Toelichting (MvT) staat art. 3 IVRK niet opgesomd als artikel dat rechtstreekse werking zou kunnen hebben.<sup>131</sup> Toch wordt rechtstreekse werking van art. 3 lid 1 IVRK aangenomen, omdat de bewoordingen zich rechtstreeks richten tot alle instanties. Ook in de jurisprudentie wordt meerdere malen rechtstreekse werking aan art. 3 IVRK toegekend.<sup>132</sup> Zo oordeelde het Hof 's-Hertogenbosch op 8 juli 2009 dat een niet met gezag belaste vader geen belanghebbende was in de procedure tot verlenging van de OTS van zijn kind, omdat het kind herhaaldelijk aangaf dat hij niet meer met zijn vader wilde worden geconfronteerd.<sup>133</sup> Als de vader als belanghebbende werd aangemerkt, zouden de verlengingen van de OTS voor het kind betekenen dat hij jaarlijks met zijn vader werd geconfronteerd. Dit was volgens het hof niet in het belang van het kind ex art. 3 IVRK. Het belang van de vader moest daarom wijken voor het belang van het kind.

Het belang van een ander moet soms dus wijken voor het belang van het kind. Dit kan betekenen dat het belang van de broer/zus, zijnde het recht op gezinsleven, bij het toepassen en uitvoeren van een OTS met UHP krachtens art. 3 IVRK moet wijken voor het belang van het kind dat uit huis wordt geplaatst. De UHP is namelijk van belang voor de verzorging en opvoeding dan wel voor de geestelijke of lichamelijke gesteldheid van een kind. Art. 3 IVRK kan goed worden toegepast op andere artikelen uit het IVRK, zoals op art. 9 IVRK, art. 16 IVRK, art. 19 IVRK en art. 20 IVRK.

### 3.3.2 Art. 5 IVRK 'eerbiediging van de positie van de ouders'

Op grond van art. 5 IVRK moeten ouders hun kinderen ondersteunen bij het uitoefenen van de rechten uit het IVRK. Naarmate het kind meer volwassen wordt, kan en mag hij echter in toenemende mate zelfstandig, zonder inmenging of begeleiding van zijn ouders, zijn rechten uitoefenen.<sup>134</sup> In de praktijk kan het erg lastig zijn om te bepalen welk recht voorrang heeft in situaties waar rechten van ouders en kinderen niet overeenstemmen. Art. 5 IVRK is van toepassing op iedereen die een kind verzorgt en opvoedt.<sup>135</sup>

Volgens de MvT is rechtstreekse werking van art. 5 IVRK mogelijk.<sup>136</sup> Dit bleek ook uit een uitspraak van de Rechtbank Arnhem in een zaak waarin om een spoed UHP werd verzocht en het beroep van de ouders op art. 5 IVRK werd afgewezen.<sup>137</sup> De rechtbank stelde voorop dat een kind ex art. 5 IVRK wordt verzorgd en opgevoed door zijn ouders, maar dat dit principe kan worden doorbroken door de verlening van een MUHP als dit noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van het kind dan wel van diens geestelijke en lichamelijke gesteldheid.

Als ouders hun kind niet naar behoren verzorgen en opvoeden, moet de overheid de ouders ondersteunen in het bieden van passende leiding en begeleiding aan het kind. Daarbij moeten ouders zoveel mogelijk hun eigen verantwoordelijkheden behouden.<sup>138</sup> Het ingrijpen kan ook de broers en zussen van het uit huis geplaatste kind raken, maar dit kan ex art. 5 jo. art. 3 IVRK worden gerechtvaardigd.

### 3.3.3 Art. 9 IVRK 'het recht op gezinsleven'

Art. 9 lid 1 IVRK bepaalt dat kinderen niet mogen worden gescheiden van hun ouders tegen hun wil, tenzij dat in het belang van het kind noodzakelijk is, zoals bij misbruik of verwaarlozing.<sup>139</sup> Het gaat dan bijv. om

<sup>131</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3, p. 9 (MvT).

<sup>132</sup> Zie o.a. Hof 's-Hertogenbosch 8 juli 2009, *LJN* BJ4336; Rb. Utrecht 12 augustus 2009, *LJN* BJ5287; Rb. Alkmaar 21 oktober 2009, *LJN* BK8473; Rb. Roermond 2 december 2009, *LJN* BK5155; Rb 's-Gravenhage 10 december 2009, *LJN* BL0577.

<sup>133</sup> Hof 's-Hertogenbosch 8 juli 2009, *LJN* BJ4336.

<sup>134</sup> Dit blijkt uit de woorden 'de zich ontwikkelende vermogens van het kind'; zie Hodgkin & Newell 2002, p. 91.

<sup>135</sup> Dus ook op bijv. stiefouder(s). Hodgkin & Newell 2002, p. 121; Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 69.

<sup>136</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3, p. 9 (MvT).

<sup>137</sup> Rb. Arnhem 10 november 2008, *LJN* BG3849. Opmerking verdient dat art. 5 IVRK in de rechtspraak nauwelijks een rol speelt.

<sup>138</sup> Art. 1:257 BW komt dus overeen met art. 5 IVRK. Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 75-76.

<sup>139</sup> Zie art. 3 IVRK. Zie in dit verband ook art. 1:254 BW, art. 1:261 BW, art. 1:266 BW en art. 1:269 BW.

een UHP in het kader van een OTS.<sup>140</sup> Uit de wil van de ouders vloeit onlosmakelijk het recht van kinderen op ouderlijke zorg voort, want kinderen kunnen niet zelf hun eigen verzorger kiezen.<sup>141</sup> De Rechtbank 's-Gravenhage oordeelde dat art. 9 IVRK vatbaar is voor rechtstreekse toepassing door de rechter.<sup>142</sup>

Art. 9 lid 2 IVRK bepaalt dat alle procedures om kinderen te scheiden van hun ouders eerlijk en rechtvaardig moeten verlopen. Alle betrokken partijen dienen de gelegenheid te krijgen aan de procedures deel te nemen en hun standpunten naar voren te brengen. Dit recht om te worden gehoord, komt niet alleen aan volwassenen toe, maar ook aan kinderen. Art. 12 lid 2 IVRK bepaalt namelijk dat het kind moet worden gehoord in iedere procedure die *het kind* betreft, mits hij in staat is tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.<sup>143</sup> Hieruit kan worden afgeleid dat de (stief-) broers en zussen van een uit huis geplaatst kind niet verplicht in de gelegenheid hoeven te worden gesteld om hun mening kenbaar te maken. De procedure gaat immers niet direct hen aan. Volgens de MvT wordt rechtstreekse werking van art. 9 lid 2 IVRK mogelijk geacht.<sup>144</sup>

Het kind heeft recht op rechtstreeks contact met zijn ouders van wie hij is gescheiden, tenzij dit in strijd is met het belang van het kind.<sup>145</sup> Omdat de eerste twee leden van art. 9 IVRK zien op de verhouding tussen ouders en kind, kan worden gesteld dat ook het recht op contact ex art. 9 lid 3 IVRK enkel ziet op het contact tussen het kind en zijn ouders en niet op omgang tussen gescheiden broers en zussen onderling.

In de rechtspraak wordt soms beroep gedaan op art. 9 IVRK. De Rechtbank Zwolle achtte de uitzetting van een uitgeprocedeerde asielzoeker strijdig met art. 9 IVRK, omdat zijn vrouw en kinderen de asielprocedure nog niet hadden afgerond. De uitzetting betekende dan een scheiding van zijn gezin.<sup>146</sup>

Er kan worden geconcludeerd dat art. 9 IVRK niet het recht op gezinsleven voor de broer/zus van een uit huis geplaatst kind waarborgt. Het gaat namelijk bij art. 9 IVRK enkel om de verhouding tussen ouders en kinderen. Ook in de aangehaalde jurisprudentie ging het om de verhouding tussen ouders en kinderen. Tevens kan worden geconcludeerd dat de uitspraak van de Hoge Raad op 21 mei 2010, waarin de broer van een uit huis geplaatst kind niet als belanghebbende werd aangemerkt, in overeenstemming is met art. 9 IVRK. Het gezag, waaruit onlosmakelijk het recht van kinderen op ouderlijke zorg voortvloeit, wordt immers volgens de Hoge Raad over elk minderjarig kind afzonderlijk uitgeoefend.

### 3.3.4 Art. 16 IVRK 'recht op privacy'

Elk kind heeft ex art. 16 IVRK recht op privacy. Dit houdt o.a. in dat het kind moet worden beschermd tegen willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn privé- en gezinsleven. Het kind heeft recht op bescherming tegen verticale en horizontale inmenging in zijn gezinsleven. Het recht op gezinsleven ex art. 16 IVRK kan echter wel ingevolge art. 3 IVRK worden beperkt, indien dit noodzakelijk is in enig belang van het kind.<sup>147</sup> Bijv. een UHP die noodzakelijk is in het belang van de verzorging en opvoeding van het kind dan wel ter bescherming van diens lichamelijke en geestelijke gezondheid. In het IVRK wordt 'het gezin' ruim opgevat. Naast een gezin bestaande uit vader, moeder en kinderen, worden ook andere gezinsvormen erkend.<sup>148</sup> Hieronder kunnen dus ook samengestelde gezinnen worden gerekend, zoals een stiefgezin. Dit is een gezin waarbij één of beide partners kinderen uit een eerdere relatie meebrengen.<sup>149</sup>

<sup>140</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3, p. 20 (MvT).

<sup>141</sup> Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 97.

<sup>142</sup> Rb. 's-Gravenhage 15 maart 2007, *LJN* BA1321.

<sup>143</sup> Detrick 1999, p. 176.

<sup>144</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3, p. 9 (MvT); Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 98.

<sup>145</sup> Art. 9 lid 3 IVRK. Zie in dit verband ook art. 1:257 lid 4 BW.

<sup>146</sup> Rb. Zwolle 23 december 2002, *LJN* AF2558.

<sup>147</sup> Ruitenbergh 2003, p. 131.

<sup>148</sup> Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 141.

<sup>149</sup> Van Hennik & Nieuwenkuijer 2006, p. 84; Spruijt & Kormos 2010, p. 40-41.

Volgens de MvT wordt rechtstreekse werking van art. 16 IVRK mogelijk geacht.<sup>150</sup> Dit blijkt ook uit de rechtspraak. Zo oordeelde de Rechtbank Alkmaar dat de adopties van twee kinderen door een Nederlandse vrouw in Sri Lanka werden erkend in Nederland, omdat de kinderen krachtens art. 8 EVRM en art. 16 IVRK recht hadden op eerbiediging van hun gezinsleven.<sup>151</sup> Het Hof 's-Gravenhage oordeelde dat de UHP van een jeugdige geen schending van zijn recht op gezinsleven ex art. 16 IVRK opleverde, omdat de inmenging noodzakelijk was ter bescherming van zijn lichamelijke en geestelijke gezondheid.<sup>152</sup>

Volgens de Hoge Raad correspondeert art. 16 IVRK met art. 8 EVRM en is hetgeen dat over de reikwijdte van art. 8 EVRM wordt gezegd, ook van toepassing op art. 16 IVRK.<sup>153</sup> Aangezien uit art. 8 EVRM voortvloeit dat een kind recht heeft op omgang met zijn familieleden, kan ook uit art. 16 IVRK een omgangsrecht voor een kind worden afgeleid.

De (stief-)broers en zussen van een uit huis geplaatst kind hebben dus in beginsel ex art. 16 IVRK het recht op gezinsleven met elkaar. Een inbreuk op dit recht is mogelijk, mits dit wordt gerechtvaardigd in het belang van het kind. Omdat de reikwijdte van art. 16 IVRK gelijk kan worden gesteld aan die van art. 8 EVRM, kunnen (stief)broers en zussen van een uit huis geplaatst kind zowel op grond van art. 8 EVRM als op grond van art. 16 IVRK hun recht op gezinsleven via een omgangsregeling effectueren.<sup>154</sup>

### 3.3.5 Art. 19 en 20 IVRK 'maatregelen tegen geweld en gezinsvervangende zorg'

Op grond van art. 19 IVRK heeft het kind het recht om door de overheid te worden beschermd tegen iedere vorm van kindermishandeling.<sup>155</sup> Het gaat dan vooral om kindermishandeling binnen een gezin, maar het is ook van toepassing op andere personen die zorg en bescherming aan het kind dienen te waarborgen.<sup>156</sup> Daarom kent het Comité horizontale werking toe aan art. 19 IVRK.<sup>157</sup>

Als een kind uit huis is geplaatst, heeft hij recht op bijzondere bescherming en bijstand van de overheid.<sup>158</sup> Het kan dan bijv. gaan om een UHP wegens kindermishandeling.<sup>159</sup> De Staat moet dan zorgen voor een andere vorm van zorg voor dat kind, dat kan bestaan uit plaatsing in een pleeggezin of geschikte instelling dan wel adoptie. Daarbij moet rekening worden gehouden met de wenselijkheid van continuïteit in de opvoeding van het kind en met de etnische, godsdienstige, culturele en taalkundige achtergrond van het kind.<sup>160</sup> Een gezinsomgeving wordt door het IVRK gezien als een belangrijke voorwaarde voor het opgroeien van een kind. Daarom moet bij een scheiding van ouders en kinderen eerst worden gezocht naar mogelijkheden bij familieleden.<sup>161</sup> Het Comité gaf in zijn 'concluding observations' van 27 maart 2009 aan bezorgt te zijn over het ontbreken van voldoende gezinsvervangende mogelijkheden en de wachtlijsten voor een UHP. Daarom wordt geadviseerd om de lange wachtlijsten te evalueren en te kijken hoe hulp en plaatsing frequenter kunnen worden geboden, met voorkeur van plaatsing in een pleeggezin.<sup>162</sup>

<sup>150</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3, p. 9 (MvT).

<sup>151</sup> Rb. Alkmaar 16 januari 2002, *LJN* AD9522.

<sup>152</sup> Hof 's-Gravenhage 12 augustus 2008, *LJN* BJ5002.

<sup>153</sup> HR 29 juni 2001, *LJN* AB2373.

<sup>154</sup> Dit is in Nederland mogelijk via art. 1:377a BW of art. 1:377g BW.

<sup>155</sup> Het begrip mishandeling is ruim gedefinieerd: "alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik".

<sup>156</sup> Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 161. Zie ook art. 1 Wjz voor de Nederlandse uitwerking van het begrip kindermishandeling.

<sup>157</sup> Detrick 1999, p. 326.

<sup>158</sup> Art. 20 lid 1 IVRK.

<sup>159</sup> Zie in dit verband art. 19 jo. art. 20 IVRK.

<sup>160</sup> Art. 20 lid 2 en 3 IVRK.

<sup>161</sup> Art. 5 IVRK. Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 172.

<sup>162</sup> Consideration of reports submitted by states parties under article 44 of the Convention (30 januari 2009), *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: The Kingdom of the Netherlands, UN Doc CRC/C/NLD/CO/3*, p. 8.

Volgens de MvT hebben art. 19 en 20 IVRK geen rechtstreekse werking.<sup>163</sup> In de jurisprudentie is nog niet uitgemaakt of art. 19 en 20 IVRK rechtstreekse werking hebben.<sup>164</sup> Toch komen art. 19 en 20 IVRK in de rechtspraak regelmatig naar voren in combinatie met art. 3 IVRK. Zo stelde de Rechtbank Zwolle ex art. 19 IVRK acht kinderen uit één gezin onder toezicht, omdat de ouders door hun strenge geloofsovertuiging, die gepaard ging met lijfstraffen, de kinderen belemmerden in hun ontwikkeling. Voor het oudste kind werd op grond van art. 19 IVRK ook een MUHP gegeven, omdat hij door zijn grote zorgen ten aanzien van de thuiswonende kinderen extra werd belemmerd in zijn ontwikkeling. Daarom was het noodzakelijk hem niet alleen van zijn ouders te scheiden, maar ook van zijn broers en zussen.<sup>165</sup>

Daarnaast oordeelde de Rechtbank Groningen op grond van art. 3 jo. art. 20 IVRK dat het recht van twee kinderen op continuïteit van hun opvoedingssituatie en op een ongestoorde hechting, zwaarder woog dan het belang van hun uit het gezag ontheven ouders bij herstel van hun familielevens met de kinderen door middel van een omgangsregeling.<sup>166</sup>

Uit de rechtspraak blijkt dat de wenselijkheid van continuïteit in de ontwikkeling en opvoeding van het kind zwaarder kunnen wegen dan het belang van de ouders en broers en zussen bij hun familielevens met elkaar wanneer een kind uit huis wordt geplaatst. Het is mijns inziens opmerkelijk dat het Comité niet ingaat op de wijze van UHP van meerdere kinderen uit één gezin, terwijl zij vindt dat kinderen zoveel mogelijk in een gezin moeten opgroeien. Mijns inziens kunnen art. 19 en 20 IVRK ook middels art. 16 IVRK worden geïnterpreteerd, in die zin dat broers en zussen zoveel mogelijk bij elkaar moeten worden geplaatst om aan hun recht op gezinsleven tegemoet te komen.

### 3.3.6 Ontwikkelingen: klachtenprocedure bij het Comité

Op 28 februari 2012 hebben twintig landen het derde Facultatief Protocol bij het IVRK ondertekend. Dit protocol geeft kinderen, alsmede hun vertegenwoordigers, het recht om individueel of namens een groep kinderen een klacht bij het Comité in te dienen als zij menen dat een recht uit het IVRK wordt geschonden. De nationale rechtsmiddelen moeten echter wel eerst zijn uitgeput, tenzij de procedure in het land onredelijk lang duurt of als het geen effectieve uitkomst zal hebben. Binnen een jaar nadat de nationale rechtsmiddelen zijn uitgeput, moet de klacht zijn ingediend. Het Comité neemt geen anoniem ingediende klachten in behandeling. De identiteit van een (groep) kind(eren) zal echter niet worden prijsgegeven zonder hun uitdrukkelijke toestemming. Daarnaast krijgen staten het recht om te klagen over kinderrechtenschendingen die worden begaan door andere staten. Na ontvangst van een klacht kan het Comité de partijen faciliteren in het bereiken van een minnelijke schikking dan wel direct een oordeel over de klacht uitbrengen. Daarbij kan het Comité het slachtoffer beschermen door voorlopige voorzieningen te treffen ter voorkoming van permanente schade.<sup>167</sup>

De Hoge Commissaris voor de Mensenrechten van de Verenigde Naties (VN), Navi Pillay, is voorstander van de klachtenprocedure bij het Comité. Hij vindt dat kinderen hiermee op gelijke voet worden geplaatst met andere rechthebbenden die hun klachten over schendingen van mensenrechten voor een internationaal orgaan kunnen brengen.<sup>168</sup> Nederland heeft het derde protocol echter nog niet

<sup>163</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3, p. 9 (MvT).

<sup>164</sup> Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 166 en 178.

<sup>165</sup> Rb. Zwolle 17 mei 2010, *LJN* BM5559.

<sup>166</sup> Rb. Groningen 19 januari 2010, *LJN* BL0204. Zie voor andere rechtspraak met betrekking tot art. 20 IVRK o.a. HR 4 april 2008, *LJN* BC5726, Hof 's-Gravenhage 21 januari 2009, *LJN* BH0359; Rb. Rotterdam 23 november 2009, *LJN* BK4700 en Rb. Groningen 24 november 2009, *LJN* BK5350.

<sup>167</sup> <[www.kinderrechten.nl/p/13/861/protocol-klachtenprocedure-door-twintig-landen-ondertekend](http://www.kinderrechten.nl/p/13/861/protocol-klachtenprocedure-door-twintig-landen-ondertekend)> Geraadpleegd op 29 maart 2012; <[www.kinderrechten.nl/p/13/860/klachtenprocedure-bij-het-vn-kinderrechtencomit%E9](http://www.kinderrechten.nl/p/13/860/klachtenprocedure-bij-het-vn-kinderrechtencomit%E9)> Geraadpleegd op 29 maart 2012; Phillips 2012, p. 94.

<sup>168</sup> Van Rest 2012, p. 1.

ondertekend en geratificeerd. Het is mijns inziens raadzaam om dit wel zo snel mogelijk te doen, omdat het klachtrecht over kinderrechtschendingen zal leiden tot een betere rechtsbescherming voor kinderen.<sup>169</sup>

### **3.4 Tussenconclusie**

Broers en zussen hebben recht op gezinsleven met elkaar op grond van art. 8 EVRM. Uit de jurisprudentie van het EHRM blijkt namelijk dat tussen broers en zussen ‘family life’ kan bestaan, mits elementen aanwezig zijn die het bestaan van een nauwe persoonlijke betrekking aantonen. Gelet op het feit dat tussen broers en zussen onderling en tussen stiefouder en stiefkind ‘family life’ kan bestaan, kan mijns inziens ook de relatie tussen stiefbroers en stiefzussen als ‘family life’ worden aangemerkt, zolang maar sprake is van een nauwe persoonlijke betrekking tussen hen.

Uit het bestaan van ‘family life’ in de zin van art. 8 EVRM vloeit voor (stief-)broers en zussen voort dat zij recht hebben op het vestigen van familierechtelijke betrekkingen, op omgang met elkaar, op toegang tot de rechter wanneer omgang niet of ongenoegzaam wordt toegelaten en op de beschikbaarheid van effectieve middelen ter effectuering van een omgangsregeling. De (stief-)broer/zus van een uit huis geplaatst kind kan het recht op gezinsleven ex art. 8 EVRM effectueren via art. 6 EVRM bij de nationale rechter, mits hij/zij wordt vertegenwoordigd door zijn ouder(s) of een bijzondere curator. Een minderjarige broer/zus kan zich wel zelfstandig tot het EHRM wenden met een klacht over schending van art. 8 EVRM.

(Stief-)broers en zussen hebben ook krachtens art. 16 IVRK het recht op gezinsleven met elkaar. Zij kunnen dit effectueren middels een omgangsregeling. De broer/zus van een uit huis geplaatst kind kan echter geen beroep doen op art. 9 IVRK, omdat dit artikel slechts ziet op het gezinsleven tussen ouders en hun kinderen. Een inbreuk op het recht op gezinsleven tussen broers en zussen door de overheid kan worden gerechtvaardigd op grond van art. 3 jo. art. 5 IVRK. Het belang van de broer/zus, zijnde het recht op gezinsleven, moet dan wijken voor het belang van verzorging en opvoeding dan wel van de geestelijke of lichamelijke gesteldheid van het kind dat uit huis wordt geplaatst. Bovendien is de overheid verplicht ex art. 19 jo. art. 20 IVRK alle kinderen te beschermen die tijdelijk of blijvend uit huis worden geplaatst.

Het derde Facultatief Protocol bij het IVRK betreffende het individuele klachtrecht voor kinderen zal mijns inziens bijdragen aan een betere rechtsbescherming voor kinderen. Daarom is het raadzaam dat Nederland zo snel mogelijk dit protocol ondertekent en ratificeert.

---

<sup>169</sup> Van Rest 2012, p. 1; <[www.kinderrechten.nl/p/13/861/protocol-klachtenprocedure-door-twintig-landen-ondertekend](http://www.kinderrechten.nl/p/13/861/protocol-klachtenprocedure-door-twintig-landen-ondertekend)> Geraadpleegd op 29 maart 2012; <[www.kinderrechten.nl/p/13/860/klachtenprocedure-bij-het-vn-kinderrechtencomit%E9->](http://www.kinderrechten.nl/p/13/860/klachtenprocedure-bij-het-vn-kinderrechtencomit%E9->)> Geraadpleegd op 29 maart 2012.

Ook bij de Kinderombudsman kunnen klachten worden ingediend m.b.t. schending van kinderrechten door de overheid, organisaties in de gezondheidszorg, jeugdzorg, kinderopvang en het onderwijs. De kinderoombudsman kan echter geen bindende uitspraken doen. Mijns inziens biedt het klachtrecht bij het Comité – naast het klachtrecht bij de Kinderombudsman – nog meer waarborgen voor broers en zussen om hun recht op gezinsleven te effectueren, omdat het Comité een internationaal orgaan is, schikkingen tussen partijen kan faciliteren en voorlopige voorzieningen kan treffen ter voorkoming van permanente schade. Zie meer over de Kinderombudsman in par. 5.3.7. Art. 11b-11d Wet Nationale Ombudsman.

## 4 De omgangsregeling ter effectuering van het recht op gezinsleven

---

### 4.1 Inleiding

Als tussen broers en zussen familie- of gezinsleven bestaat ex art. 8 EVRM of art. 16 IVRK, dan hebben zij recht op omgang met elkaar.<sup>170</sup> Het recht op omgang kan bestaan uit bezoekcontacten, schriftelijke en telefonische contacten en e-mailcontact.<sup>171</sup> Men kan deze contacten in een omgangsregeling vastleggen.<sup>172</sup> Het treffen van een omgangsregeling wordt in beginsel aan de betrokken partijen zelf overgelaten. Als dit echter niet lukt, kan de rechter een omgangsregeling vaststellen. Ten eerste kan een omgangsregeling worden verkregen of gewijzigd op grond van art. 1:377a resp. art. 1:377e BW. Deze mogelijkheid wordt besproken in paragraaf twee. Ten tweede kan een kind krachtens art. 1:377g BW zelf de rechter vragen een omgangsregeling vast te stellen. Deze informele rechtsingang komt aan bod in paragraaf drie. Daarna wordt in de vierde paragraaf de mogelijkheid besproken van een omgangsregeling in het kader van een OTS met UHP ex art. 1:263a en art. 1:263b BW. In de vijfde paragraaf wordt ingegaan op de positie van het kind in de omgangsprocedure, omdat daarbij leeftijdsgrenzen voor het kind gelden. Vervolgens wordt in paragraaf zes ingegaan op het omgangsrecht van broers en zussen in Duitsland. Omdat omgangsregelingen in de praktijk niet altijd (goed) worden nagekomen, wordt in paragraaf zeven uiteengezet hoe een omgangsregeling kan worden geëffectueerd. Tot slot wordt nog een tussenconclusie gegeven.

### 4.2 Verkrijging en wijziging van een omgangsregeling ex art. 1:377a BW en art. 1:377e BW

De rechter stelt een omgangsregeling ex art. 1:377a BW vast, als de verzoeker aantoont dat tussen hem en het kind sprake is van ‘family life’ (ontvankelijkheidsvereiste)<sup>173</sup> én indien het belang van het kind zich niet tegen omgang verzet.<sup>174</sup> Dit kan bij een UHP van één van de kinderen en bij UHP van meerdere kinderen.

#### 4.2.1. Kring van omgangsgerechtigden (ontvankelijkheidsvereiste)

In art. 1:377a BW staat dat een kind recht heeft op omgang met zijn juridische ouders en met anderen die in een nauwe persoonlijke betrekking tot hem staan.<sup>175</sup> Welke personen in een nauwe persoonlijke betrekking staan tot het kind is in art. 1:377a BW niet nader gespecificeerd, omdat dit afhangt van de concrete omstandigheden van het geval.<sup>176</sup> Uit hoofdstuk drie bleek dat tussen (stief-)broers en zussen sprake kan zijn van ‘family life’ en daarom kunnen zij een omgangsverzoek bij de rechter indienen.<sup>177</sup>

In de zaak *Olsson* tegen Zweden werden drie minderjarige kinderen uit één gezin in ver van elkaar verspreide pleeggezinnen geplaatst. Hierdoor waren onderlinge bezoeken vrijwel onmogelijk. Het EHRM achtte deze plaatsing in ver van elkaar verspreide pleeggezinnen in strijd met art. 8 EVRM.<sup>178</sup>

---

<sup>170</sup> EHRM 8 juli 1987, nr. 9749/82, *NJ* 1988, 828 (*W./Verenigd Koninkrijk*); EHRM 8 juli 1987, nr. 9840/82 (*B./Verenigd Koninkrijk*); EHRM 8 juli 1987, nr. 10496/83 (*R./Verenigd Koninkrijk*); HR 22 februari 1985, *NJ* 1986, 3. Zie meer in hoofdstuk 3.

<sup>171</sup> EHRM 25 februari 1992, nr. 12963/87 (*Andersson/Zweden*); HR 26 november 1999, *NJ* 2000, 85; HR 29 september 2000, *NJ* 2000, 654. Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 174-175; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 15, 473.

<sup>172</sup> Alsmede de duur, frequentie, data, tijdstippen en plaats van de omgang. HR 24 juni 2005, *NJ* 2005, 415.

<sup>173</sup> HR 22 februari 1985, *NJ* 1986, 3. N.B.: een juridisch ouder is altijd ontvankelijk in zijn verzoek tot omgang met zijn kind.

<sup>174</sup> Zie art. 3 IVRK, de limitatief opgesomde ontzeggingsgronden in art. 1:377a lid 3 BW en *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3, p. 7 (MvT). Zie ook o.a. HR 7 oktober 2005, *LJN* AT8249. Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 463.

<sup>175</sup> Met kind wordt bedoeld een minderjarig kind ex art. 1:233 BW. Voor juridische ouders zie art. 1:198-199 BW. Zie ook EHRM 24 maart 1988, nr. 10465/83 (*Olsson/Zweden*); EHRM 22 juni 1989, nr. 11373/85 (*Eriksson/Zweden*); EHRM 25 februari 1992, nr. 12963/87 (*Andersson/Zweden*); EHRM 23 september 1994, nr. 19823/92 (*Hokkanen/Finland*); HR 24 juni 2005, *NJ* 2005, 415.

<sup>176</sup> HR 19 november 1993, *NJ* 1994, 330. Zie paragraaf 3.2.1 voor een overzicht van personen tussen wie ‘family life’ kan bestaan.

<sup>177</sup> Zie ook *Kamerstukken II* 1994/95, 23 012, nr. 10, p. 3. Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 472; Wierts-Wezenbeek 1996, p. 146-148.

<sup>178</sup> EHRM 24 maart 1988, nr. 10465/83, par. 52 en 69 (*Olsson/Zweden*). Punselie 2006, p. 157-158; Wortmann 1990, p. 74-77. Zie voor een omgangsregeling tussen zussen ook EHRM 21 oktober 2004, nr. 75531/01 (*I. en U./Noorwegen*), besproken in hoofdstuk 3, paragraaf 3.2.2.

In een andere zaak verzocht een Turkse man tevergeefs om wijziging van de omgangsregeling waarbij hij en zijn ex-vrouw hun kinderen – waarvan de één bij hem woonachtig was en de ander bij zijn ex-vrouw – op vastgestelde tijden aan elkaar moesten uitwisselen. Hij wilde een regeling waarbij beide kinderen het ene weekend bij hem zouden verblijven en het andere weekend bij zijn ex-vrouw. Het EHRM vond dat deze regeling, waarbij de twee kinderen van elkaar gescheiden werden gehouden, een inbreuk maakte op het recht van de kinderen op eerbiediging van het gezinsleven ex art. 8 EVRM.<sup>179</sup>

De Rechtbank Breda stelde op 30 mei 1991 een omgangsregeling vast tussen twee onder toezicht gestelde zusjes. Eén van hen verzocht de rechter namelijk een omgangsregeling vast te stellen met haar jongere zus die is opgenomen in een instelling voor verstandelijk gehandicapten, omdat haar met gezag belaste vader het contact tussen hen verbood. Tussen de zussen bestond ‘family life’, omdat zij in gezinsverband met elkaar hebben geleefd, een goed contact met elkaar hadden en een grote mate van lotsverbondenheid met elkaar voelden. Volgens de rechtbank vloeit uit art. 8 EVRM voort dat degene die recht heeft op omgang, zich, wanneer deze omgang door degene die het gezag over deze minderjarige uitoefent, niet of ongenoegzaam wordt toegelaten, tot de rechter moet kunnen wenden teneinde door deze een regeling inzake de omgang tussen hem en het kind te doen vaststellen, waaraan degene die met het gezag over deze minderjarige is belast gevolg moet geven. Dit kan in Nederland dan middels een bijzondere curator ex art. 1:250 BW of via de informele rechtsingang ex art. 1:377g BW.<sup>180</sup>

Op 21 mei 2010 bepaalde de Hoge Raad expliciet in zijn arrest dat een minderjarig kind zijn uit het gezinsleven voortvloeiende recht op omgang met zijn uit huis geplaatste broers en zussen kan effectueren door op grond van art. 1:377a BW (of art. 1:377g BW) een omgangsregeling te verzoeken bij de rechter.<sup>181</sup>

De Rechtbank Groningen oordeelde op 10 november 2011 dat tijdens een OTS moest worden ingezet op de realisering van contacten tussen broers en zussen. Een kind was i.c. onder toezicht gesteld en geplaatst bij zijn zus. Een omgangsregeling tussen het kind en zijn broers en zussen kwam niet van de grond, omdat de verhoudingen binnen het gezin erg gespannen waren. Het was in het belang van het kind dat hij een onbelast en vrij contact kon hebben met zijn broers en zussen. Daarom moest het kind in een neutraal pleeggezin worden geplaatst, zodat het contact tussen de kinderen genormaliseerd kon worden.<sup>182</sup>

De verantwoordelijkheid voor de totstandkoming en uitvoering van contacten tussen broers en zussen die onder toezicht zijn gesteld en gescheiden van elkaar leven, ligt volgens het Hof Leeuwarden bij de ouders. Zij dienen zich beiden daarvoor ten volle in te zetten, zo nodig met inschakeling van de benodigde hulpverlening. Het initiatief tot contacten tussen de broer en zus kan namelijk niet worden overgelaten aan de kinderen zelf en/of Bzj.<sup>183</sup>

#### 4.2.2 *Omgang in het belang van het kind*

Als uitgangspunt geldt dat omgang in het belang is van het kind. De rechter moet echter wel in iedere individuele zaak een afweging maken tussen de rechten van alle betrokkenen en het belang van het kind.<sup>184</sup> Een omgangsregeling wordt slechts afgewezen op basis van één (of meer) van de vier ontzeggingsgronden van art. 1:377a lid 3 BW.<sup>185</sup>

<sup>179</sup> EHRM 6 april 2010, nr. 4694/03 (*Mustafa en Armağan Akin/Turkijë*). Zie ook Hof 's-Gravenhage 25 april 2001, *LJN* BL8202.

<sup>180</sup> Rb. Breda 30 mei 1991, *NJ* 1992, 451. Zie over de bijzondere curator paragraaf 4.7.1 en 5.3.3.

<sup>181</sup> HR 21 mei 2010, *NJ* 2010, 397.

<sup>182</sup> Rb. Groningen 10 november 2011, *LJN* BV0906.

<sup>183</sup> Hof Leeuwarden 21 juni 2012, *LJN* BX0531. Mijns inziens is het oordeel van het hof begrijpelijk, omdat ouders het gezag hebben over hun kinderen en het bij een OTS met UHP de bedoeling is dat kinderen uiteindelijk weer thuis komen wonen. Zie H5 voor de bespreking van de rol van Bzj bij de totstandkoming en uitvoering van een omgangsregeling i.h.k.v. een OTS met UHP.

<sup>184</sup> EHRM 15 september 2011, nr. 17080/07 (*Schneider/Duitsland*).

<sup>185</sup> Ontzegging van omgang aan een ouder met gezag is niet mogelijk op grond van art. 1:377a BW. Wel is een tijdelijk verbod aan een ouder met gezag mogelijk krachtens art. 1:253a lid 2 sub a BW. *Kamerstukken II* 1984/85, 18 964, nr. 3, p. 8-11 (MvT).

Omgang kan ten eerste worden ontzegd als dit *ernstig* nadeel oplevert voor de geestelijke of lichamelijke ontwikkeling van het kind. Hierbij kan worden gedacht aan aanmerkelijke onrust en spanningen tussen ouder(s) en kind of tussen ouders onderling door een echtscheiding.<sup>186</sup>

Ten tweede kan omgang worden ontzegd als degene die ontvankelijk is in zijn verzoek tot omgang kennelijk ongeschikt of niet in staat moet worden geacht tot omgang. Het gaat hier om factoren die zijn gelegen in de persoon van de omgangsgerechtigde zelf, zoals de psychische gesteldheid, een alcohol- of drugsverslaving, misbruik of mishandeling van het kind en dreiging met ontvoering van het kind.<sup>187</sup>

Omgang kan ten derde worden ontzegd als het kind van twaalf jaren of ouder ernstige bezwaren heeft tegen omgang met zijn ouder of degene met wie hij in een nauwe persoonlijke betrekking staat.<sup>188</sup> Krachtens art. 809 Rv moet de rechter in een omgangsprocedure het kind van twaalf jaren of ouder in de gelegenheid stellen zijn mening kenbaar te maken.<sup>189</sup> Omgang kan pas worden ontzegd op basis van de bezwaren van het kind, als uit deze bezwaren, in combinatie met de overige omstandigheden van het geval, blijkt dat het belang van het kind tegen omgang zwaarder weegt dan het recht op omgang van de ander.<sup>190</sup>

Ten slotte kan omgang worden ontzegd als omgang anderszins in strijd is met de zwaarwegende belangen van het kind.<sup>191</sup> Deze restgrond wordt ruim geïnterpreteerd, zodat de rechter in het concrete geval tot een afgewogen oordeel kan komen. Ook de onder sub a en sub b vervatte ontzeggingsgronden kunnen hieronder worden opgevat.<sup>192</sup> Zo kan omgang in strijd zijn met de zwaarwegende belangen van het kind bij incest, detentie van de omgangsgerechtigde wegens moord op een ouder van het kind of niet als ‘ernstig’ aan te merken nadeel voor de ontwikkeling van het kind.<sup>193</sup>

Omgang tussen broers en zussen kan dus – zelfs als zij ontvankelijk zijn in hun verzoek – op basis van de limitatief opgesomde ontzeggingsgronden uit art. 1:377a lid 3 BW worden ontzegd als dit in strijd is met de zwaarwegende belangen van het kind of het kind ernstige bezwaren heeft tegen omgang met zijn broers/zussen.<sup>194</sup> Dit blijkt ook uit een uitspraak van het Hof ’s-Hertogenbosch op 26 januari 2006. Het hof oordeelde dat omgang tussen een kind dat bij de vader woonde en zijn tweelingbroer die bij de moeder woonde, niet in het belang was van de tweelingbroer. De spanningen tussen de ouders rondom de eerdere contacten waren voor de tweelingbroer namelijk onevenredig groot. Bovendien behaalde hij sinds de omgang slechte resultaten op school en had hij stressgerelateerde klachten.<sup>195</sup>

Het Hof Arnhem achtte op 3 november 2009 een omgangsregeling tussen een kind dat bij de vader woonde en zijn zus die bij de moeder woonde in strijd met de zwaarwegende belangen van de zus. De dertienjarige zus had namelijk schriftelijk verklaard ernstige bezwaren te hebben tegen omgang met haar

---

<sup>186</sup> Art. 1:377a lid 3 sub a BW. Zie o.a. HR 22 oktober 2010, *LJN* BN6388; Hof ’s-Gravenhage 19 december 2007, *LJN* BC1557.

<sup>187</sup> Art. 1:377a lid 3 sub b BW. Zie o.a. Hof ’s-Gravenhage 10 april 2002, *LJN* AE3549; Hof ’s-Gravenhage 17 januari 2007, *LJN* AZ8660; *Kamerstukken II* 1984/85, 18 964, nr. 3, p. 11 (MvT).

<sup>188</sup> Art. 1:377a lid 3 sub c BW. Zie o.a. Hof ’s-Gravenhage 14 november 2007, *LJN* BC0736; Hof ’s-Gravenhage 29 juli 2009, *LJN* BJ4870.

<sup>189</sup> Het gaat in een omgangsprocedure immers om een ‘zaak betreffende een minderjarige’, art. 809 Rv. De minderjarige moet worden opgeroepen om zijn mening kenbaar te maken, maar deze heeft zelf de keuze of hij hieraan gehoor geeft. Ook kinderen onder de twaalf jaren kunnen in de gelegenheid worden gesteld hun mening kenbaar te maken. Zie meer hierover in paragraaf 4.5.

<sup>190</sup> Zie HR 27 januari 1989, *NJ* 1990, 55; Hof ’s-Hertogenbosch 29 maart 2006, *LJN* AX1351. Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 216-218; Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 467, 471.

<sup>191</sup> Art. 1:377a lid 3 sub d BW.

<sup>192</sup> HR 4 mei 2001, *LJN* ZC3512; HR 21 september 2001, *LJN* ZC3672.

<sup>193</sup> Zie o.a. HR 10 april 1992, *NJ* 1992, 444; HR 11 juni 2010, *LJN* BM1070; Hof Leeuwarden 17 maart 2009, *LJN* BH7593. Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 216-217; Koens 2011 (*T&C BW*), art. 1:377a BW, aant. 4; Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 467-468.

<sup>194</sup> HR 8 december 2000, *LJN* AA8894; *Kamerstukken II* 1984/85, 18 964, nr. 3, p. 8-11 (MvT); Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 465.

<sup>195</sup> Hof ’s-Hertogenbosch 26 januari 2006, *LJN* AV4210.



broer. Bovendien liep er nog een strafrechtelijk onderzoek naar vermeend seksueel grensoverschrijdend gedrag van de broer jegens zijn zus.<sup>196</sup>

Het Hof 's-Gravenhage oordeelde op 3 februari 2010 dat een omgangsregeling tussen een onder toezicht gesteld kind dat in een pleeggezin was geplaatst en zijn twee zussen te belastend zou zijn voor het kind. Eén van de zussen was namelijk samen met de moeder betrokken bij de moord op de vader van het kind en zat daarvoor nog in detentie. Omgang met de andere zus zou het hechtingsproces aan het pleeggezin vertragen. Een omgangsregeling was daarom niet in het belang van het kind.<sup>197</sup>

#### *4.2.3 Inhoud en wijziging van een omgangsregeling*

De rechter kan voor (on)bepaalde tijd een gedetailleerde omgangsregeling vaststellen waarin o.a. de tijdstippen van halen en brengen en de duur en frequentie van de omgang worden vermeld. Daarnaast worden vaak afspraken gemaakt over de omgang tijdens vakanties en feestdagen. Ook komt het voor dat afspraken worden opgenomen omtrent begeleiding tijdens de omgang.<sup>198</sup> Tegen deze rechterlijke beslissing staat hoger beroep open.<sup>199</sup> Wanneer de rechter een omgangsregeling ex art. 1:377a lid 2 en 3 BW voor (on)bepaalde tijd ontzegt, kan na een jaar weer een nieuw verzoek tot vaststelling van een omgangsregeling worden ingediend bij de rechter, of eerder indien sprake is van gewijzigde omstandigheden.<sup>200</sup>

Ook kan een rechter een door de ouders getroffen omgangsregeling of een eerdere beslissing inzake omgang wijzigen krachtens art. 1:377e BW. Voorwaarde is wel dat sprake is van gewijzigde omstandigheden sedert de eerdere omgangsregeling of -beslissing of dat bij het nemen van de omgangsbeslissing van onjuiste of onvolledige gegevens is uitgegaan. Wijziging is mogelijk op verzoek van de ouder(s) of degenen die in een nauwe persoonlijke betrekking staan tot het kind, zoals broers/zussen.<sup>201</sup>

#### **4.3 Verkrijging en wijziging van een omgangsregeling ex art. 1:377g BW**

Een (stief-)broer/zus van twaalf jaren of ouder kan de rechter krachtens art. 1:377g BW zelfstandig op informele wijze benaderen om een omgangsregeling met zijn ouder(s) of broers/zussen tot wie hij in een nauwe persoonlijke betrekking staat, vast te stellen ex art. 1:377a BW of te wijzigen ex art. 1:377e BW.<sup>202</sup> Hetzelfde geldt voor een (stief-)broer/zus die de leeftijd van twaalf jaren nog niet heeft bereikt, maar wel in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake. Dit houdt in dat hij de betekenis en de gevolgen van het verzoek moet kunnen beseffen en in redelijke mate moet kunnen overzien.<sup>203</sup> Deze mogelijkheid geldt in de situatie dat slechts één kind uit huis is geplaatst en in de situatie dat meerdere broers/zussen uit huis zijn geplaatst op verschillende locaties. Een gezinsvoogd van Bjj kan een kind helpen bij het schrijven van een brief aan de rechter.<sup>204</sup> Nadat een kind de rechter op informele wijze heeft benaderd via een telefoontje of een briefje, roept de rechter het kind op voor een gesprek. Naar aanleiding van dat gesprek *kan* de rechter ambtshalve een beschikking nemen. Ziet de rechter geen aanleiding om ambtshalve een beschikking te nemen, dan stelt hij het kind hiervan op de hoogte. Neemt hij wel ambtshalve een beschikking, dan krijgt de procedure een formeel verloop en zijn de gewone regels van

<sup>196</sup> Hof Arnhem 3 november 2009, *LJN* BK7549.

<sup>197</sup> Hof 's-Gravenhage 3 februari 2010, *LJN* BL7146.

<sup>198</sup> Keijser 2003, p. 89; Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 463; mevr. J. Calkoen, kinderrechter Rechtbank Breda.

<sup>199</sup> Art. 358 Rv jo. art. 806 Rv. Zie ook HR 28 april 1989, *LJN* AG6061.

<sup>200</sup> HR 27 februari 2009, *NJ* 2009, 164; HR 7 mei 2010, *LJN* BL7040.

<sup>201</sup> Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 178-179; Koens 2012 (*T&C BW*), art. 1:377e BW, aant. 2; Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 468-469.

<sup>202</sup> Dit is een uitzondering op de processuele handelingsonbekwaamheid van de minderjarige ex art. 1:245 BW.

<sup>203</sup> Jonker, Slaets & Verhey 2009, p. 164-165; Vlaardingebroek e.a. 2011, p. 471-472.

<sup>204</sup> Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009, p. 149. Dit kan ook als een echtscheiding en OTS met MUHP samenlopen.

het familieprocesrecht van toepassing.<sup>205</sup> In deze procedure moet het kind als belanghebbende worden vertegenwoordigd door zijn ouder(s) of, indien zijn belangen in strijd zijn met die van zijn ouder(s), door een bijzondere curator ex art. 1:250 BW.<sup>206</sup>

Het Hof 's-Gravenhage stelde op 25 april 2001 naar aanleiding van een informeel verzoek van een veertienjarig kind dat bij zijn vader woonde een omgangsregeling vast tussen dit kind en zijn broers en zussen die bij de moeder woonde. De kinderen hadden geen contact meer met elkaar, omdat geen omgangsregelingen waren vastgesteld.<sup>207</sup>

De Rechtbank Groningen bepaalde bij het uitspreken van een OTS met UHP van een kind, dat dit kind een zelfstandige ingang heeft bij de kinderrechter om de gewenste omgang met zijn broer en zussen te verkrijgen. Hij moet echter wel eerst proberen een omgangsregeling met zijn broer en zussen te laten vaststellen door zijn ouders, alvorens hij zich tot de rechter wendt.<sup>208</sup>

Met art. 1:377g BW wordt beoogd de processuele positie van minderjarigen te versterken door hen de mogelijkheid te geven om de rechter gemakkelijk te kunnen bereiken op informele wijze. Maar juist om de reden dat het een 'informele' rechtsingang is, ontbreken er fundamentele procesrechten. Het kind dat de rechter op informele wijze benadert voor het vaststellen van een omgangsregeling, heeft namelijk geen recht op een beslissing van de rechter, geen recht op rechtsbijstand en kan niet zelfstandig in hoger beroep gaan tegen een afwijzing.<sup>209</sup> De minderjarige wordt dus – ondanks het feit dat hij in omgangszaken een eigen toegang tot de rechter heeft – nog niet als zelfstandige procespartij gezien. Hierdoor blijft de minderjarige in omgangszaken afhankelijk van zijn wettelijke vertegenwoordiger.<sup>210</sup>

Uit een rapport van de Kinderombudsman blijkt dat de informele rechtsingang niet vaak wordt benut, omdat de (rechts)ingangen voor kinderen erg divers zijn en kinderen niet van het bestaan ervan weten. Bovendien vinden kinderen het lastig om zelf naar de rechter te gaan. Daarom wordt geadviseerd om de informele rechtsingang beter bekend te maken bij kinderen.<sup>211</sup>

#### **4.4 Verrijking en wijziging van een omgangsregeling ex art. 1:263a BW en art. 1:263b BW**

Tijdens een OTS met UHP hebben ouders en kinderen het recht op omgang met elkaar.<sup>212</sup> Bijz kan echter krachtens art. 1:263a BW het contact tussen het kind en de met het gezag belaste ouder voor de duur van de UHP beperken of (tijdelijk) verbieden.<sup>213</sup> Dit kan alleen als het noodzakelijk is met het oog op het doel van de UHP van het kind. Een beperking van de omgang tussen ouders en kind geldt als een aanwijzing. De met het gezag belaste ouder en het kind van twaalf jaren of ouder kunnen de kinderrechter verzoeken de aanwijzing vervallen te verklaren ex art. 1:259 BW of in te trekken ex art. 1:260 BW. Het contact tussen broers en zussen onderling kan tijdens een UHP dus niet worden beperkt op grond van art. 1:263a BW.<sup>214</sup>

<sup>205</sup> Art. 798 e.v. Rv. *Kamerstukken I 1988/89*, 18 964, nr. 88 (MvA), p. 8-9; Koens 2012 (*T&C BW*), art. 1:377g BW, aant. 2, 3 en 7; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 470-472; Wortmann 2011 (*GS Pers.- en Fam.recht*), art. 1:377g BW, aant. 1 en 2.

<sup>206</sup> De minderjarige wordt namelijk nog niet als zelfstandige procespartij gezien. Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 1011; Koens 2012 (*T&C BW*), art. 1:377g BW, aant. 2, 3 en 7; Wortmann 2011 (*GS Pers.- en Fam.recht*), art. 1:377g BW, aant. A2, A3, A4, 1 en 2. Zie verder par. 4.7.1 en 5.3.3.

<sup>207</sup> Hof 's-Gravenhage 25 april 2001, *LJN BL8202*. Bovendien stelt de Hoge Raad dat een thuiswonend kind via art. 1:377g BW een omgangsregeling kan verzoeken met zijn uit huis geplaatste broers en zussen, HR 21 mei 2010, *NJ 2010*, 397.

<sup>208</sup> Rb. Groningen 28 oktober 2009, *LJN BK2838*.

<sup>209</sup> *Kamerstukken I 1988/89*, 18 964, nr. 88 (MvA), p. 9; *Kamerstukken I 1988/89*, 18 964, nr. 88b, p. 3.

<sup>210</sup> Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 1011; Koens 2012 (*T&C BW*), art. 1:377g BW, aant. 2, 3 en 7; Steketee, Overgaag & Lünemann 2003, p. 9, 20-22; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 472; Wortmann 2011 (*GS Pers.- en Fam.recht*), art. 1:377g BW, aant. A2, A3, A4, 1 en 2.

<sup>211</sup> Van der Bijl e.a. 2012, p. 23, 45, 50; Dullaert 2012, p. 1-3. Zie ook Steketee, Overgaag & Lünemann 2003, p. 21-22. Ook de kinderrechtters J. Calkoen en I. Hinfelaar geven aan dat de informele rechtsingang ex art. 1:377g BW eigenlijk nooit wordt benut.

<sup>212</sup> EHRM 22 juni 1989, nr. 11373/85 (*Eriksson/Zweden*); EHRM 25 februari 1992, nr. 12963/87 (*Andersson/Zweden*); art. 9 lid 3 IVRK.

<sup>213</sup> Dit geldt krachtens art. 1:253v lid 6 BW ook voor degene die het gezamenlijk gezag met een ouder uitoefent over het kind.

<sup>214</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 362-363; Van Raak-Kuiper 2010, p. 71-75; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 469-470.

Wel kan een eerder vastgestelde omgangsregeling tussen broers en zussen<sup>215</sup> voor de duur van de OTS met UHP worden gewijzigd op grond van art. 1:263b BW. Dit geldt zowel in de situatie dat slechts één broer/zus uit huis is geplaatst, als in de situatie dat meerdere broers/zussen uit huis zijn geplaatst op verschillende locaties. De kinderrechter kan dit slechts doen op verzoek van Bjz. Voorwaarde is dat de wijziging noodzakelijk is met het oog op het doel van de OTS. Als bij de wijzigingsbeslissing van onvolledige of onjuiste gegevens is uitgegaan of nadien de omstandigheden zijn gewijzigd, kan deze beslissing op haar beurt weer worden gewijzigd. Dit kan op verzoek van Bjz, de met het gezag belaste ouder, de minderjarige van twaalf jaren of ouder en de broers en zussen.<sup>216</sup>

#### **4.5 De leeftijdsgrens bij het horen van minderjarigen in omgangszaken ex art. 809 Rv**

Op grond van art. 809 Rv is de rechter *verplicht* de minderjarige van twaalf jaren of ouder in de gelegenheid te stellen zijn mening kenbaar te maken omtrent het vaststellen van een omgangsregeling.<sup>217</sup> Het is aan de minderjarige van twaalf jaren of ouder zelf of hij hieraan gehoor geeft of niet.<sup>218</sup> Ook minderjarigen die de leeftijd van twaalf jaren nog niet hebben bereikt, *kunnen* krachtens art. 809 Rv door de rechter in de gelegenheid worden gesteld hun mening kenbaar te maken. Dit is echter *geen verplichting*. Daarom ontvangen kinderen onder de twaalf jaren in de praktijk meestal geen oproep om te worden gehoord. Willen zij graag hun mening kenbaar maken, dan moeten zij zelf stappen ondernemen.<sup>219</sup>

De minderjarige wordt vanaf de leeftijd van twaalf jaren gehoord, omdat hij vanaf die leeftijd in staat wordt geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake. Vanaf de leeftijd van twaalf jaren worden namelijk de eigen zelfstandigheid en verantwoordelijk van kinderen groter. Zij gaan op die leeftijd immers naar de middelbare school en worden strafrechtelijk verantwoordelijk voor hun daden.<sup>220</sup>

Op grond van art. 12 IVRK heeft ieder kind dat in staat is zijn eigen mening te vormen het recht die mening vrijelijk te uiten in iedere gerechtelijke procedure die hem betreft. Aan de mening wordt een passend belang gehecht gelet op zijn leeftijd en rijpheid. Het IVRK hanteert geen leeftijdsgrens voor het horen van minderjarigen. Daarom kan art. 809 Rv in strijd worden geacht met art. 12 IVRK. Ook vermeldt art. 809 Rv niet dat aan de mening van het kind een passend belang moet worden gehecht. In de praktijk zal dit wel vaak gebeuren<sup>221</sup>, maar om de rechtspositie van de minderjarige te versterken, is het opnemen van een dergelijke bepaling in de Nederlandse wetgeving wel wenselijk.<sup>222</sup>

De leeftijdsgrens in art. 809 Rv is echter geen strikte grens, want een kind van tien dat in staat is zijn eigen wens kenbaar te maken, kan evengoed worden gehoord.<sup>223</sup> Uit onderzoek blijkt dat de Rechtbank 's-Hertogenbosch kinderen vanaf elf jaren en negen maanden op roept om te worden gehoord. De Rechtbanken Breda, Roermond en Maastricht stellen kinderen onder de twaalf jaren in de gelegenheid om te worden gehoord als zij dit graag willen. In Roermond wordt de leeftijd van tien jaren echter wel als ondergrens gezien, terwijl in Maastricht soms zevenjarige kinderen worden opgeroepen.<sup>224</sup>

<sup>215</sup> Op grond van art. 1:377a BW of art. 1:377g BW.

<sup>216</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 362-363; Van Raak-Kuiper 2010, p. 71-75; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 469-470.

<sup>217</sup> Art. 809 Rv spreekt van 'zaken betreffende minderjarigen'. Gesteld wordt dat het procedures betreft waarin de rechtspositie van een minderjarige (mede) in het geding is. Dit is o.a. het geval in omgangsprocedures. Zie ook art. 6.1 Procesreglement Gezag en Omgang. *Kamerstukken II* 1979/80, 16 127, nr. 5, p. 1; Nauta 2012 (*T&C Rv*), art. 809 Rv, aant. 2; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 283.

<sup>218</sup> *Kamerstukken II* 1992/93, 22 487, nr. 6 (MvA), p. 16; art. 802 Rv; HR 24 september 1992, *NJ* 1983, 243; Van Triest 2004, p. 16.

<sup>219</sup> Doek 2010 (*GS Rv*), art. 809 Rv, aant. 7; Van Triest 2004, p. 17.

<sup>220</sup> *Kamerstukken II* 1979/80, 16 127, nr. 3, p. 6-7 (MvT); Commissie Wiarda 1971, p. 62-63; Nauta 2012 (*T&C Rv*), art. 809 Rv, aant. 2.

<sup>221</sup> Zie Rb 's-Gravenhage 10 september 2009, *LJN* BK5519 en Hof Leeuwarden 25 november 2010, *LJN* BP0611. Mevr. J. Calkoen, kinderrechter.

<sup>222</sup> Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 116-124.

<sup>223</sup> *Handelingen II* 1996/97, 62, p. 4534. Zie ook Van Triest 2004, p. 20. Mevr. J. Calkoen, kinderrechter Rechtbank Breda.

<sup>224</sup> Van Triest 2004, p. 20; J. Calkoen, kinderrechter Rechtbank Breda; I. Hinfelaar, kinderrechter Rechtbank Breda.

Bij het vaststellen van een omgangsregeling tussen minderjarige broers en zussen betreft het een zaak van een minderjarige.<sup>225</sup> Alle betrokken broers en zussen moeten ex art. 809 Rv vanaf twaalfjarige leeftijd worden gehoord in omgangzaken. Als zij nog geen twaalf jaren oud zijn, hangt het af van de rechter of zij hun mening kenbaar mogen maken.<sup>226</sup> In dit licht hebben zij een zwakke positie om hun recht op gezinsleven te effectueren. Het is mijns inziens in het licht van art. 12 IVRK wenselijk om ook kinderen onder de twaalf jaren in de gelegenheid te stellen hun mening kenbaar te maken in omgangzaken, als zij in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake. Zo kan hun aanspraak op gezinsleven worden versterkt. Dit wordt ook bepleit door Bruning.<sup>227</sup> Bovendien benadrukt het Comité om geen leeftijdsgrenzen in de nationale wetgeving op te nemen. Ook de Kinderombudsman adviseert te onderzoeken of de leeftijdsgrens om te worden gehoord, kan worden opgeheven. De rijpheid van het kind is immers bepalend.<sup>228</sup>

#### **4.6 Omgangsrecht van broers en zussen in Duitsland**

In Duitsland hebben (half)broers en (half)zussen een wettelijk gegarandeerd omgangsrecht, mits dat het belang van het kind dient. Dit is neergelegd in §1685 Absatz 1 BGB. Het betekent dat broers en zussen slechts recht op omgang met elkaar hebben als dit in het belang van het kind is, ook al zijn zij door hun bloedband met elkaar verbonden. Dit geldt ook als één van de broers/zussen in een pleeggezin woont.<sup>229</sup> In Duitsland wordt wel aangenomen dat omgang tussen broers en zussen over het algemeen in het belang is van het kind. De ouders van het kind zijn verantwoordelijk voor het welzijn van hun kind. Daaronder valt ex §1626 Absatz 3 BGB ook het contact tussen het kind en zijn broers en zussen als dit positief is voor hun ontwikkeling. Het vaststellen van een omgangsregeling tussen broers en zussen is daarom pas noodzakelijk als ouders de omgang tussen broers en zussen weigeren en omgang wel in het belang van de kinderen is.<sup>230</sup>

Dat in Duitsland grote betekenis wordt toegekend aan de relatie tussen broers en zussen blijkt o.a. uit een uitspraak van het OLG Dresden op 29 augustus 2002. Hierin werd bepaald dat zowel de dochter als de twee zoons bij de vader moesten gaan wonen, omdat broers en zussen niet van elkaar mochten worden gescheiden. De moeder verzocht echter te bepalen dat haar dochter bij haar bleef wonen. Ook de dochter gaf aan liever bij de moeder te wonen. Desondanks was het gerecht van oordeel dat een scheiding van broers en zussen niet tot de mogelijkheden behoorde, omdat tussen de broers en zussen een duidelijk zichtbare en merkbare sterke interne verbondenheid bestond en het niet in hun belang was om van elkaar te worden gescheiden. Dit zou voor hen immers tot een te grote emotionele belasting leiden.<sup>231</sup>

Stiefbroers en stiefzussen vallen echter niet onder de reikwijdte van §1685 Absatz 1 BGB, maar onder die van §1685 Absatz 2 BGB. Het gaat dan om de sociale familierelatie. Zij hebben slechts recht op omgang met elkaar, als zij in een nauwe persoonlijke betrekking tot elkaar staan. Dit wordt meestal aangenomen als zij lange tijd in hetzelfde gezin wonen of hebben gewoond.<sup>232</sup> Bovendien mogen de contacten niet slechts sporadisch zijn (geweest).<sup>233</sup>

<sup>225</sup> Namelijk alle minderjarige broers en zussen tussen wie de omgangsregeling wordt vastgesteld.

<sup>226</sup> Dit is afhankelijk van de casus, de omstandigheden en de leeftijd van de kinderen. Wordt het kind bijv. tijdens de procedure twaalf jaren oud of staat het kind onder druk van zijn/haar ouder(s). J. Calkoen en I. Hinfelaar, kinderrechtters Rechtbank Breda.

<sup>227</sup> Bruning 2011, p. 78-86.

<sup>228</sup> Van der Bijl e.a. 2012, p. 50; Dullaert 2012, p. 2.

<sup>229</sup> Walter 2004, p. 416.

<sup>230</sup> Bamberger/Roth/Veit 2011, rn. 2-4; Hennemann 2012, rn. 1-2; Johannsen/Henrich/Jaeger 2010, rn. 3, 5; Vlaardingerbroek 2009, p. 231.

<sup>231</sup> OLG Dresden 29 augustus 2002, *NJW* 2003, 147. Zie ook OLG Brandenburg 4 april 2008, *BeckRS* 2008, 14339 en OLG Brandenburg 30 november 2009, *BeckRS* 2009, 88642 waarin wordt bepaald dat een (duurzame) scheiding van broers en zussen moet worden vermeden en dat slechts in geval van bijzondere gronden uitzondering mogelijk is.

<sup>232</sup> Vanaf dat zij ongeveer één jaar samen in hetzelfde huis wonen of hebben gewoond, BGH 9 Februar 2005, *NJW-RR* 2005, 729.

<sup>233</sup> Hennemann 2012, rn. 4 en 9; Johannsen/Henrich/Jaeger 2010, rn. 3a.

Op grond van §1685 Absatz 3 BGB is §1684 Absatz 2-4 BGB van overeenkomstige toepassing. Daarin staat o.a. dat de Familierechtbank kan beslissen over de reikwijdte van het omgangsrecht en dat hij de uitoefening daarvan nader kan regelen, ook tegenover derden. Daarnaast kan de Familierechtbank het omgangsrecht beperken of uitsluiten, voor zover dit noodzakelijk is in het belang van het kind. Ook kan de Familierechtbank bepalen dat de omgang alleen plaats kan vinden onder begeleiding van een derde, zoals een medewerker van de Jugendhilfe (Jeugdhulp) of een beroepsvereniging.<sup>234</sup>

Het artikel werd in 1997 voorgelegd door het Kindschaftsrechtsreformgesetz. Uit onderzoek bleek dat kinderen steeds vaker buitenechtelijk werden geboren of opgroeiden en daardoor steeds vaker met andere verwanten, dan de vader of moeder, samenleefden. Bijv. met grootouders, (half)broers en (half)zussen, stiefouders en stiefkinderen. Daarom heeft de wetgever ook een omgangsrecht voor anderen dan de ouders wettelijk vastgelegd. Bovendien kon op grond van het oude recht het contact tussen broers en zussen slechts worden afgedwongen als was voldaan aan de strenge voorwaarden van §1666 BGB.<sup>235</sup> Het doel van het omgangsrecht is om familiebanden in stand te houden en te verdiepen. Als een kind gedurende lange tijd met de broer/zus heeft samengeleefd of contact heeft gehad, dan kan een scheiding het geestelijk evenwicht van het kind negatief beïnvloeden. Het omgangsrecht van broers en zussen is echter ondergeschikt aan het omgangsrecht van ouders met hun kinderen.<sup>236</sup>

Tijdens de omgangsprocedure worden in ieder geval de ouder(s), het kind en het Jugendamt gehoord door de rechter. De kinderen worden zelfs al op zeer jonge leeftijd gehoord. Zo oordeelde het OLG Hamm dat een kind, ook al is het nog maar vier jaren oud, moet worden gehoord in omgangszaken, omdat anders niet behoorlijk op de omgangsvraag kan worden beslist. De omgangsbeslissing hangt immers af van de wil van het kind en de kwaliteit van de relatie tussen het kind en de omgangsgerechtigde. Slechts bij zwaarwegende gronden kan van het horen worden afgezien.<sup>237</sup> Er is echter geen uitdrukkelijk genormeerde verplichting voor de rechter om de broers en zussen die omgang verzoeken, te horen. Toch wordt dit in de praktijk vaak wel gedaan, zodat zij nog beter worden beschermd.<sup>238</sup>

#### **4.7 Garantie omgang voor broers en zussen**

Als tussen minderjarige broers en zussen een omgangsregeling is vastgesteld, wil dit nog niet zeggen dat zij in de praktijk ook daadwerkelijk contact met elkaar hebben. De slagingskans van een omgangsregeling hangt voornamelijk af van de medewerking van alle betrokken partijen. Kinderen zijn bij het effectueren van een omgangsregeling veelal afhankelijk van hun ouders, pleegouders en/of gezinsvoogd. Als zij de omgangsregeling frustreren, kunnen de broers/zussen hun recht op omgang ex art. 8 EVRM niet geldend maken. Daarom hebben staten de positieve verplichting om maatregelen te treffen ter bevordering van medewerking aan de omgangsregeling. Het is mogelijk om deze medewerking te verkrijgen door het toepassen van dwang, maar het belang van het kind mag zich hier niet tegen verzetten.<sup>239</sup>

<sup>234</sup> Heeffe 2000, p. 38.

<sup>235</sup> Johannsen/Henrich/Jaeger 2010, rn. 1.

<sup>236</sup> Altrogge 2007, p. 20; Hennemann 2012, rn. 1-2; Schulze u.a. 2012, rn. 1-3.

<sup>237</sup> OLG Hamm 12 Desember 2008, *FamRZ* 2009, 996. Zie ook OLG Frankfurt 30 januari 1998, *NJW-RR* 1998, 937 waarin een 9-jarig kind is gehoord en KG 6 juli 2000, *FamRZ* 2000, 1520 waarin een 8-jarig kind en een 5-jarig kind zijn gehoord. Zie echter EHRM 8 juli 2003, nr. 30943/96 (*Sahin/Duitsland*) waarin werd bepaald dat het hoorrecht een fundamenteel recht is voor het kind, maar dat het te ver gaat om te verlangen dat een kind steeds gehoord moet worden in de omgangsprocedure. Het horen moet immers in het belang zijn van het kind. Dit hangt af van de omstandigheden van het geval, mede gelet op de leeftijd en rijpheid van het kind. Het hoorrecht is geen absoluut recht van de omgangsgerechtigde om een kind te laten horen. Het weigeren van omgang zonder het kind te horen, behoeft daarom niet in strijd te zijn met art. 8 EVRM.

<sup>238</sup> Hennemann 2012, rn. 18; Johannsen/Henrich/Jaeger 2010, rn. 7.

<sup>239</sup> EHRM 19 september 2000, nr. 32346/96 (*Glaser/Verenigd Koninkrijk*); HR 26 januari 1996, *NJ* 1996, 355; HR 24 maart 2000, *LJN* AA5260. Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 187-189; Koens 2011 (*T&C BW*), art. 1:377a BW, aant. 6; Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005, p. 107; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 479-480; Wortmann 2012 (*GS Pers.- en Fam.recht*), art. 1:377a BW, aant. 20.

#### 4.7.1 Gerechtelijke effectuering van een omgangsregeling door broers en zussen

Broers en zussen kunnen hun omgangsregeling effectueren via een bevel tot afgifte van het kind ex art. 812 en art. 813 Rv dat is gericht aan degene die de omgangsregeling tussen de kinderen frustreert.<sup>240</sup> Dit kan eventueel met behulp van de sterke arm. Dit is echter meestal niet in het belang van het kind.<sup>241</sup>

Tevens kunnen broers en zussen via lijfswang ex art. 585 Rv omgang afdwingen. Lijfswang is krachtens art. 587 Rv slechts mogelijk als toepassing van een ander dwangmiddel onvoldoende uitkomst zal bieden. In de praktijk wordt lijfswang nauwelijks toepast, omdat het een ingrijpend middel is en daardoor meestal niet in het belang van het kind is.<sup>242</sup>

Broers en zussen kunnen de nakoming van de omgangsregeling ook afdwingen door het opleggen van een dwangsom ex art. 611a Rv aan degene die de omgangsregeling frustreert, zoals (pleeg)ouders of Bjz.<sup>243</sup> Het opleggen van een dwangsom is een indirect effectueringsmiddel, omdat het dient als stimulans om de omgangsregeling na te komen. Het is niet altijd effectief, want als degene die de omgangsregeling niet nakomt, onvermogen is of de geldsom gewoon betaalt, dan vindt nog steeds geen omgang plaats.<sup>244</sup>

Verder is het mogelijk om voor het vaststellen en nakomen van een omgangsregeling tussen broers en zussen een bijzondere curator te benoemen ex art. 1:250 BW.<sup>245</sup> Het gaat immers om aangelegenheden betreffende de verzorging en opvoeding van het kind. Het benoemen van een bijzondere curator is echter alleen mogelijk als dit noodzakelijk is in het belang van het kind en er strijd is tussen de belangen van het kind en de belangen van de met het gezag belaste ouder. De bijzondere curator behartigt de belangen van het kind zowel in als buiten rechte. Hij kan een bemiddelende rol spelen als omgangsregelingen moeizaam verlopen of kan namens het kind bij de rechter een omgangsregeling verzoeken. De benoeming van een bijzondere curator is echter geen effectief middel voor broers en zussen om een omgangsregeling te kunnen effectueren. Het is namelijk een middel om omgang te begeleiden of te bewerkstelligen, maar heeft niet primair tot doel om een vastgestelde omgangsregeling te effectueren. Ook is in de rechtspraak nog geen overeenstemming bereikt of een bijzondere curator een rol moet hebben bij een OTS-zaak. In verschillende uitspraken is het verzoek tot een bijzondere curator in een OTS-zaak afgewezen, omdat de gezinsvoogd van Bjz waakt over de belangen van het kind of omdat het gaat om problemen tussen ouders.<sup>246</sup> In andere uitspraken wordt juist wel een bijzondere curator benoemd, omdat deze naast Bjz een geheel eigen functie heeft om de belangen van het kind te behartigen.<sup>247</sup>

Ten slotte is het voor de broers en zussen van een uit huis geplaatst kind mogelijk om een schadevergoeding te vorderen bij de rechter ten laste van degene die de omgangsregeling frustreert. Dit blijkt uit een uitspraak van de Rechtbank Zwolle op 31 januari 2007 waarin een slachtoffer van incest smartengeld eist van haar stiefvader o.a. vanwege het frustreren van de omgangsregeling met haar halfzusje en halfbroertje.<sup>248</sup> Een schadevergoeding hoeft echter nog niet te leiden tot nakoming van de omgangsregeling.

<sup>240</sup> Bijvoorbeeld de ouder(s), pleegouder(s), Bjz.

<sup>241</sup> Rb. Alkmaar 12 juli 1989, *LJN* AH2766; Rb. Maastricht 29 augustus 2007, *LJN* BB2552. Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 1012; Chin-A-Fat 1999, p. 49; Heeffe 2000, p. 17; Vlaardingerbroek e.a. 2011 p. 481.

<sup>242</sup> Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 1012; Heeffe 2000, p. 15-16; Heeffe 2001, p. 74-80; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 481.

<sup>243</sup> Benelux-Gerechtshof 11 mei 1982, *NJ* 1983, 610; HR 22 mei 1981, *NJ* 1983, 609; HR 1 oktober 1982, *LJN* AC1995.

<sup>244</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 188-189; Heeffe 2000, p. 12-13, 48; Heeffe 2001, p. 74-80; Jongbloed 2007, p. 72; Stein & Rueb 2009, p. 367-368; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 481.

<sup>245</sup> Zie ook Hof Amsterdam 9 februari 2010, *LJN* BL5778.

<sup>246</sup> Rb. Arnhem 12 januari 2005, *LJN* AS3527; Hof Amsterdam 31 augustus 2005, *LJN* AU5602; Rb. Zwolle 5 april 2007, *LJN* BA2519; Hof Arnhem 12 juni 2007, *LJN* BA2519. Zie ook Heeffe 2000, p. 50.

<sup>247</sup> Zie o.a. HR 4 februari 2005, *LJN* AR4850 en Hof 's-Gravenhage 29 april 2009, *LJN* BJ0519. *Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3, p. 7 (MvT); Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 1012; Bruning 2011, p. 78-86; Koens 2011 (*T&C BW*), art. 1:377a BW, aant. 6; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 484.

<sup>248</sup> Rb. Zwolle 31 januari 2007, *LJN* BA9124. Zie ook EHRM 8 april 2004, nr. 11057/02 (*Haase/Duitsland*).

Het probleem voor minderjarige broers en zussen is dat zij deze middelen niet zelfstandig kunnen aanwenden, omdat zij ex art. 1:245 BW processueel handelingsonbekwaam zijn en zowel in als buiten rechte moeten worden vertegenwoordigd. Deze vertegenwoordiging kan geschieden door hun ouder(s). Als echter de kinderen uit huis zijn geplaatst, hebben zij vaak maar beperkte contacten met hun ouder(s). Bovendien kan het zijn dat juist deze ouder het contact met de nog thuiswonende kinderen frustreert. Een bijzondere curator ex art. 1:250 BW kan dan nog uitkomst bieden, maar in de rechtspraak is nog onduidelijkheid over de rol van de bijzondere curator inzake OTS en UHP.

#### *4.7.2 Buitengerechtelijke effectuering van een omgangsregeling door broers en zussen*

Broers en zussen kunnen een tussen hen vastgestelde omgangsregeling effectueren met behulp van omgangsbegeleiding.<sup>249</sup> Er wordt dan een derde ingeschakeld voor het begeleiden van de omgangsregeling. De omgangsbegeleiding kan ten eerste plaatsvinden middels een BOR-project (Begeleide Omgangsregeling). Een BOR kan alleen plaatsvinden als de rechter een omgangsregeling heeft vastgesteld en verwijst naar een BOR-project. Bij een BOR gaat het veelal om ouders die de fase van bemiddeling voorbij zijn en tijdelijk wat lucht nodig hebben. Vrijwilligers verlenen dan gedurende maximaal een half jaar hulp bij het halen en brengen van een kind en kunnen als begeleider aanwezig zijn tijdens het bezoek. Omgangsbegeleiding is dus een tijdelijke oplossing.<sup>250</sup> Omgangsbegeleiding kan ook geschieden in omgangshuizen. Een omgangshuis is een speciaal gecreëerde neutrale plaats waar kinderen en de omgangsgerechtigde omgang met elkaar kunnen hebben onder toezicht en met behulp van onafhankelijke medewerkers. (Pleeg)Ouders hoeven elkaar zo niet onnodig tegen te komen. Bovenal is het een veilige plaats voor het kind.<sup>251</sup> In het kader van een OTS met MUHP kan ook Bz de omgangsregeling tussen broers en zussen begeleiden, maar dit komt in de praktijk weinig voor.<sup>252</sup>

#### *4.7.3 Omgangsbegeleiding in België*

In België is omgangsbegeleiding mogelijk in de wettelijk vastgestelde neutrale bezoekenruimten. Volgens het sectorprotocol<sup>253</sup> heeft een bezoekenruimte tot opdracht de cliënten tijdelijk te ondersteunen en de nodige begeleiding te bieden wanneer zich ernstige moeilijkheden of conflicten voordoen bij de verwezenlijking van het recht op omgang. Als cliënten van deze bezoekenruimten kunnen niet alleen ouders en hun kinderen worden aangemerkt, maar ook grootouders en broers en zussen. De bezoekenruimte biedt veiligheid en sereniteit en werkt aan herstel, behoud en herdefiniëring van de relatie tussen het kind en de cliënt die recht hebben op omgang met elkaar. Het bezoek hoeft niet per definitie in de bezoekenruimte zelf te geschieden, maar kan ook *via* de diensten van de bezoekenruimte geschieden.<sup>254</sup>

Meestal komt men via een gerechtelijk vonnis terecht bij een neutrale bezoekenruimte om de omgang te laten plaatsvinden. De rechter kan in een vonnis namelijk de plaats en begeleiding van de omgang bepalen. Het is voor de aangewezen bezoekenruimte een verplichting om dit vonnis ten uitvoer te leggen. Omgang kan ook op vrijwillige basis plaatsvinden bij een neutrale bezoekenruimte. In onderling overleg wordt dan gekeken of dit de juiste weg is, omdat omgang in een bezoekenruimte een *ultimum remedium* is.<sup>255</sup>

<sup>249</sup> Dit komt in Nederland echter nauwelijks voor. Omgangshuis Noord-Holland; E. de Graaff, JUTZ Rijsbergen.

<sup>250</sup> Chin-A-Fat & Van Rooijen 2004, p. 226-232; Meijers 2002, p. 156-158; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 488-489.

<sup>251</sup> Asser/De Boer 2010 (1\*), nr. 1012; Gerritse 2012, p. 118-119; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 489.

<sup>252</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bz Overijssel. Zie meer over omgangsbegeleiding door Bz in hoofdstuk 5.

<sup>253</sup> Ministerieel besluit van 19 februari 2004 houdende de validering van het sectorprotocol voor de bijkomende opdracht 'begeleiding bij het onderbroken of conflictueuze ouder-kind-contact' van de autonome centra voor algemeen welzijnswerk.

<sup>254</sup> Art. 1, 2 en 3 Sectorprotocol met betrekking tot de bijkomende taak 'begeleiding bij het onderbroken of conflictueuze ouder-kindcontact'; <[http://archieff.fri.be/familierecht/neutrale\\_bezoekruimte.htm](http://archieff.fri.be/familierecht/neutrale_bezoekruimte.htm)> Geraadpleegd op 9 juli 2012; Brochure Bezoekruimte CAW 2012, p. 1-2.

<sup>255</sup> Bezoekruimte CAW Leuven; <[http://archieff.fri.be/familierecht/neutrale\\_bezoekruimte.htm](http://archieff.fri.be/familierecht/neutrale_bezoekruimte.htm)> Geraadpleegd op 9 juli 2012.

De Belgische overheid ziet het als haar taak om te zorgen dat de door de rechter vastgestelde omgangsregelingen ook daadwerkelijk worden nageleefd. Daarom is er per gerechtelijk arrondissement één wettelijk erkende neutrale bezoekeruimte. Deze wettelijk erkende neutrale bezoekeruimten zijn onderdeel van het Centrum Algemeen Welzijnswerk en worden gefinancierd door de Belgische overheid.<sup>256</sup>

Het kan voor broers en zussen nuttig zijn hun bezoeken te laten plaatsvinden in een bezoekeruimte als er conflicten zijn tussen de biologische ouders en het pleeggezin waar één van hen verblijft of als er conflicten zijn tussen de biologische ouders en de kinderen die in een instelling of pleeggezin verblijven. Zo was er in de neutrale bezoekeruimte in Leuven een meisje dat bij haar grootouders woonde en geen contact meer had met haar ouders. Daardoor had zij ook geen contact meer met haar halfbroer die bij haar ouders woonde. Zij verzocht de jeugdrechter om omgang met haar halfbroer en dit werd uitgevoerd in een neutrale bezoekeruimte. Ook was er een meisje dat in een instelling verbleef en geen contact meer had met haar ouders. Het contact met haar broertje kon daarom niet bij haar ouders plaatsvinden. De instelling werd geen goede plaats geacht voor het contact en daarom vond omgang plaats in een neutrale bezoekeruimte.<sup>257</sup>

#### **4.8 Tussenconclusie**<sup>258</sup>

De aanspraak op gezinsleven van broers en zussen die door een UHP van elkaar zijn gescheiden, kan worden versterkt door een wettelijk gegarandeerd omgangsrecht voor (half)broers en (half)zussen in de wet op te nemen, zoals dit ook in Duitsland is geregeld. Zo hoeven broers en zussen niet eerst hun nauwe persoonlijke betrekking aan te tonen en kunnen zij makkelijker een omgangsregeling vragen bij de rechter.

Ook moet de informele rechtsingang ex art. 1:377g BW meer bekendheid krijgen, omdat kinderen vaak niet van het bestaan van deze rechtsingang weten en er daardoor maar weinig gebruik van maken.

Een eigen formele rechtsingang in omgangszaken naar aanleiding van een OTS met UHP zou een oplossing kunnen bieden voor het probleem dat minderjarige (stief-)broers en zussen altijd moeten worden vertegenwoordigd in een omgangsprocedure. Als kinderen namelijk uit huis zijn geplaatst, hebben zij vaak maar beperkte contacten met hun ouders en bovendien kunnen juist de ouders de omgang met eventuele thuiswonende kinderen frustreren. Daarom moet mijns inziens ook de bijzondere curator een (grotere) rol krijgen bij een OTS en UHP.

Tevens wordt geadviseerd om – conform art. 12 IVRK – bij het horen van minderjarigen in omgangsprocedures aan te sluiten bij de leeftijd en rijpheid van het kind, zoals in Duitsland. (Stief-)Broers en zussen onder de twaalf jaren die in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake, hebben zo meer mogelijkheid om hun mening kenbaar te maken en hun recht op gezinsleven te effectueren. Bovendien is het wenselijk een bepaling op te nemen waarin staat dat aan de mening van het kind een passend belang wordt gehecht.

Bij het uitoefenen van de omgangsregeling zijn de minderjarige broers en zussen afhankelijk van hun wettelijke vertegenwoordiger(s), pleegouder(s) en/of Bzj. Als deze de omgangsregeling frustreren, hebben broers en zussen slechts een gering aantal effectueringmiddelen. Deze middelen zijn echter in de praktijk vaak niet effectief of in het belang van het kind. Een oplossing hiervoor zijn neutrale bezoekeruimten, zoals die in België bestaan en daar worden gefinancierd door de overheid.

---

<sup>256</sup> Er zijn in België nog meer bezoekeruimten, zoals Het Huis in Antwerpen, maar deze bestaan op basis van vrijwilligheid door particuliere instanties en worden niet wettelijk erkend door de overheid. Bezoekeruimte CAW Leuven; Brochure Bezoekeruimte CAW 2012, p. 1-2.

<sup>257</sup> Bezoekeruimte CAW Leuven; <[http://archieff.fri.be/familie recht/neutrale\\_bezoekeruimte.htm](http://archieff.fri.be/familie recht/neutrale_bezoekeruimte.htm)> Geraadpleegd op 9 juli 2012.

<sup>258</sup> Dit geldt zowel in de situatie dat slechts één van de broers/zussen uit huis wordt geplaatst als in de situatie dat meerdere broers/zussen uit één gezin uit huis worden geplaatst op verschillende locaties.



## **5 Waarborging van het recht op gezinsleven voor broers en zussen door Bjz en de RvdK**

---

### **5.1 Inleiding**

Bjz en de RvdK zijn, naast gemeenten en de Centra voor Jeugd en Gezin, de belangrijkste ketenpartners in de jeugdzorg. Zij zijn beiden betrokken bij een UHP van een kind. In de tweede paragraaf worden daarom de internationale richtlijnen besproken waar zij rekening mee moeten houden. Bjz vormt de toegangspoort tot de jeugdhulpverlening en is belast met de uitvoering daarvan. Bjz moet daarbij het recht op gezinsleven voor het kind waarborgen. Daarom wordt in de derde paragraaf uiteengezet wat de taken en bevoegdheden zijn van Bjz met betrekking tot een OTS en UHP en of Bjz de (stief-)broers en zussen van het betreffende kind hierbij betreft. Ook wordt in de derde paragraaf de mogelijkheid van het klachtrecht besproken als iemand het niet eens is met de uitvoering van de OTS met UHP door Bjz. Vervolgens wordt in de vierde paragraaf besproken wat de taken en bevoegdheden zijn van de RvdK met betrekking tot een OTS en UHP en of de RvdK de (stief-)broers en zussen van het betreffende kind hierbij betreft. Als de (stief-)broers of zussen het niet eens zijn met de RvdK kunnen zij hierover een klacht indienen om hun recht op gezinsleven te waarborgen. Dit komt ook in paragraaf vier aan bod. Tot slot wordt nog een tussenconclusie gegeven.

### **5.2 Richtlijnen**

De VN heeft een resolutie aangenomen waarin richtlijnen zijn vastgesteld voor alternatieve zorg voor kinderen.<sup>259</sup> In deze richtlijnen wordt specifiek aandacht besteed aan de relatie tussen broers en zussen bij een UHP. In art. 17 van de richtlijn staat dat broers en zussen met een bestaande band in beginsel niet moeten worden gescheiden door plaatsing in de alternatieve zorg, tenzij er een duidelijk gevaar voor misbruik is of een andere reden in het belang van het kind. In ieder geval moet al het mogelijke worden gedaan om broers en zussen contact met elkaar te laten onderhouden, tenzij dit ingaat tegen hun wensen of belangen. Tevens staat in art. 81 van deze richtlijn dat een kind dat in de alternatieve zorg wordt geplaatst, moet worden aangemoedigd en gefaciliteerd tot contact met zijn broers en zussen.

Daarnaast heeft Quality4Children een richtlijn vastgesteld voor de UHP.<sup>260</sup> Deze komt sterk overeen met de richtlijnen van de VN. Ook deze richtlijn gaat specifiek in op de relatie tussen broers en zussen. In art. 4 van de richtlijn staat namelijk dat broers en zussen samen zorg krijgen en alleen uit elkaar worden gehaald als dit in hun eigen belang is. In dat geval moet er wel contact tussen hen blijven bestaan, tenzij dit een slechte invloed op hen heeft. Tevens wordt in art. 8 van de richtlijn nog eens benadrukt dat de relatie van het kind met zijn familie, waaronder broers en zussen, moet worden aangemoedigd, onderhouden en ondersteund als dit in het belang van het kind is.

Op dit moment wordt in Nederland een richtlijn ontwikkeld voor de UHP in de jeugdzorg. Deze zal vermoedelijk in 2015 klaar zijn. De richtlijn voor UHP zal o.a. informatie bevatten over de effecten van de UHP, mogelijkheden voor preventie, aandachtspunten bij de UHP en samenwerking tussen organisaties.<sup>261</sup>

### **5.3 Waarborging van het recht op gezinsleven voor broers en zussen door Bjz**

Bjz heeft verschillende wettelijke taken, namelijk de indicatiestelling, de uitvoering van de taken van het Advies- en Meldpunt Kinder mishandeling en de uitvoering van de kinderbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.<sup>262</sup> In deze paragraaf staat de uitvoering van de OTS met UHP ex art. 10 Wjz centraal.

---

<sup>259</sup> Resolutie 64/142 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (24 februari 2010), *Richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen*, UN Doc A/RES/64/142.

<sup>260</sup> SOS-Kinderdorf International (2007), Quality4Children Standards for out-of-home child care in Europe - an initiative by FICE, IFCO and SOS Children's Villages, [http://www.quality4children.info/content/cms,id,89,nodeid,31\\_language,en.html](http://www.quality4children.info/content/cms,id,89,nodeid,31_language,en.html).

<sup>261</sup> Dronkers & Van Rossum 2009, p. 18-19; Van Yperen & Dronkers 2010, p. 26-27; Jaarverslag Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg 2010, p. 3, 12 en 18; <[www.nji.nl/eCache/DEF/1/27/667.html](http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/27/667.html)> Geraadpleegd op 15 juli 2012.

### *5.3.1 Taken en bevoegdheden Bz met betrekking tot een OTS en UHP*

Een gezinsvoogd van Bz is op grond van art. 1:254 BW jo. art. 44 Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg (UWjz) belast met de feitelijke uitvoering van de OTS. Hij moet daartoe ex art. 43 UWjz een hulpverleningsplan vaststellen. Om deze taak uit te kunnen voeren, werkt Bz met een vierstappenmodel. Als eerste moet de gezinsvoogd zorgpunten, sterke punten en de visie van de gezinsleden formuleren door middel van een uitgebreid gesprek met de gezinsleden.<sup>263</sup> Aan het kind, zijn ouders/verzorger en zijn broers en zussen, wordt een reactie gevraagd op het raadsrapport en de OTS met UHP. Ook wordt gekeken wat voor wensen in het gezin leven met betrekking tot het kind, de ouders/verzorger en de andere kinderen uit het gezin. Met deze wensen wordt rekening gehouden, tenzij deze tegen het belang van het kind ingaan. Aan broers en zussen worden vragen gesteld als: ‘hoe is op dit moment het contact met je broer/zus?’, ‘Wat vindt je niet leuk aan het feit dat je broer/zus niet meer thuis woont?’, ‘Heb je de laatste week nog met je broer/zus gebeld?’ of ‘Jouw broer/zus woont niet meer thuis. Vind je dat jammer, maakt het jou niet uit of ben je daar juist blij mee?’ De gezinsvoogd moet daarbij de emoties van het gezinslid observeren.<sup>264</sup>

Vervolgens worden in stap twee de zorgpunten die een ernstige bedreiging vormen voor de ontwikkeling van het kind verwoord in ‘mogelijke verstoringen’ van de ontwikkeling van het kind. Er wordt gekeken of het kind voldoende veilig is en hoe het kind zich ontwikkelt ten opzichte van wat mag worden verwacht bij de leeftijd van het kind. Ook de tweede stap wordt doorgenomen met alle gezinsleden.<sup>265</sup> Daarna maakt de gezinsvoogd in de derde stap samen met de gezinsleden een positieve vertaling van de verstoorde ontwikkeling naar de gewenste toekomstige situatie voor het kind. Voor het realiseren van deze uitkomsten, worden in stap vier haalbare en realistische werkdoelen opgesteld. Dit doet de gezinsvoogd samen met het gezin voor iedere betrokkene, dus ook voor de broers en zussen. De gezinsvoogd probeert de gezinsleden te activeren en te motiveren om zoveel mogelijk bij de OTS betrokken te zijn. Uiteindelijk volgen uit dit vierstappenmodel een plan van aanpak en een actieagenda die vanaf het eerste moment samen met het gezin zijn opgesteld.<sup>266</sup>

#### *De rol van de broers en zussen in het vierstappenmodel*

Het is belangrijk om broers en zussen van het kind in het vierstappenmodel te betrekken, omdat deze vaak een belangrijke rol vervullen in het leven van het kind. In veel allochtone familiesystemen kunnen gezaghebbende familieleden, zoals de oudste broer, een ondersteunende, stimulerende en corrigerende rol spelen. Deze kan het kind kansen bieden op een positieve ontwikkeling. Ook kan bijv. een oudere broer of zus de ouders helpen bij de opvoeding en verzorging.<sup>267</sup> Ook in de Deltamethode Gezinsvoogdij worden als hulpmiddelen bij het realiseren van de werkdoelen de broers en zussen van het kind genoemd.<sup>268</sup>

#### *De UHP*

Bz is op grond van art. 1:261 BW bevoegd om in het kader van een OTS een MUHP te verzoeken bij de kinderrechter. De gezinsvoogd heeft regelmatig contact met het gezin en kan het best beoordelen of een UHP van een kind noodzakelijk is. Ook tijdens de UHP blijft de gezinsvoogd contact houden met het

---

<sup>262</sup> Art. 3 lid 3 jo. art. 5 Wjz, art. 10 Wjz, art. 11 Wjz.

<sup>263</sup> Onder ‘het gezin’ of ‘de gezinsleden’ wordt verstaan: de ouders en hun partners/verzorgers, het kind en zijn broers en zussen.

<sup>264</sup> Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009, p. 26-27, 40-41, 49-50, 53-57, 158-161.

<sup>265</sup> Dus ook met de broers en zussen. Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009, p. 29-30.

<sup>266</sup> Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009, p. 31-35, 40, 104. Zie ook art. 13 lid 3 Wjz.

<sup>267</sup> Van Hout & Spinder 2001, p. 258-259, 265-266.

<sup>268</sup> Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009, p. 217.

gezin. Krachtens art. 1:262 BW kan Bz de kinderrechter verzoeken de duur van de UHP te verlengen. Het is ook Bz die ex art. 1:263 BW kan beslissen een UHP voortijdig te beëindigen.<sup>269</sup>

Zodra een MUHP is verleend, zoekt de gezinsvoogd een plaats waar het kind naar toe gaat. Veelal staat in de indicatiestelling al vermeld of dit een pleeggezin of residentiële instelling zal zijn. Meestal worden meerdere broers en zussen uit hetzelfde gezin uit huis geplaatst.<sup>270</sup> Uitgangspunt is dat zij bij elkaar worden geplaatst.<sup>271</sup> In de praktijk lukt het echter niet altijd om broers en zussen bij elkaar te plaatsen. Dit heeft meerdere oorzaken. Ten eerste moet per kind worden gekeken waar hij het beste kan worden geplaatst om de werkdoelen te bereiken. Dit hangt namelijk af van de kindeigen problematiek. Daarnaast is het soms veiliger om kinderen apart te plaatsen. Bijv. als een kind is misbruikt of mishandeld door haar broer/zus. Ook het zorgaanbod speelt een rol. Er zijn veel wachtlijsten en een tekort aan pleeggezinnen. Als sprake is van grote gezinnen, dan is het bovendien praktisch onmogelijk om alle kinderen uit dat gezin bij elkaar te plaatsen. Wel wordt dan geprobeerd bijv. twee kinderen samen in één pleeggezin te plaatsen en hun twee broers/zussen weer samen in een ander pleeggezin. Na de UHP volgt de gezinsvoogd de uitvoering van de geïndiceerde zorg door de zorgaanbieder.<sup>272</sup>

Als een kind in een pleeggezin wordt geplaatst, krijgt de gezinsvoogd ook te maken met het pleeggezin. De pleegzorgbegeleider van de zorgaanbieder is de begeleider van de pleegouders. De door de gezinsvoogd geformuleerde gewenste ontwikkelingsresultaten zijn het uitgangspunt voor de pleegzorgbegeleider. Deze moet zorgen dat de pleegouders meehelpen aan het realiseren van de resultaten. Ook moet hij de gezinsleden betrekken bij belangrijke gebeurtenissen in het pleeggezin, zoals verjaardagen. Tevens moet hij, of de gezinsvoogd, het kind op de hoogte stellen over de verblijfplaats van hun broers/zussen.<sup>273</sup>

#### *Vaststelling omgangsregeling door Bz*

Een belangrijke taak van de gezinsvoogd is het vaststellen van een omgangsregeling tussen het kind dat uit huis wordt geplaatst en zijn ouder(s) en broers en zussen.<sup>274</sup> Dit is een standaard taak van de gezinsvoogd en daar hoeven broers en zussen niet zelf om te vragen. Het geldt zowel voor de thuiswonende broers/zussen als voor de op een andere locatie geplaatste broers/zussen. Zij kunnen in het gesprek met de gezinsvoogd wel aangeven dat zij dit graag wel of niet willen. Vaak wordt een bezoeksregeling vastgesteld tussen de ouders en al hun kinderen tezamen en niet tussen de broers en zussen onderling.<sup>275</sup> Het kind gaat dan conform de omgangsregeling bijv. één keer in de veertien dagen een weekend naar huis. Bezoekcontacten kunnen doorgaans niet in een instelling plaatsvinden, omdat daar bepaalde huisregels gelden en er geen begeleiding is. Als er maar weinig van deze bezoekcontacten zijn tussen ouders en kinderen samen, kan wel een omgangsregeling worden vastgesteld tussen de broers en zussen onderling.

---

<sup>269</sup> Als ouders nog een kind nemen, terwijl al (veel van) hun kinderen uit huis zijn geplaatst, wordt de ongeboren vrucht al onder toezicht gesteld en direct na de geboorte uit huis geplaatst. Meestal geschiedt dit in een pleeggezin.

<sup>270</sup> Dit is echter wel afhankelijk van de situatie. Bijv. als ouders alcoholverslaafd zijn of veel geweld gebruiken jegens hun kinderen, dan worden vaak alle kinderen uit het gezin uit huis geplaatst. Als bijv. een meisje een loverboy heeft, dan kan alleen het meisje uit huis worden geplaatst.

<sup>271</sup> Dit is in overeenstemming met art. 17 Richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen. Zie ook Hof Leeuwarden 1 augustus 2007, *LJN* BL8206 waarin Bz een overplaatsing van een kind naar het pleeggezin waar zijn halfbroertje woont, en vlakbij hun moeder, in het belang van het kind acht.

<sup>272</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bz Overijssel; dhr. D. Feitsma, praktijkbegeleider Bz Groningen; mevr. I. Gies, gezinsvoogd William Schrikker Jeugdbescherming; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bz N-B; Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009, p. 93.

<sup>273</sup> Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009, p. 98-99. Zie ook Handleiding Bezoeksregeling 2009, p. 34.

<sup>274</sup> Deze taak van de gezinsvoogd komt overeen met art. 17 en 81 Richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen van de VN waarin staat dat al het mogelijke moet worden gedaan om broers en zussen, met een bestaande band, contact met elkaar te laten onderhouden.

<sup>275</sup> Zie o.a. Rb. Groningen 16 april 2009, *LJN* BI1510 en Hof 's-Hertogenbosch 15 juni 2011, *LJN* BQ8922.

Als de kinderen oud genoeg zijn om zelfstandig naar elkaar toe te kunnen, dan kunnen zij dat gewoon doen zonder omgangsregeling.<sup>276</sup>

Kinderen die uit huis zijn geplaatst, worden over het algemeen door de gezinsvoogd vanaf de leeftijd van vijf jaren expliciet gehoord over of zij contact willen met hun broer/zus. Er worden vragen gesteld als: ‘wil je mama zien?’, ‘wil je papa zien?’ en ‘wil je je broer/zus zien?’. Als kinderen de leeftijd van twaalf jaren hebben bereikt worden zij in ieder geval altijd gehoord. Hun stem telt dan nog zwaarder.<sup>277</sup>

In de praktijk wordt echter geconstateerd dat het praten met broers en zussen niet vaak plaatsvindt.<sup>278</sup>

Bij het vaststellen van de omgangsregeling tussen broers en zussen wordt geluisterd naar de mening van de kinderen. Als een kind geen omgang wil met zijn broer/zus, dan achterhaalt de gezinsvoogd waarom en kind geen omgang wil met zijn broer/zus. Het kan namelijk voorkomen dat de mening van het kind wordt gevormd door de mening van de ouder. In een gesprek met het kind wordt vervolgens uitgelegd dat het belangrijk is dat hij met zijn broer/zus contact blijft houden. Bij de beoordeling van een omgangsregeling tussen broers en zussen wordt altijd gekeken naar het belang van het kind. Als bijv. sprake is van eerwraak, dan is omgang niet in het belang van het kind. Ook als een kind aangeeft geen omgang te willen met zijn broer/zus, kan toch een omgangsregeling worden vastgesteld in het belang van het kind.<sup>279</sup>

Het vaststellen van een omgangsregeling tussen een kind en zijn broers/zussen wordt door gezinsvoogden over het algemeen als een lastige taak ervaren. Er zijn namelijk geen vaste afspraken omtrent het vaststellen van een omgangsregeling, omdat een omgangsregeling afhankelijk is van het kind, de problematiek, de reden voor een OTS met UHP en de duur van de UHP.<sup>280</sup> Daarom vindt om de week overleg plaats tussen de gezinsvoogd en zijn teamleider en eventueel nog met een gedragswetenschapper. Ook het organiseren van begeleide omgangsbezoeken op het kantoor van Bjz wordt als problematisch ervaren. Als de broers/zussen op ver van elkaar verspreide locaties zijn geplaatst, kost het voor de gezinsvoogd erg veel tijd om een kind te halen en te brengen en ook nog eens het contact te begeleiden.<sup>281</sup>

### *De uitvoering van een omgangsregeling*

In de eerste periode van de UHP vindt het contact vaak plaats op neutraal terrein, zoals het kantoor van Bjz of een speeltuin.<sup>282</sup> Als de veiligheid van het kind in het geding is, kan de gezinsvoogd, de pleegzorgbegeleider of een pleegouder de contacten tussen ouders en kind begeleiden. De gezinsvoogd begeleidt echter zelden de contacten tussen broers en zussen, omdat hun veiligheid dan meestal niet in het geding is. De ouders of de pleegouders brengen hun (pleeg)kind naar zijn broer/zus (die uit huis is geplaatst) toe en komen hem weer ophalen.<sup>283</sup>

### *5.3.2 Rechtsmiddelen voor broers en zussen tegen een al dan niet vastgestelde omgangsregeling*

Als broers en zussen het niet eens zijn met een tussen hen vastgestelde omgangsregeling of als de gezinsvoogd geen omgangsregeling tussen hen wil vaststellen, dan hebben zij verschillende mogelijkheden

<sup>276</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bjz Overijssel; mevr. I. Gies, gezinsvoogd William Schrikker Jeugdbescherming; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bjz N-B. Zie ook Van Raak-Kuiper 2010, p. 71-75.

<sup>277</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bjz Overijssel; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bjz N-B.

<sup>278</sup> Het gaat immers veelal om kindeigen problematiek. Mevr. I. Gies, gezinsvoogd William Schrikker Jeugdbescherming; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bjz N-B.

<sup>279</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bjz Overijssel; mevr. I. Gies, gezinsvoogd William Schrikker Jeugdbescherming; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bjz N-B. Zie ook Van Raak-Kuiper 2010, p. 71-75.

<sup>280</sup> Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009, p. 98-99; mevr. I. Gies, gezinsvoogd William Schrikker Jeugdbescherming.

<sup>281</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bjz Overijssel; mevr. I. Gies, gezinsvoogd William Schrikker Jeugdbescherming; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bjz N-B.

<sup>282</sup> Bij baby's en zeer jonge kinderen die verblijven in een pleeggezin vindt het contact meestal plaats in het pleeggezin.

<sup>283</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bjz Overijssel; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bjz N-B; Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009, p. 154. Ook de rechter kan in een omgangsregeling aan Bjz opdracht geven de omgang te begeleiden, zie par. 5.3.5. J. Calkoen, kinderrechter Rechtbank Breda.

om op te komen tegen deze beslissing van de gezinsvoogd. Ten eerste kunnen zij een gesprek aanvragen met de praktijkleider van Bjz. Dit zal meestal niet tot vaststelling van een (andere) omgangsregeling leiden, omdat niet zomaar van het beleid kan worden afgeweken.<sup>284</sup> Daarnaast kan bij de rechter worden gevraagd om een (andere) omgangsregeling.<sup>285</sup> Deze mogelijkheid is echter vaak onbekend bij cliënten.

### *5.3.3 Nakoming van een omgangsregeling tussen broers en zussen door hun ouders*

De gezinsvoogd is verantwoordelijk voor het vaststellen van een omgangsregeling tussen (de ouders en) de broers en zussen als zij door een UHP van elkaar worden gescheiden. Het is vervolgens aan de ouders om te zorgen dat de omgangsregeling wordt nagekomen. Zij behouden immers het gezag over hun kinderen gedurende een OTS. De ouders kunnen bijv. ervoor te zorgen dat de broers en zussen die nog thuis wonen, aanwezig zijn als het kind thuis op bezoek komt. Als een omgangsregeling is vastgesteld waarbij bezoekcontact plaatsvindt bij Bjz tussen de ouders en alle kinderen tezamen, is het aan de ouders om te zorgen dat zij de thuiswonende kinderen meenemen naar Bjz. Als specifiek een omgangsregeling tussen broers en zussen onderling is vastgesteld, kan daarin worden geregeld dat de ouders een kind wegbrengen naar de plaats waar het bezoek tussen de broers/zussen plaatsvindt.<sup>286</sup>

### *Afdwingen van de nakoming van een omgangsregeling door Bz*

Als de ouders (regelmatig) de omgangsregeling tussen hen, het kind en/of de broers/zussen niet nakomen, kan de gezinsvoogd op grond van art. 1:258 BW een schriftelijke aanwijzing geven om te zorgen dat de ouders wel meewerken aan de omgangsregeling. Als de ouders het niet eens zijn met deze aanwijzing, kunnen zij op grond van art. 1:259 BW de rechter verzoeken de aanwijzing geheel of gedeeltelijk vervallen te verklaren.<sup>287</sup> Doen zij dit niet en komen zij de omgangsregeling alsnog niet na, dan staat de gezinsvoogd met lege handen.<sup>288</sup> De gezinsvoogd kan namelijk geen procedure aanhangig maken bij de rechter tot nakoming van de omgangsregeling.<sup>289</sup> Art. 1:263 lid 3 wetsvoorstel Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen komt hieraan tegemoet door op te nemen dat Bz de kinderrechter kan verzoeken een schriftelijke aanwijzing te bekrachtigen als ouders de aanwijzing naast zich neerleggen. Hierbij kan Bz tevens een dwangsom of lijfswang verzoeken, mits het belang van het kind zich daartegen niet verzet. Daarnaast wordt in art. 1:265g wetsvoorstel Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen opgenomen dat Bz de kinderrechter kan verzoeken een omgangsregeling vast te stellen, indien daarover nog niets in een beschikking is vastgelegd. Een rechterlijke omgangsregeling zal over het algemeen meer druk opleggen aan de ouders om de regeling na te komen, dan een schriftelijke aanwijzing van Bz.<sup>290</sup>

### *Afdwingen van de nakoming van een omgangsregeling door broers en zussen*

Een broer of zus kan een zaak aanhangig laten maken bij de rechter tot nakoming van de omgangsregeling, als de ouder – ook na een schriftelijke aanwijzing van Bz – niet meewerkt aan een omgangsregeling tussen

---

<sup>284</sup> Tenzij sprake is van nieuwe feiten of gewijzigde omstandigheden. Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bz Overijssel; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bz N-B.

<sup>285</sup> Op basis van art. 1:377a BW, art. 1:377e BW (andere regeling) of art. 1:377g BW. Zie o.a. HR 21 mei 2010, NJ 2010, 397.

<sup>286</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bz Overijssel; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bz N-B; Van Raak-Kuiper 2010, p. 75.

<sup>287</sup> Van Raak-Kuiper 2010, p. 71-75. De ouders kunnen op grond van art. 1:260 BW ook Bz verzoeken de aanwijzing in te trekken, maar dit kan slechts als sprake is van gewijzigde omstandigheden.

<sup>288</sup> Het in ernstige mate veronachtzamen van schriftelijke aanwijzingen kan krachtens art. 1:269 lid 1 sub d BW wel een grond opleveren voor ontzetting uit het ouderlijk gezag, maar deze sanctie wordt in de praktijk niet of nauwelijks toegepast. Van Raak-Kuiper 2010, p. 71-75.

<sup>289</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bz Overijssel; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bz N-B.

<sup>290</sup> *Kamerstukken I* 2010/11, 32 015, nr. A, p. 7 en 10; *Kamerstukken II* 2008/09, 32 015, nr. 3, p. 28 en 32 (MvT).

de broers en zussen. De kinderrechter kan dan een andere omgangsregeling vaststellen.<sup>291</sup> De minderjarige broer/zus moet in de gerechtelijke procedure in beginsel worden vertegenwoordigd door zijn ouder(s) ex art. 1:245 lid 3 BW. Als deze ouder dat niet wil doen of juist de omgangsregeling tussen de broers en zussen niet nakomt, kunnen broers en zussen dit ieder voor zich laten doen door een bijzondere curator ex art. 1:250 BW.<sup>292</sup> Een broer/zus kan dit echter niet namens zijn broers en zussen doen. Volgens de Kinderombudsman is dit wellicht nog voor herziening vatbaar, omdat naar zijn mening broers/zussen wel degelijk kunnen worden geraakt door een UHP van één van hen.<sup>293</sup> In de rechtspraak is echter nog geen overeenstemming bereikt of een bijzondere curator een rol moet hebben bij een OTS-zaak.<sup>294</sup>

Uit onderzoek van de Kinderombudsman blijkt dat niet vaak een bijzondere curator wordt verzocht of benoemd, omdat maar weinig mensen weten dat een bijzondere bestaat en wanneer zij er om kunnen verzoeken. Het is daardoor onduidelijk in welke situaties een bijzondere curator een rol kan spelen. Uit de jurisprudentie blijkt dat het vooral gaat om situaties van omgang en gezag na echtscheiding.<sup>295</sup> Volgens de Kinderombudsman zou een bijzondere curator vaker moeten worden benoemd in zaken betreffende OTS en UHP, als een kind het niet eens is met zijn gezinsvoogd en als een kind bij pleegouders woont.<sup>296</sup>

Ook Bruning is van mening dat een bijzondere curator bij een OTS een belangrijke toegevoegde waarde kan hebben voor het kind en dat deze bij conflicten vaker moet worden benoemd. Mijns inziens moet de bijzondere curator een belangrijker taak krijgen in zaken waarin kinderen met een UHP te maken krijgen, omdat een UHP erg ingrijpend is voor het gezinsleven van kinderen en hun broers en zussen.<sup>297</sup>

#### *5.3.4 Nakoming van een omgangsregeling tussen broers en zussen door pleegouders*

Pleegouders zijn verplicht mee te werken aan contacten tussen broers en zussen. In het contract met het pleeggezin staat namelijk opgenomen dat zij zich moet houden aan de door Bjz vastgestelde omgangsregelingen. Pleegouders kunnen wel observaties melden aan de pleegzorgbegeleider of aan Bjz, bijv. als een kind na een bezoekcontact overstuur thuis komt. Als de broers en zussen van een pleegkind ook in een pleeggezin wonen, kunnen pleegouders ook onderling contact met elkaar zoeken voor het plannen van bezoeken tussen de broers en zussen.<sup>298</sup> Uit de praktijk blijkt dat pleegouders het contact met de broers en zussen niet echt tegenhouden, maar wel vaak moeite hebben met deze contacten. Redenen hiervoor zijn vooral dat zij het vaak al erg druk hebben en dat broers en zussen vaak ver uit elkaar worden geplaatst.<sup>299</sup>

#### *5.3.5 Nakoming van een omgangsregeling tussen broers en zussen door Bjz*

Er zijn ook regelmatig situaties waarin al een omgangsregeling door de rechter is vastgesteld. Deze regelingen blijven gewoon gelden en kunnen niet door Bjz opzij worden gezet. Bjz kan wel de kinderrechter verzoeken de eerder gegeven beschikking inzake de omgang te beperken of uit te breiden.<sup>300</sup> De vraag is nu of Bjz de bij beschikking vastgestelde omgangsregelingen dient na te komen. Uit de rechtspraak blijkt dat Bjz in sommige gevallen kan worden gedwongen tot medewerking aan een door de

<sup>291</sup> Broers en zussen krijgen dan vanaf twaalf jaren de gelegenheid hun mening kenbaar te maken, art. 809 Rv. Zie meer in par. 4.5.

<sup>292</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bjz Overijssel; mevr. I. Gies, gezinsvoogd William Schrikker Jeugdbescherming; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bjz N-B. Zie paragraaf 4.7.1. voor de benoeming van een bijzondere curator.

<sup>293</sup> Van der Bijl e.a. 2012, p. 13. Zie ook Forder 2011, p. 1390-1391; HR 21 mei 2010, *NJ* 2010, 397.

<sup>294</sup> Zie Rb. Zwolle 5 april 2007, *LJN* BA2519 en Hof Arnhem 12 juni 2007, *LJN* BA2519 resp. HR 4 februari 2005, *LJN* AR4850 en Hof 's-Gravenhage 29 april 2009, *LJN* BJ0519. Voor een uitwerking hiervan zie paragraaf 4.7.1.

<sup>295</sup> Zie Van der Bijl e.a. 2012, bijlage 6, p. 89.

<sup>296</sup> Van der Bijl e.a. 2012, p. 10, 13, 17-23, 25-29, 45-51; Dullaert 2012, p. 1-3.

<sup>297</sup> Dit wordt ook in het wetsvoorstel Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen niet gewijzigd, *Kamerstukken I* 2010/11, 32 015, nr. A. Bruning 2011, p. 78-86; Enkelaar & Van Zutphen 2010, p. 171-186.

<sup>298</sup> Handleiding Bezoekregeling 2009, p. 26; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bjz N-B.

<sup>299</sup> Mevr. N. Eggens, jeugdbeschermer Bjz Overijssel; mevr. E. Martens, werkbegeleider gezinsvoogd Bjz N-B; Bauer & Strating 2012, p. 23.

<sup>300</sup> Art. 1:263b lid 1 BW. Van Raak-Kuiper 2010, p. 71-75. Zie meer hierover paragraaf 4.4.

rechter vastgestelde omgangsregeling tijdens een OTS met UHP. Het Hof 's-Hertogenbosch oordeelde dat Bzj niet op straffe van een dwangsom kan worden veroordeeld tot medewerking aan een bij beschikking vastgestelde omgangsregeling tussen een vader en zijn onder toezicht gestelde kind ten kantore van Bzj. De taak van een gezinsvoogd bestaat er namelijk uit zoveel mogelijk hulp en steun te bieden aan het kind en de ouder(s) om te komen tot realisering van de omgang. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het welslagen van een omgangsregeling berust niet bij Bzj, maar bij de ouders.<sup>301</sup>

Anders oordeelde de Hoge Raad op 21 maart 2008. In een bij beschikking vastgestelde omgangsregeling tussen een moeder en haar kind was aan Bzj opdracht gegeven om deze omgangsregeling te faciliteren. Als Bzj hiertegen niet in hoger beroep gaat en de beslissing ook niet nakomt, kan zij worden veroordeeld tot medewerking aan de omgangsregeling op straffe van een dwangsom.<sup>302</sup>

Het Hof Amsterdam legde echter op 14 oktober 2008 geen dwangsom op aan Bzj, omdat de taak van Bzj niet verder strekt dan het toezicht houden op het onder toezicht gestelde en uit huis geplaatste kind en het bieden van hulp en steun aan dit kind en de ouders. De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor het welslagen van een omgangsregeling ligt volgens het hof i.c. bij de pleegouders en de ouder.<sup>303</sup>

Uit deze uitspraken wordt duidelijk dat de effectuering van een omgangsregeling in beginsel een zaak is tussen de ouders en kinderen. Dit geldt ook voor omgang tussen broers en zussen wanneer zij van elkaar worden gescheiden. Bzj is gebonden aan een door de rechter vastgestelde omgangsbeslissing en moet deze beschikking dus nakomen. Als Bzj zich actief opstelt of door de rechter een duidelijk omschreven opdracht meekrijgt, dan kan aan Bzj een dwangsom worden opgelegd ter nakoming van de verplichtingen die voortvloeien uit een omgangsregeling.<sup>304</sup>

### 5.3.6 Klachtrecht Bzj ex art. 67 en 68 Wjz

Het kan voorkomen dat een persoon zich niet correct behandeld voelt door iemand die werkt voor Bzj. Via een bemiddelingsgesprek wordt dan geprobeerd de betrokkenen samen tot een oplossing te laten komen. Als dit niet lukt, kan een klacht worden ingediend bij een onafhankelijke klachtencommissie.<sup>305</sup>

In art. 67 lid 1 sub a Wjz wordt aangegeven welke personen het recht hebben een klacht in te dienen. Dit zijn: een jeugdige, zijn ouders, stiefouders, anderen die de jeugdige verzorgen en opvoeden, degenen die anders dan als ouder samen met de ouder het gezag over de jeugdige uitoefenen en voogden.<sup>306</sup>

Krachtens art. 68 lid 4 Wjz moet de klacht betrekking hebben op gedragingen van Bzj of van voor hen werkzame personen jegens de klager. Onder gedraging wordt in art. 67 lid 1 sub b Wjz verstaan: “enig handelen of nalaten, alsmede het nemen van een besluit dat gevolgen heeft voor de klager”. Bzj moet ex art. 68 lid 1 Wjz de door haar getroffen klachtenregeling onder de aandacht brengen van potentiële klagers.

Art. 68 lid 2 Wjz bevat voorts nog waarborgen om de positie van de klager en beklagde te versterken. De klachtenbehandeling geschiedt door een onafhankelijke klachtencommissie die bestaat uit drie leden die niet werkzaam zijn voor of bij Bzj.<sup>307</sup> Als een minderjarige een klacht indient, bepaalt de voorzitter van de klachtencommissie de wijze waarop de klacht zal worden behandeld. Hierbij wordt gelet

<sup>301</sup> Hof 's-Hertogenbosch 25 november 2003, *FJR* 2004, 80. Zie ook Rb. Utrecht 9 november 2006, *LJN* AZ4658. Aan Bzj werd geen dwangsom opgelegd, omdat Bzj middels een schriftelijke aanwijzing de moeder had opgedragen haar medewerking te verlenen aan de omgangsregeling. De weigering van de moeder kon niet aan Bzj worden toegerekend. Zie ook Rb. Zutphen 28 januari 2008, *RFR* 2009, 12. Aan Bzj werd geen dwangsom opgelegd, omdat Bzj had toegezegd onvoorwaardelijk haar medewerking te verlenen aan de uitvoering van de omgangsregeling.

<sup>302</sup> HR 21 maart 2008, *LJN* BC0261. Zie ook Rb. Alkmaar 6 december 2005, *RFR* 2006, 29.

<sup>303</sup> Hof Amsterdam 14 oktober 2008, *FJR* 2009, 34.

<sup>304</sup> Hof Amsterdam 14 oktober 2008, *FJR* 2009, 34, m.nt. I. Pieters; Van Raak-Kuiper 2010, p. 71-75.

<sup>305</sup> Art. 10 en 11 Klachtenregeling Bzj N-B 2009; Klachtenregeling Bzj N-B 2009, p. 1.

<sup>306</sup> Art. 67 lid 1 sub a jo. art. 68 lid 1 jo. art. 1 lid 1 Wjz. Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 798; Vlaardingebroek 2012 (*T&C Pers.- en fam*), art. 67 Wjz, aant. 1; Klachtenregeling Bzj N-B 2009, p. 3.

<sup>307</sup> Art. 25-28 Klachtenregeling Bzj N-B 2009.

op de leeftijd en het ontwikkelingsniveau van de minderjarige.<sup>308</sup> De commissie deelt haar oordeel over de gegrondheid van de klacht binnen zes weken na ontvangst van de klacht schriftelijk en gemotiveerd mede aan de klager en de beklagde, eventueel vergezeld van aanbevelingen. Een verlenging van de termijn van zes weken is mogelijk.<sup>309</sup> Daarnaast moeten de klager en de beklagde een toelichting kunnen geven op de gedraging waarover is geklaagd, zo nodig met bijstand van een vertrouwenspersoon of een advocaat.<sup>310</sup>

Vervolgens maakt Bzj binnen vier weken na ontvangst van het oordeel van de klachtencommissie, eventueel met verlenging van maximaal vier weken, schriftelijk aan de klager en de klachtencommissie bekend of zij het oordeel deelt, of er maatregelen zullen worden genomen en zo ja, welke.<sup>311</sup>

De Wjz schrijft niet voor wat de gevolgen zijn van een uitspraak van de klachtencommissie. In de praktijk zal vaak worden opgenomen dat de uitspraak van de klachtencommissie bindend is voor partijen, tenzij de aard van de zaak zich daartegen verzet.<sup>312</sup> Het is niet mogelijk om van beslissingen van de klachtencommissie in beroep te gaan bij een hogere beroepsinstantie. Wel is het mogelijk om de nationale ombudsman te verzoeken een onderzoek in te stellen naar het handelen van Bzj.<sup>313</sup>

Opvallend is dat broers en zussen niet als ‘klager’ worden aangewezen en derhalve niet het recht hebben een klacht in te dienen als hun broers of zussen onder toezicht worden gesteld en uit huis worden geplaatst of wanneer zij het niet eens zijn met een door Bzj vastgestelde omgangsregeling tussen hen en de broers/zussen. Dienen zij wel een klacht in, dan wordt hun klacht niet-ontvankelijk verklaard. Alleen het minderjarige kind dat uit huis wordt geplaatst, kan bij de klachtencommissie een klacht indienen over schending van zijn gezinsleven.<sup>314</sup> In de praktijk wordt echter door cliënten nauwelijks gebruik gemaakt van de klachtencommissie, omdat zij onvoldoende zijn geïnformeerd over hun rechten en plichten.<sup>315</sup>

### 5.3.7 Klachtrecht Kinderombudsman

Sinds 1 april 2011 heeft Nederland een Kinderombudsman die klachten en signalen in behandeling neemt omtrent schending van kinderrechten door de overheid, organisaties in de gezondheidszorg, jeugdzorg, kinderopvang en het onderwijs. Als ultimum remedium hebben minderjarige broers en zussen dus de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de Kinderombudsman als hun broers of zussen onder toezicht worden gesteld en uit huis worden geplaatst, alsmede wanneer zij het niet eens zijn met een door Bzj vastgestelde omgangsregeling. Het gaat immers om schending van hun recht op gezinsleven ex art. 16 IVRK. De klacht moet wel binnen één jaar nadat de gedraging van Bzj heeft plaatsgevonden, worden ingediend. Broers en zussen kunnen direct een klacht indienen bij de Kinderombudsman, omdat zij door Bzj niet als ‘klager’ worden aangemerkt en dus niet eerst hun klacht bij Bzj kunnen indienen.<sup>316</sup>

Nadat de klacht is onderzocht, volgt een beoordeling met een advies aan de betreffende organisatie. Dit is echter geen bindende uitspraak. Ook kan de beslissing van de Kinderombudsman niet leiden tot een beslissing omtrent de omgangsregeling. Als echter veel zelfde klachten worden ingediend, kan de Kinderombudsman wel onderzoek doen naar de situatie en proberen daarvoor structurele oplossingen te vinden.<sup>317</sup>

<sup>308</sup> Art. 4 sub b Huishoudelijk Reglement klachtencommissie Bzj N-B 2009.

<sup>309</sup> Mits hiervan gemotiveerd mededeling wordt gedaan aan de klager en beklagde onder vermelding van de termijn waarbinnen het oordeel wel wordt uitgebracht. Art. 20 en 21 Klachtenregeling Bzj N-B 2009.

<sup>310</sup> Art. 12-18 Klachtenregeling Bzj N-B 2009. Deze toelichting kan mondeling of schriftelijk geschieden.

<sup>311</sup> Art. 68 lid 5 Wjz; art. 23 en 24 Klachtenregeling Bzj N-B 2009.

<sup>312</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 800; Vlaardingerbroek 2012 (*T&C Pers.- en fam.*), art. 68 Wjz, aant. 3.

<sup>313</sup> Art. 22 Klachtenregeling Bzj N-B 2009; Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 796.

<sup>314</sup> Art. 8 sub b Klachtenregeling Bzj N-B 2009.

<sup>315</sup> Baecke e.a. 2009, p. 124, 128, 151; Bruning 2011, p. 78-86; Inspectie Jeugdzorg 2007, p. 9-12, 19.

<sup>316</sup> Art. 11b-11d WNo. <[www.dekinderombudsman.nl/92/veelgestelde-vragen/](http://www.dekinderombudsman.nl/92/veelgestelde-vragen/)> Geraadpleegd op 5 juni 2012.

<sup>317</sup> <[www.dekinderombudsman.nl/92/veelgestelde-vragen/](http://www.dekinderombudsman.nl/92/veelgestelde-vragen/)> Geraadpleegd op 5 juni 2012; Van Raak-Kuiper 2010, p. 71-75; <[www.dekinderombudsman.nl/297over-de-kinderombudsman/wat-doet-de-kinderombudsman/](http://www.dekinderombudsman.nl/297over-de-kinderombudsman/wat-doet-de-kinderombudsman/)> Geraadpleegd op 30 juli 2012.



#### **5.4 Waarborging van het recht op gezinsleven voor broers en zussen door de RvdK**

De RvdK heeft een adviserende en onderzoekende taak in beschermingszaken, in strafzaken, in zaken betreffende gezag en omgang na scheiding en in zaken betreffende afstand, screening, adoptie en afstammingsvragen. In deze paragraaf staat de taak in zaken betreffende OTS met UHP centraal.

##### *5.4.1 Taken en bevoegdheden RvdK met betrekking tot een OTS en UHP*

De RvdK is in beschermingszaken een tweedelijnsorganisatie. Dit houdt in dat de problemen van ouders en kinderen in eerste instantie bij Bjz worden gemeld. Vervolgens meldt Bjz de zaken bij de RvdK.<sup>318</sup> De RvdK onderzoekt dan binnen tweeënveertig dagen de situatie van het kind en diens gezinsomgeving om te beoordelen of een OTS (met UHP) nodig is.<sup>319</sup> Het kind van twaalf jaren of ouder wordt bij het onderzoek betrokken door hem middels een gesprek zijn visie kenbaar te laten maken. Kinderen onder de twaalf jaren worden in het onderzoek betrokken met inachtneming van hun leeftijd en ontwikkelingsniveau. Staat de leeftijd of het ontwikkelingsniveau in de weg aan het betrekken in het onderzoek, dan moet dit kind in ieder geval door de onderzoeker worden gezien. Ook de minderjarige broers en zussen worden conform hun leeftijd in het onderzoek betrokken/gezien. Hun visies worden meegewogen bij de besluitvorming.<sup>320</sup>

Tijdens het onderzoek kan de cliënt zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.<sup>321</sup> Dit is slechts mogelijk voor de broers en zussen als zij ook als cliënt worden beschouwd. Zij zijn in ieder geval betrokkenen in de zaak, maar worden niet als belanghebbenden aangemerkt. De rechter bepaalt namelijk wie belanghebbende is in een zaak en de Hoge Raad heeft bepaald dat de broers en zussen van een kind dat onder toezicht wordt gesteld en uit huis wordt geplaatst geen belanghebbenden zijn.<sup>322</sup>

De bevindingen van het onderzoek worden neergelegd in een rapport dat o.a. de gegevens van alle kinderen uit het gezin bevat, alsmede de mening van alle betrokken kinderen. Een betrokkene krijgt het conceptrapport ter inzage toegestuurd als hij de leeftijd van zestien jaren heeft bereikt, tenzij diens belang zich daartegen verzet. De betrokkene van twaalf tot zestien jaren krijgt in ieder geval *zijn* gedeelte van het conceptrapport ter inzage toegestuurd, tenzij diens belang zich daartegen verzet. Nadat het conceptrapport aan hen is toegestuurd, hebben zij gedurende vijf werkdagen de gelegenheid om op dit rapport te reageren. Vervolgens wordt het definitieve rapport opgemaakt, waarin ook de reacties van de betrokkenen op het conceptrapport worden vermeld. Dit definitieve rapport wordt wederom aan de betrokkenen toegestuurd.<sup>323</sup>

De RvdK kan vervolgens de rechter verzoeken een (voorlopige) OTS (met UHP) uit te spreken.<sup>324</sup> Wanneer een (pleeg)ouder of het Openbaar Ministerie de rechter om een OTS verzoekt, kan de rechter de RvdK vragen om een onderzoek in te stellen en advies te geven.<sup>325</sup> Nadat de rechter een OTS (met UHP) heeft opgelegd, wordt de zaak overgedragen aan Bjz. De RvdK krijgt dan de taak de besluiten van Bjz tot niet-verlenging of tussentijdse beëindiging van de OTS en/of UHP te toetsen. Zij kan dan zelf, indien daartoe aanleiding bestaat, een verzoek tot verlenging van de OTS of MUHP indienen bij de rechter.<sup>326</sup>

<sup>318</sup> Protocol Beschermingstaken 2009, p. 3 en 7; Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 304.

<sup>319</sup> Art. 2.1 jo. 3.1 jo. 3.2.9 Kwaliteitskader 2009 jo. Protocol Beschermingstaken 2009, p. 7; Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 304 en 307.

<sup>320</sup> Art. 2.1 jo. 3.2.5 jo. 3.2.6 Kwaliteitskader 2009; *Kamerstukken II 1997/98*, 25 952, nr. 2, p. 14; Doek & Vlaardingebroek 2009, p. 304 en 307.

<sup>321</sup> Art. 3.1 Kwaliteitskader 2009.

<sup>322</sup> HR 21 mei 2010, *NJ* 2010, 397; Art. 3.2.6 Kwaliteitskader 2009.

<sup>323</sup> Art. 3.1 jo. art. 3.2.6 jo. art. 3.2.11 jo. art. 3.3 Kwaliteitskader 2009.

<sup>324</sup> Art. 1:254 jo. art. 1:261 BW.

<sup>325</sup> Art. 2.1 jo. art. 3.1 Kwaliteitskader 2009 jo. Protocol Beschermingstaken 2009, p. 4-5, 9. Zie ook art. 810 Rv.

<sup>326</sup> Art. 2.1 Kwaliteitskader 2009, Protocol Beschermingstaken 2009, p. 3, 9 en 10, art. 1:256 lid 3, 1:262 lid 2 en 1:263 lid 1 BW.

#### 5.4.2. Taken en bevoegdheden RvdK bij effectivering omgangsregeling tussen broers en zussen

De rechter kan een omgangsregeling vaststellen tussen een kind en zijn broers/zussen. Volgens de Hoge Raad is het niet de taak van de RvdK om actief zorg te (doen) dragen voor het daadwerkelijk begeleiden of effectueren van een dergelijke omgangsregeling. De wet houdt namelijk geen bepaling in volgens welke de RvdK de taak heeft een door de rechter vastgestelde omgangsregeling te begeleiden, terwijl de wet ook niet aan de rechter de bevoegdheid toekent de RvdK deze taak op te leggen. Deze taak kan bovendien niet worden afgeleid uit art. 8 EVRM en 16 IVRK.<sup>327</sup>

#### 5.4.3 Klachtrecht RvdK

Een ieder die het niet eens is met de wijze waarop een medewerker van de RvdK zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem *of een ander* heeft gedragen, de wijze waarop een raadsonderzoek is uitgevoerd of de wijze waarop een rapport tot stand is gekomen, kan hierover een klacht indienen.<sup>328</sup> De groep klachtgerechtigden is dus niet beperkt tot belanghebbenden. Bovendien hoeft de klacht geen gedraging jegens de klager zelf te betreffen. Wel moet de klacht gaan over een zaak die bij de RvdK in behandeling is (geweest) én waarbij de klager betrokken is (geweest).<sup>329</sup> Ook minderjarigen kunnen een klacht bij de RvdK indienen.<sup>330</sup> Minderjarige broers en zussen kunnen dus een klacht indienen over een gedraging van de RvdK jegens henzelf of jegens hun broer/zus bij een OTS met UHP.

Klachten worden in eerste instantie ingediend bij de RvdK. Dit kan zowel mondeling als schriftelijk geschieden binnen één jaar nadat de gedraging heeft plaatsgevonden. Na afloop van deze termijn wordt een klacht door de RvdK slechts in behandeling genomen als de klager aantoonbaar dat hij vanwege gegronde redenen niet eerder een klacht kon indienen. Klachten over medewerkers worden ingediend bij de directeur van de regio waar de betrokken medewerker werkt. Klachten over deze regiodirecteur worden ingediend bij de algemeen directeur van de RvdK. Klachten over de algemeen directeur worden weer ingediend bij de Minister van Justitie.<sup>331</sup>

De klager krijgt een schriftelijke ontvangstbevestiging van de klacht met daarbij de mededeling dat hij zich kan laten bijstaan door een raadsman of vertrouwenspersoon.<sup>332</sup> Ook wordt de klager uitgenodigd voor een gesprek met (degene die de klacht behandelt namens) de directeur om de klacht toe te lichten.<sup>333</sup> Er wordt geprobeerd om via bemiddeling tot een bevredigende oplossing van het geschil te komen, voor zowel de klager als de RvdK. Lukt dit niet, dan neemt de directeur binnen zes weken na ontvangst van de klacht een schriftelijke beslissing over de gegrondheid van de klacht. Deze termijn kan met vier weken worden verlengd. Wordt niet binnen deze termijn een beslissing genomen, dan kan de klager zich binnen zes weken na verloop van de beslistermijn wenden tot de externe klachtencommissie.<sup>334</sup> Als een klacht gegrond is, wordt medegedeeld of en zo ja, welke gevolgen hieraan worden verbonden.<sup>335</sup>

<sup>327</sup> HR 29 juni 2001, *LJN* AB2373. Zie ook Hof Arnhem 9 november 1999, *FJR* 2000, 31 dat eerder al tot een vergelijkbare uitspraak kwam.

<sup>328</sup> Art. 1:239 lid 5 BW jo. Besluit van 19 september 2006, houdende regels ter zake van de behandeling van klachten over de raad voor de kindbescherming door een externe klachtencommissie (Besluit externe klachtencommissie raad voor de kindbescherming), *Stb.* 2006, 402.

<sup>329</sup> Enig belang bij de klacht is dus wel vereist. Art. 2 Besluit externe klachtencommissie RvdK jo. art. 2 Nota van Toelichting Besluit externe klachtencommissie RvdK en art. 2. Interne Klachtenregeling RvdK 2006 jo. art. 2 Nota van Toelichting Interne Klachtenregeling RvdK 2006.

<sup>330</sup> Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 790; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 340; RvdK 2012, p. 3-4.

<sup>331</sup> Art. 2 jo. art. 6 lid 1 sub b Interne Klachtenregeling RvdK 2006; Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 790-791; Vlaardingerbroek e.a. 2011, p. 340; RvdK 2012, p. 4-5.

<sup>332</sup> Art. 5 Interne Klachtenregeling RvdK 2006.

<sup>333</sup> Art. 8 Interne Klachtenregeling RvdK 2006.

<sup>334</sup> Art. 9 Interne Klachtenregeling RvdK 2006 jo. art. 9 Nota van Toelichting Interne Klachtenregeling RvdK 2006 en art. 4 lid 1 Externe Klachtenregeling RvdK 2006 jo. art. 9:11 Awb.

<sup>335</sup> Art. 10 Interne Klachtenregeling RvdK 2006.

Als de klager het niet eens is met de beslissing van de directeur dat zijn klacht ongegrond is bevonden, kan hij zijn klacht binnen zes weken na ontvangst van de beslissing schriftelijk voorleggen aan een externe klachtencommissie.<sup>336</sup> De externe klachtencommissie bestaat uit drie onafhankelijk leden, te weten: een rechterlijke ambtenaar (voorzitter) en twee deskundigen op het terrein van jeugdzorg of jeugdwelzijn.<sup>337</sup> De klager, de beklaagde en de RvdK moeten door de klachtencommissie in de gelegenheid worden gesteld hun zienswijze naar voren te brengen, waarbij zij zich kunnen laten bijstaan door een raadsman of vertrouwenspersoon.<sup>338</sup> De termijn voor het nemen van een schriftelijke en met redenen omklede beslissing over de gegrondheid van de klacht bedraagt zes weken als de zienswijzen schriftelijk kenbaar worden gemaakt en tien weken als de zienswijzen mondeling kenbaar worden gemaakt. Deze termijnen kunnen eventueel met vier weken worden verlengd.<sup>339</sup> Een afschrift van de beslissing wordt verzonden aan de klager, de beklaagde, de RvdK en de Minister van Justitie. Bij (gedeeltelijke) gegrondheid van de klacht deelt de RvdK binnen vier weken na ontvangst van de beslissing van de klachtencommissie schriftelijk aan de klager en de klachtencommissie mede of er gevolgen aan de uitspraak worden verbonden en zo ja, welke dat zijn.<sup>340</sup> Is de klager het hiermee, of met het oordeel van de klachtencommissie, niet eens, dan kan hij een verzoekschrift bij de Nationale Ombudsman indienen.<sup>341</sup>

Zowel de RvdK als de klachtencommissie zijn niet verplicht klachten in behandeling te nemen, indien het belang van de klager of het gewicht van de gedraging kennelijk onvoldoende is, alsmede indien de klager een ander is dan degene jegens wie de gedraging heeft plaatsgevonden. Dit kan het geval zijn wanneer broers/zussen een klacht indienen. De RvdK en de klachtencommissie hebben nog wel de bevoegdheid een dergelijke klacht te behandelen. Er mag echter niet lichtvaardig worden besloten om een klacht op deze gronden niet in behandeling te nemen. Deze beslissing moet goed worden gemotiveerd.<sup>342</sup>

## **5.5 Tussenconclusie**

### **5.5.1 Bjz**

Voor de aanspraak op gezinsleven voor broers en zussen is het – zowel in het geval dat meerdere broers en zussen uit huis worden geplaatst als in het geval dat slechts één van hen uit huis wordt geplaatst – goed dat Bjz de broers/zussen betreft bij het opstellen van een plan van aanpak en actieagenda, dat Bjz een omgangsregeling vaststelt, zodat broers/zussen daarvoor niet naar de rechter hoeven en dat Bjz onder oplegging van een dwangsom kan worden gedwongen tot nakoming van een omgangsregeling.

Er zijn in deze gevallen nog wel verbeterpunten. Bij het vaststellen van een omgangsregeling hangt het af van de gezinsvoogd of broers en zussen hun mening kenbaar mogen maken. Hierdoor hebben zij niet altijd de mogelijkheid om op te komen voor hun recht op gezinsleven. Daarnaast behoeft de mogelijkheid voor broers en zussen om bij de rechter een (andere) omgangsregeling te verzoeken meer bekendheid. Ook zou Bjz meer mogelijkheden moeten krijgen – naast de in het wetsvoorstel Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen toegekende mogelijkheden – om de nakoming van een omgangsregeling bij de ouders af te dwingen. Broers en zussen hebben namelijk wel de mogelijkheid om bij de rechter

---

<sup>336</sup> Art. 10 Interne Klachtenregeling RvdK 2006 jo. art. 2, 3 en 4 Besluit externe klachtencommissie RvdK. Of aan de Nationale Ombudsman.

<sup>337</sup> Art. 15 Besluit externe klachtencommissie RvdK.

<sup>338</sup> Art. 10 Besluit externe klachtencommissie RvdK.

<sup>339</sup> Art. 12 Besluit externe klachtencommissie RvdK.

<sup>340</sup> Art. 13 lid 1, 2 en 3 Besluit externe klachtencommissie RvdK.

<sup>341</sup> Art. 13 lid 1 Besluit externe klachtencommissie RvdK. Zie ook Titel 9.2 Awb. De nationale ombudsman neemt een klacht over de RvdK echter pas in behandeling als zowel de interne als de externe klachtenprocedures zijn doorlopen; Doek & Vlaardingerbroek 2009, p. 792; RvdK 2012, p. 9.

<sup>342</sup> Art. 6 lid 2 Interne Klachtenregeling RvdK 2006 jo. art. 6 Nota van Toelichting Interne Klachtenregeling RvdK 2006 en art. 7 sub c en d Besluit externe klachtencommissie RvdK jo. art. 7 Nota van Toelichting Besluit externe klachtencommissie RvdK.

nakoming te vorderen van de omgangsregeling door de ouders. Omdat zij in deze procedure niet zullen worden vertegenwoordigd door hun ouders, moet de rol van de bijzondere curator in deze gevallen worden verduidelijkt en beter bekend worden gemaakt. Ook moet het mogelijk worden voor broers en zussen om namens elkaar, via een bijzondere curator, nakoming van de omgangsregeling te vorderen bij de rechter.

In de situatie dat slechts één broer/zus uit huis wordt geplaatst, moeten de thuiswonende broers en zussen ook de mogelijkheid krijgen een klacht in te dienen bij Bz.

In de situatie dat meerdere broers en zussen uit huis worden geplaatst, moet een oplossing komen voor het probleem dat samen plaatsing in de praktijk vaak niet mogelijk is. Daarnaast moet de mogelijkheid van het klachtrecht beter bekend worden gemaakt.

### *5.5.2 RvdK*

Voor de aanspraak op gezinsleven voor broers en zussen is het goed dat broers en zussen conform hun leeftijd en rijpheid worden betrokken in het raadsonderzoek en dat hun visies bij de besluitvorming worden meegewogen, dat (een deel van) het conceptrapport naar de kinderen wordt toegestuurd en dat zij hierop kunnen reageren. Bovendien hebben de broers en zussen bij de RvdK wel de mogelijkheid om een klacht in te dienen, mits zij maar belang hebben bij de zaak. Een verbeterpunt is dat ook broers en zussen zich tijdens het raadsonderzoek moeten kunnen laten bijstaan door een vertrouwenspersoon, zodat zij zich kunnen laten informeren en adviseren over hun (rechts)positie en zich kunnen laten ondersteunen bij vragen, problemen en klachten over de RvdK.

## 6 Conclusies en aanbevelingen

---

### 6.1 Inleiding

In deze scriptie staat de volgende onderzoeksvraag centraal: *‘welke (juridische) mogelijkheden zijn er voor de minderjarige (stief-)broers en zussen om hun aanspraak op een gezinsleven – ex artikel 8 EVRM en artikel 9 IVRK – te versterken gedurende een ondertoezichtstelling met uithuisplaatsing?’*. Op deze vraag wordt in paragraaf twee door middel van een eindconclusie antwoord gegeven. Daarna worden in paragraaf drie aanbevelingen gedaan over de wenselijkheid en/of realiseerbaarheid van de mogelijkheden.

### 6.2 Conclusie

In de voorgaande hoofdstukken is gebleken waar de problemen liggen voor minderjarige (stief-)broers en zussen om hun recht op gezinsleven tijdens een OTS met UHP te effectueren. Door deze problemen op te lossen, kan hun aanspraak op een gezinsleven tijdens een OTS met UHP worden versterkt. De aanspraak van minderjarige (stief-)broers en zussen op een gezinsleven kan gedurende een OTS met UHP op verschillende manieren worden versterkt. Ten eerste kan de aanspraak van minderjarige (stief-)broers en zussen op gezinsleven tijdens een OTS met UHP worden versterkt door hen in deze procedures als belanghebbenden in de zin van art. 798 lid 1 Rv aan te merken, indien zij dit zelf wensen. Ten tweede kan de aanspraak van (stief-)broers en zussen op een gezinsleven tijdens een OTS met UHP worden versterkt door hen tijdens het raadsonderzoek als ‘cliënt’ te beschouwen, zodat zij zich – indien gewenst – kunnen laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Ten derde kan de aanspraak van minderjarige (stief-)broers en zussen op een gezinsleven, in de situatie dat meerdere (stief-)broers en zussen uit huis worden geplaatst, worden versterkt door een oplossing te vinden voor het probleem dat samen plaatsing in de praktijk vaak onmogelijk is. Daarnaast kan de aanspraak van minderjarige (stief-)broers en zussen op een gezinsleven tijdens een OTS met UHP worden versterkt door bindende nationale richtlijnen voor een UHP op te stellen, door in art. 1:263 BW op te nemen dat zij – als zij in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake – bij Bz kunnen verzoeken om af te zien van een krachtens de MUHP toegestane wijziging van de verblijfplaats van hun (stief-)broer/zus en door hen een wettelijk gegarandeerd omgangsrecht te geven. De aanspraak van (stief-)broers en zussen op gezinsleven kan ook worden versterkt door een bijzondere curator te benoemen in zaken betreffende een OTS en UHP, in zaken waarin een omgangsregeling tussen (stief-)broers en zussen niet wordt nagekomen, in zaken waarin een kind het niet eens is met zijn gezinsvoogd en als een kind bij pleegouders woont. Daarnaast kan de aanspraak van minderjarige (stief-)broers en zussen op gezinsleven tijdens een UHP worden versterkt door hen in omgangszaken – die zijn ingesteld naar aanleiding van een (gescheiden) UHP – een eigen formele rechtsingang te geven, zodat zij niet meer afhankelijk zijn van hun ouders, de rechter en/of de bijzondere curator. Ook kan de aanspraak van (stief-)broers en zussen op gezinsleven worden versterkt door kinderen de mogelijkheid te geven om tijdens de procedure tot UHP bij de rechter een omgangsregeling te verzoeken. Zo hoeven zij geen aparte procedure meer in te stellen. Naast de bovenstaande mogelijkheden kan de aanspraak van minderjarige (stief-)broers en zussen op een gezinsleven gedurende een OTS met UHP nog worden versterkt door een betere bekendheid van de informele rechtsingang ex art. 1:377g BW. Ook het afschaffen van de leeftijdsgrens voor het horen van minderjarigen in omgangsprocedures kan de aanspraak op gezinsleven versterken voor de (stief-)broers en zussen die de leeftijd van twaalf jaren nog niet hebben bereikt. Bovendien kan de aanspraak van minderjarige (stief-)broers en zussen op gezinsleven tijdens een UHP worden versterkt als de gezinsvoogden van Bz hen bij het vaststellen van een omgangsregeling vaker om hun mening vragen. Doordat verschillende personen en instanties de

omgangsregeling tussen (stief-)broers en zussen tijdens een OTS met UHP kunnen frustreren, kan hun aanspraak op een gezinsleven ook worden versterkt door begeleiding van hun omgangsregeling in een omgangshuis mogelijk te maken. Tevens kan de aanspraak op gezinsleven worden versterkt door Bzj meer mogelijkheden te geven om de nakoming van een omgangsregeling tussen de (stief-)broers en zussen af te dwingen bij de ouders, alsmede door het derde Facultatief Protocol bij het IVRK te ondertekenen en te ratificeren, het klachtrecht bij Bzj open te stellen voor de thuiswonende (stief-)broers en zussen en het klachtrecht bij Bzj voor de uit huis geplaatste (stief-)broers en zussen beter bekend te maken.

### **6.3 Aanbevelingen**

#### *6.3.1 Belanghebbende ex art. 798 lid 1 Rv*

Minderjarige (stief-)broers en zussen worden in procedures betreffende een OTS met UHP door de Hoge Raad niet als belanghebbenden in de zin van art. 798 lid 1 Rv aangemerkt. Dit is mijns inziens ook niet wenselijk. De OTS met UHP gaat immers over de verzorging en opvoeding van het kind. Dit betreft de relatie tussen de ouders en hun kinderen en niet de relatie tussen de kinderen onderling. De OTS met UHP kan wel het gezinsleven van de (stief-)broers en zussen onderling treffen, maar als de (stief-)broers en zussen in deze procedures als belanghebbenden worden aangemerkt, kunnen zij slechts hun mening kenbaar maken aan de kinderrechter over de *opvoedingssituatie*. Aan hen worden namelijk geen directe vragen gesteld over hun recht op gezinsleven, omdat de procedure de opvoedingssituatie betreft. Kinderen moeten mijns inziens worden beschermd tegen het uitspreken van een mening over deze opvoedingssituatie, omdat het conflicten op latere leeftijd kan veroorzaken, zowel met de ouder(s) als met de (stief-)broers en zussen onderling. Ook vinden kinderen het vaak eng om voor de rechter te verschijnen teneinde hun mening kenbaar te maken. Zij weten namelijk niet wat zij kunnen verwachten. De OTS met UHP is mijns inziens al ingrijpend genoeg voor de kinderen en zij zouden daarom niet ook nog eens moeten worden belast met het uitspreken van hun mening over de opvoedingssituatie. Bovendien moet het kind wel in staat zijn tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake, wat voor de kinderrechter vaak lastig is te beoordelen. Tevens is een dergelijke procedure vaak erg emotioneel, zowel voor de ouder(s) als voor de kinderen zelf. De kinderen krijgen ook erg veel ellende over hun ouders te horen, terwijl zij wel loyaal aan hun ouders willen blijven. Daarnaast kan de kinderrechter slechts een OTS uitspreken of een MUHP verlenen. Hij kan echter geen uitspraken doen over het recht op gezinsleven tussen de kinderen. Bzj gaat immers over de uitvoering van de OTS en UHP en daar kan de kinderrechter niets tegen inbrengen. De kinderrechter kan enkel aangeven dat het hem gewenst lijkt dat de kinderen elkaar blijven zien of dat zij bij elkaar worden geplaatst. Als de minderjarige (stief-)broers en zussen als belanghebbenden worden aangemerkt, kan dit ook betekenen dat de privacyrechten van de ouders in het geding komen. De (stief-)broers en zussen krijgen als belanghebbenden namelijk inzage in alle processtukken. Bovendien krijgen zij op de zitting veel informatie te horen die de ouders wellicht – welbewust – niet hadden verteld. Het privacyrecht van de ouders speelt met name een rol bij aspecten die zich alleen voordoen ten aanzien van één van de kinderen, namelijk het kind dat onder toezicht wordt gesteld en uit huis wordt geplaatst (en dus niet zijn (stief-)broers en zussen). Een voorbeeld hiervan is ontucht met één van de kinderen. Vaak willen de ouders niet dat hun andere kinderen dit te weten komen. Dit is trouwens ook niet altijd in het belang van de (stief-)broers en zussen.

#### *6.3.2 Vertrouwenspersoon voor (stief-)broers en zussen tijdens raadsonderzoek*

Tijdens het raadsonderzoek kunnen cliënten zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Dit is slechts mogelijk voor (stief-)broers en zussen als zij ook als cliënt worden beschouwd. Aan de RvdK wordt

aanbevolen om alle kinderen uit het gezin tijdens het raadsonderzoek als ‘cliënt’ te beschouwen. Dit is mijns inziens wenselijk, omdat ook (stief-)broers en zussen bij de OTS met UHP een beroep moeten kunnen doen op bijstand als zij vinden dat hun behandeling of bejegening beter kan en als zij een vraag hebben over hun rechtspositie. Zij moeten immers worden beschermd in hun recht op gezinsleven.

### *6.3.3 Nationale richtlijnen voor UHP*

Er bestaan al internationale richtlijnen voor het samen plaatsen van (stief-)broers en zussen, zoals de richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen en de Standards for out-of-home child care in Europe. Deze richtlijnen zijn echter niet bindend. Daarom werken in Nederland al verschillende beroepsverenigingen in de jeugdzorg samen aan de ontwikkeling van een richtlijn voor UHP. Aan hen wordt aanbevolen om in deze richtlijn specifiek aandacht te besteden aan de gezinsbanden tussen (stief-)broers en zussen. Er moet worden opgenomen dat (stief-)broers en zussen met een gezinsband – hierbij wordt aangesloten bij het begrip ‘family life’ ex art. 8 EVRM – samen moeten worden geplaatst en alleen mogen worden gescheiden door de gedwongen UHP als dit in hun eigen belang is. Ook moet worden vermeld dat kinderen die gedwongen uit huis worden geplaatst, moeten worden aangemoedigd en gefaciliteerd tot contact met hun (stief-)broers en zussen en dat al het mogelijke moet worden gedaan om hen daadwerkelijk contact met elkaar te laten onderhouden (tenzij dit ingaat tegen hun wensen of belangen). Dit geldt dan zowel in situaties waarin (stief-)broers en zussen gescheiden worden geplaatst als in situaties waarin één (stief-)broer/zus thuis blijft wonen.

### *6.3.4 Samen plaatsing (stief-)broers en zussen in de praktijk*

Mijns inziens is het wenselijk om (stief-)broers en zussen zoveel mogelijk bij elkaar te plaatsen, omdat zo een deel van de vertrouwde gezinsband in stand blijft. Als (stief-)broers en zussen samen op dezelfde locatie worden geplaatst, hoeven ook geen omgangsregelingen te worden getroffen en worden de bijkomende problemen bij de nakoming van omgangsregelingen voorkomen. In de praktijk is echter gebleken dat het zorgaanbod een groot probleem speelt bij het samen plaatsen van (stief-)broers en zussen. Er is namelijk een tekort aan pleeggezinnen. Ook is regelmatig sprake van een UHP van (stief-)broers en zussen uit een groot gezin en dan is het praktisch onmogelijk om alle kinderen uit dat gezin bij elkaar te plaatsen. Aan de overheid wordt daarom aanbevolen om te onderzoeken hoe de wachtlijstproblematiek en het tekort aan pleeggezinnen kan worden opgelost.

### *6.3.5 Beëindiging en wijziging UHP ex art. 1:263 lid 2 en 4 BW*

Aan de wetgever wordt aanbevolen om in art. 1:263 lid 2 BW een onderscheid te maken tussen enerzijds de beëindiging van de UHP en de bekorting van de duur ervan en anderzijds het afzien van een krachtens de MUHP toegestane wijziging van de verblijfplaats. Het is mijns inziens namelijk niet wenselijk dat (stief-)broers en zussen bij Bzj en de kinderrechter kunnen verzoeken om de UHP van hun (stief-)broer/zus te beëindigen of de duur ervan te bekorten. De ouders kunnen namelijk beoordelen wanneer zij bij gewijzigde omstandigheden weer wel in staat zijn tot een behoorlijke verzorging en opvoeding. Ook het kind dat uit huis is geplaatst, kan over zijn eigen situatie oordelen. Het is voor de (stief-)broer/zus echter niet mogelijk om te oordelen over de situatie van het kind en zijn ouders. Daarentegen is het mijns inziens wel wenselijk dat (stief-)broers en zussen bij Bzj kunnen verzoeken om af te zien van een krachtens de MUHP toegestane wijziging van de verblijfplaats van hun (stief-)broer/zus, zowel als zij zelf niet uit huis zijn geplaatst als wanneer zij wel uit huis zijn geplaatst op verschillende locaties. Als de afstand tussen de (stief-)broers en zussen namelijk groter wordt, wordt het lastiger om hun recht op gezinsleven in de praktijk te effectueren. Daarnaast wordt aanbevolen om de in art. 1:263 lid 2 BW opgenomen strikte

leeftijdsgrens van twaalf jaren te schrappen en aan te sluiten bij het IVRK door als leidraad te nemen dat het kind in staat moet zijn tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake. Het Bzj (en eventueel de kinderrechter) moeten vervolgens aan het verzoek van het kind een passend belang hechten, gelet op zijn leeftijd en rijpheid. Zo kunnen ook de (stief-)broers en zussen die de leeftijd van twaalf jaren nog niet hebben bereikt, maar wel in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake, bij Bzj opkomen tegen een gescheiden plaatsing, zowel van henzelf als van hun (stief-)broer/zus. Ook de uit huis geplaatste kinderen die de leeftijd van twaalf jaren nog niet hebben bereikt, maar wel in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake, kunnen bij Bzj en eventueel bij de kinderrechter – als belanghebbenden op grond van art. 1:263 lid 2 BW – voor zichzelf opkomen tegen de duur van een plaatsing of een gescheiden plaatsing.

#### *6.3.6 Wettelijk gegarandeerd omgangsrecht voor broers en zussen*

Uit het bestaan van ‘family life’ vloeit voor (stief-)broers en zussen voort dat zij recht hebben op omgang met elkaar. Zij kunnen hiertoe ex art. 1:377a BW een omgangsregeling verzoeken bij de rechter, mits zij hun nauwe persoonlijke betrekking aantonen. Aan de wetgever wordt aanbevolen om aan art. 1:377a BW een extra lid toe te voegen waarin wordt vermeld dat (half)broers en (half)zussen het recht hebben op omgang met elkaar. Zo hoeven zij niet eerst hun nauwe persoonlijke betrekking aan te tonen en kunnen zij makkelijker een omgangsregeling verzoeken bij de rechter. Stiefbroers en stiefzussen hebben een sociale familierelatie en daarbij moet mijns inziens wel eerst de nauwe persoonlijke betrekking worden aangetoond. Het huidige art. 1:377a lid 3 BW kan gewoon blijven bestaan, omdat omgang tussen (stief-)broers en zussen moet kunnen worden ontzegd als dit niet in hun belang is.

#### *6.3.7 Versterking rol bijzondere curator en eigen formele rechtsingang voor minderjarigen*

Bij art. 1:377g BW ontbreken fundamentele procesrechten voor minderjarigen, zoals het recht op een beslissing van de rechter, het recht op hoger beroep en het recht op rechtsbijstand. Daarom heet het ook een ‘informele’ rechtsingang. Hiermee wordt beoogd – langs informele weg – de processuele positie van de minderjarige te versterken. Bij de formele rechtsingang moeten minderjarige (stief-)broers en zussen echter nog steeds worden vertegenwoordigd. Aan de wetgever wordt aanbevolen om minderjarigen in omgangszaken – die zijn ingesteld naar aanleiding van een (gescheiden) UHP – een eigen formele rechtsingang te geven, zodat zij niet meer afhankelijk zijn van hun ouders, de rechter en/of de bijzondere curator en zij zelfstandig hoger beroep kunnen instellen tegen de omgangsbeslissing. Hierbij moet rekening worden gehouden met de leeftijd en rijpheid van de minderjarige. Naarmate minderjarigen ouder worden, behoeven zij mijns inziens meer zelfstandigheid in de omgangsprocedures naar aanleiding van een OTS en UHP. Mijns inziens het wenselijk dat de huidige informele rechtsingang ex art. 1:377g BW wel blijft bestaan, naast de hierboven voorgestelde eigen formele rechtsingang, omdat kinderen zonder een formeel proces een gesprek met de rechter moeten kunnen voeren om hun mening kenbaar te maken. Kinderen ervaren een procedure namelijk vaak als erg ingrijpend en vinden het over het algemeen eng om naar de rechter te gaan. De rechter kan de kinderen zo toch op informele wijze horen en dit maakt het mogelijk minder eng voor de kinderen. Minderjarigen die niet in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake, moeten mijns inziens – zoals gebruikelijk – worden vertegenwoordigd. Daar biedt de rol van de bijzondere curator een goede uitkomst voor, mits de bijzondere curator een belangrijke(re) taak krijgt in zaken betreffende een OTS met UHP. Aanbevolen wordt om dit te realiseren door de rol van de bijzondere curator uit te breiden en toe te passen in zaken betreffende een OTS met UHP, in zaken waarin een omgangsregeling tussen (stief-)broers en zussen niet wordt nagekomen, in zaken waarin een kind het



niet eens is met zijn gezinsvoogd en als een kind bij pleegouders woont. Deze uitbreiding is mijns inziens wenselijk, omdat minderjarigen moeten worden vertegenwoordigd en soms met lege handen komen te staan wanneer hun wettelijke vertegenwoordiger hen niet wil vertegenwoordigen en een bijzondere curator niet wordt benoemd. In die situaties hebben de minderjarige (stief-)broers en zussen namelijk niet de mogelijkheid om op grond van art. 6 EVRM op te komen voor hun recht op gezinsleven ex art. 8 EVRM. Dat is mijns inziens een ontoelaatbare beperking van het recht op toegang tot de rechter ex art. 6 EVRM. Om alle verzoeken tot benoeming van een bijzondere curator op dezelfde wijze te behandelen, wordt aan de rechters aanbevolen om regels op te stellen over wanneer een bijzondere curator kan en moet worden benoemd in zaken betreffende een OTS met UHP, in zaken waarin een omgangsregeling tussen (stief-)broers en zussen niet wordt nagekomen, in zaken waarin een kind het niet eens is met zijn gezinsvoogd en als een kind bij pleegouders woont. Tevens moet de rol van de bijzondere curator in deze gevallen, zowel bij de burgers als bij de rechters, beter bekend worden gemaakt.

#### *6.3.8 Omgangsverzoek tijdens uithuisplaatsingsprocedure*

Het is mijns inziens wenselijk om (stief-)broers en zussen de mogelijkheid te geven om tijdens de procedure tot UHP een omgangsregeling te verzoeken bij de rechter. Hierdoor zijn zij bij het vaststellen van een omgangsregeling niet afhankelijk van Bz. Ook hoeven zij geen aparte procedure in te stellen als Bz geen omgangsregeling wil vaststellen of zij het niet eens zijn met de door Bz vastgestelde omgangsregeling. Aangezien de (stief-)broers en zussen bij het verkrijgen van een gerechtelijke omgangsregeling met elkaar als belanghebbenden worden aangemerkt, is het mijns inziens mogelijk om hen tijdens de procedure tot UHP als belanghebbenden om een omgangsregeling met elkaar te laten verzoeken. Zij worden dan slechts als belanghebbenden aangemerkt voor het deel van de omgangsregeling. Aan de wetgever wordt daarom aanbevolen om deze mogelijkheid in de wet op te nemen en daarmee aan kinderrechters de bevoegdheid te geven om gelijktijdig met het verlenen of verlengen van de MUHP op verzoek een omgangsregeling vast te stellen.

#### *6.3.9 Bekendheid informele rechtsingang ex art. 1:377g BW*

Van de informele rechtsingang ex art. 1:377g BW wordt in de praktijk maar weinig gebruik gemaakt, omdat kinderen vaak niet van het bestaan van deze mogelijkheid op de hoogte zijn. Daarom moet de mogelijkheid van de informele rechtsingang meer bekendheid krijgen.

#### *6.3.10 Afschaffing leeftijdsgrens bij het horen in een omgangsprocedure ex art. 809 Rv*

Mijns inziens is gehele afschaffing van de leeftijdsgrens voor het horen van minderjarigen in omgangszaken niet wenselijk, wegens gevaar voor juridisering van de positie van minderjarige (stief-)broers en zussen. Toch moeten mijns inziens (stief-)broers en zussen onder de twaalf jaren wel de mogelijkheid krijgen om hun mening kenbaar te maken als zij dit willen. Dit wordt ook door het Comité benadrukt. Daarom wordt aan de wetgever geadviseerd om – conform art. 12 IVRK – in art. 809 Rv uit te gaan van de leeftijd en rijpheid van het kind. Er wordt geadviseerd om in art. 809 lid 1 Rv een zin toe te voegen waarin de rechter wordt verplicht om minderjarigen die de leeftijd van twaalf jaren nog niet hebben bereikt, maar wel in staat zijn een eigen mening te vormen (inzake de omgang met hun broer/zus) in de gelegenheid te stellen hun mening kenbaar te maken in omgangszaken. Zolang de wetgever art. 809 Rv (nog) niet heeft gewijzigd, wordt aan de rechters aanbevolen om ook altijd minderjarigen onder de twaalf jaren in de gelegenheid te stellen hun mening kenbaar te maken inzake de omgang met hun (stief-)broer/zus, mits zij in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake. Daarbij wordt geadviseerd dat zij aan de mening van het kind een passend belang moeten hechten, gelet op zijn leeftijd en

rijpheid. De RvdK kan in zijn rapport van het raadsonderzoek vermelden dat een minderjarige en/of zijn (stief-)broer/zus te kennen heeft gegeven dat hij graag omgang wil met zijn (stief-)broer/zus als die uit huis wordt geplaatst of op een andere locatie wordt geplaatst. Ook kan de RvdK in dit rapport vermelden welke kinderen in staat zijn tot een redelijke waardering van hun belangen ter zake en wat haar advies is inzake het horen van deze kinderen in de omgangsprocedure. Zo kan worden voorkomen dat kinderen (vaak) hun mening opnieuw moeten vertellen en zij daarmee onnodig worden belast.

#### *6.3.11 Horen (stief-)broers en zussen door Bz bij het vaststellen van een omgangsregeling*

Het hangt vaak af van de gezinsvoogd of (stief-)broers en zussen hun mening kenbaar mogen maken bij het vaststellen van een omgangsregeling. Daarom wordt aan de gezinsvoogden van Bz aanbevolen om (stief-)broers en zussen vanaf de leeftijd van vijf jaren expliciet te horen bij het vaststellen van een omgangsregeling, daarbij lettend op hun leeftijd en rijpheid. (Stief-)Broers en zussen kunnen dan opkomen voor hun recht op gezinsleven, zonder dat zij een procedure aanhangig hoeven te maken bij de rechtbank. Hierdoor komt Bz ook tegemoet aan de internationale richtlijnen voor een UHP, waarin staat dat het contact tussen broers en zussen moet worden aangemoedigd en gefaciliteerd.

#### *6.3.12 Omgangsbegeleiding (stief-)broers en zussen in een omgangshuis*

De omgangsbegeleiding kan worden gerealiseerd door per gerechtelijk arrondissement een omgangshuis wettelijk te erkennen en te financieren door de overheid, zoals dit ook in België is gebeurd. Het is mijns inziens ook wenselijk dat de omgang tussen (stief-)broers en zussen tijdens een UHP daar kan worden begeleid. Ouders kunnen bijv. bij het halen en brengen van één van hun kinderen naar de locatie waar omgang tussen de (stief-)broers en zussen onderling plaatsvindt, worden geconfronteerd met de pleegouders of met (één van) hun kinderen die uit huis zijn geplaatst en tijdelijk geen contact meer met hen mogen hebben. Dit geldt zowel in de situatie dat slechts één kind uit huis wordt geplaatst, als in de situatie dat meerdere (stief-)broers en zussen uit huis worden geplaatst. Ook kunnen ouders de omgangsregeling frustreren door contacten tussen (stief-)broers en zussen tegen te houden. Daarnaast kunnen pleegouders en/of Bz het uitoefenen van de omgangsregeling frustreren, al komt dit in de praktijk nauwelijks voor. Uit de Belgische praktijk blijkt dat door de omgangsbegeleiding tussen broers en zussen, bijv. door omgang op een neutrale locatie te laten plaatsvinden of door kinderen te halen en brengen, het risico wordt verkleind dat (pleeg)ouders of Bz de omgang frustreren. Om de omgangsbegeleiding aan de omgangshuizen te verplichten, wordt aan rechters geadviseerd om de mogelijkheid van verwijzing naar begeleiding in een omgangshuis te bekijken, indien duidelijk is dat (pleeg)ouders of Bz de omgangsregeling tussen de (stief-)broers en zussen niet (goed) zullen nakomen.

#### *6.3.13 Versterking mogelijkheden Bz om de nakoming van een omgangsregeling af te dwingen*

Ouders zijn verantwoordelijk voor de nakoming van een door Bz vastgestelde omgangsregeling tussen de (stief-)broers en zussen. Als de ouders deze omgangsregeling niet nakomen, kan de gezinsvoogd een schriftelijke aanwijzing geven om te zorgen dat de ouders wel meewerken aan de omgangsregeling. Komen de ouders de omgangsregeling alsnog niet na, dan staat de gezinsvoogd met lege handen. Aan de wetgever wordt daarom aanbevolen om de in het wetsvoorstel Herziening Kinderbeschermingsmaatregelen opgenomen mogelijkheid voor Bz om de rechter te verzoeken een schriftelijke aanwijzing te bekrachtigen onder oplegging van een dwangmiddel, op te nemen in de wet. Mijns inziens is deze mogelijkheid een goede oplossing, omdat ouders vaak meer gezag toekennen aan de rechter, dan aan Bz. De daaraan te verbinden dwangmiddelen zijn mijns inziens niet effectief, omdat (stief-)broers en zussen daardoor dubbel worden getroffen en het meestal niet in hun belang is. Daarom wordt ook aanbevolen om te onderzoeken of

er niet meer mogelijkheden zijn om de naleving van de omgangsregeling af te dwingen bij de ouders. Tevens wordt aanbevolen om de in het wetsvoorstel opgenomen mogelijkheid voor Bjz om de rechter te verzoeken een omgangsregeling vast te stellen als daarover nog niets in een beschikking is vastgelegd, op te nemen in de wet. Dit is mijns inziens een betere oplossing, omdat een rechterlijke omgangsregeling meer druk zal opleggen aan de ouders om de regeling na te komen, dan een schriftelijke aanwijzing van Bjz. Daarnaast wordt aanbevolen om wettelijk vast te leggen dat Bjz de rechter kan verzoeken om verwijzing naar een omgangshuis ter begeleiding van de omgangsregeling tussen (stief-)broers en zussen.

#### *6.3.14 Ondertekenen en ratificeren derde Facultatief Protocol bij het IVRK*

Het derde Facultatief Protocol bij het IVRK geeft kinderen het recht om een klacht in te dienen bij het Comité, indien zij menen dat een recht uit het IVRK wordt geschonden. Bijvoorbeeld als zij menen dat hun recht op gezinsleven ex art. 16 IVRK is geschonden door een gedwongen UHP of als zij op grond van art. 19 en 20 jo. art. 16 IVRK niet bij elkaar worden geplaatst. Aan de Nederlandse regering wordt daarom aanbevolen om zo snel mogelijk het derde Facultatief Protocol bij het IVRK te ondertekenen en te ratificeren. De klachtenprocedure bij het Comité zal mijns inziens namelijk bijdragen aan een betere rechtsbescherming voor de minderjarige (stief-)broers en zussen, omdat zij nu niet meer alleen de mogelijkheid hebben om voor hun gezinsleven op te komen bij een nationaal orgaan, maar ook bij een internationaal orgaan. Dit zal ook leiden tot een betere naleving van de kinderrechten uit het IVRK, zoals het recht op gezinsleven, omdat nu nog meer toezicht wordt gehouden op de naleving van kinderrechten door de staten. Tevens zal de klachtenprocedure bijdragen aan een betere toepassing van het IVRK, omdat het Comité nu aan de hand van specifieke gevallen het IVRK kan interpreteren en uitleggen. Het feit dat er nu (nog) meer mogelijkheden zijn voor (stief-)broers en zussen om op te komen voor hun recht op gezinsleven en zij misschien door de bomen het bos niet meer zien, doet hier niet aan af. Ondanks het feit dat er al veel instanties zijn voor het waarborgen van de rechten van kinderen, kunnen minderjarige (stief-)broers en zussen nu wel *zelfstandig* een klacht indienen bij een *internationaal* orgaan. Als ouders hun kind niet in rechte willen vertegenwoordigen en er geen bijzondere curator wordt benoemd, kan direct een klacht worden ingediend bij het Comité, omdat het dan onwaarschijnlijk is dat de procedure een effectieve uitkomst zal hebben. Dit biedt meer rechtsbescherming voor de (stief-)broers en zussen.

#### *6.3.15 Klachtrecht Bjz openstellen voor thuiswonende (stief-)broers en zussen en bekendmaking*

Het klachtrecht bij Bjz staat slechts open de (stief-)broer/zus die uit huis is geplaatst. Deze (stief-)broer/zus maakt echter nauwelijks gebruik van zijn/haar klachtmogelijkheid, omdat deze mogelijkheid vaak onbekend is. Daarom wordt aan Bjz aanbevolen om deze klachtmogelijkheid beter bekend te maken bij kinderen. Tevens wordt aan de wetgever en Bjz aanbevolen om ook de thuiswonende (stief-)broers en zussen van een uit huis geplaatst kind als ‘klager’ aan te merken, indien hun (stief-)broer/zus onder toezicht wordt gesteld en uit huis wordt geplaatst of wanneer zij het niet eens zijn met een door Bjz vastgestelde omgangsregeling. Zo krijgen zij de mogelijkheid om op te komen voor hun aanspraak op gezinsleven. Ook deze klachtmogelijkheid moet dan bekend worden gemaakt bij de kinderen.

## Literatuur- en bronnenlijst

---

### Literatuur

#### **Altrogge 2007**

A. Altrogge, *Umgang unter Zwang: Das Recht des Kindes auf Umgang mit dem umgangsunwilligen Elternteil*, Bielefeld: Verlag Giesecking 2007.

#### **Asser/De boer 2010 (1\*)**

J. de Boer, *Mr. C. Asser's Handleiding tot de beoefening van het Nederlands burgerlijk recht. 1. Personen- en familierecht, nr. 13a, 14a, 1000, 1011, 1012 en 1021a*, Deventer: Kluwer 2010.

#### **Bamberger/Roth/Veit 2011**

H.G. Bamberger/H.Roth/B. Veit, *Beck'scher Online-Kommentar BGB §1685, rn. 2-4*, München: C.H. Beck 2011.

#### **Barkhuysen, Emmerik & Ploeger 2005**

T. Barkhuysen, M.L. Emmerik & H.D. Ploeger, *De eigendomsbescherming van artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM en het Nederlandse burgerlijk recht*, Deventer: Kluwer 2005.

#### **De Bruijn-Lückers 2008 (T&C Pers.- en fam.)**

M.L.C.C. de Bruijn-Lückers, *T&C Personen- en familierecht, commentaar op artikel 6 EVRM, aant. 1 en 4*, Deventer: Kluwer 2008.

#### **De Bruijn-Lückers 2008 (T&C Pers.- en fam.)**

M.L.C.C. de Bruijn-Lückers, *T&C Personen- en familierecht, commentaar op artikel 8 EVRM, aant. 1, 2, 4 en 16*, Deventer: Kluwer 2008.

#### **Commissie-Wiarda 1971**

Commissie voor de herziening van het kindbeschermingsrecht, *Rapport Jeugdbeschermingsrecht: rapport van de commissie voor de herziening van het Kinderbeschermingsrecht*, 's-Gravenhage: Staatsuitgeverij 1971.

#### **Detrick 1999**

S. Detrick, *A Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child*, The Hague: Kluwer Law International en Martinus Nijhoff Publishers 1999.

#### **Detrick 2008 (T&C Pers.- en fam.)**

S. Detrick, *T&C Personen- en familierecht, commentaar op artikel 3 IVRK, aant. 1*, Deventer: Kluwer 2008.

#### **Doek 2008 (GS Pers.- en fam.)**

J.E. Doek, *GS Personen- en Familierecht, commentaar op artikel 254 Boek 1 BW, aant. 2, 3, 4 en 5*, Deventer: Kluwer 2008.

**Doek 2008 (GS Pers.- en fam.)**

J.E. Doek, *GS Personen- en Familierecht, commentaar op artikel 255 Boek 1 BW, aant. 2 en 3*, Deventer: Kluwer 2008.

**Doek 2008 (GS Pers.- en fam.)**

J.E. Doek, *GS Personen- en Familierecht, commentaar op artikel 256 Boek 1 BW, aant. 4*, Deventer: Kluwer 2008.

**Doek 2008 (GS Pers.- en fam.)**

J.E. Doek, *GS Personen- en Familierecht, commentaar op artikel 261 Boek 1 BW, aant. 2, 4, 5 en 6*, Deventer: Kluwer 2008.

**Doek 2008 (GS Pers.- en fam.)**

J.E. Doek, *GS Personen- en Familierecht, commentaar op artikel 262 Boek 1 BW, aant. 2, 3 en 4*, Deventer: Kluwer 2008.

**Doek 2008 (GS Pers.- en fam.)**

J.E. Doek, *GS Personen- en Familierecht, commentaar op artikel 263 Boek 1 BW, aant. 3 en 4*, Deventer: Kluwer 2008.

**Doek 2008 (GS Rv)**

J.E. Doek, *GS Burgerlijke rechtsvordering, commentaar op artikel 798 Rv, aant. 2 en 3*, Deventer: Kluwer 2008.

**Doek 2010 (GS Rv)**

J.E. Doek, *GS Burgerlijke rechtsvordering, commentaar op artikel 809 Rv, aant. 2 en 7*, Deventer: Kluwer 2010.

**Doek & Vlaardingebroek 2009**

J.E. Doek & P. Vlaardingebroek, *Jeugdrecht en jeugdzorg*, Amsterdam: Elsevier Juridisch 2009.

**Eijsbouts e.a. 2010**

W.T. Eijsbouts e.a., *Europees Recht – Algemeen Deel. Sinds het Verdrag van Lissabon*, Groningen: Europa Law Publishing 2010.

**Enkelaar & Van Zutphen 2010**

A.C. Enkelaar & M.E. van Zutphen, 'De autonomie van het kind in de rechtszaal', in: J.H. de Graaf e.a. (red.), *Rechten van het kind en autonomie*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2010.

**Gerritse 2012**

H.A. Gerritse, *Praktijkgids Familie- en jeugdrecht*, Apeldoorn: Maklu-Uitgevers 2012.

**Heeffter 2000**

U. Heeffter, *De effectivering van een omgangsregeling: een theoretisch en empirisch onderzoek naar de problemen bij omgangseffectivering*, Tilburg: Wetenschapswinkel, Katholieke Universiteit Brabant 2000.

**Hennemann 2012**

H. Hennemann, *Münchener Kommentar zum BGB, Auflage 6, §1685, rn. 1, 2, 4, 9 en 18*, München: C.H. Beck 2012.

**Van Hennik & Nieuwenkuiper 2006**

L. van Hennik & M. Nieuwenkuiper, *Psychosociale informatie in kaart*, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2006.

**Hermanns e.a. 2005**

J. Hermanns e.a., *Handboek jeugdzorg deel 2: Methodieken en programma's*, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2005.

**Hodgkin & Newell 2002**

R. Hodgkin & P. Newell, *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, New York: Unicef 2002.

**Van Hout & Spinder 2001**

A. van Hout & S. Spinder, *De (gezins)voogd als jongleur. Een methodisch handboek voor het (gezins)voogdijwerk*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum 2001.

**Johannsen/Henrich/Jaeger 2010**

W. Jaeger, *Johannsen/Henrich. Familienrecht. Scheidung, Unterhalt, Verfahren. Kommentar. 5. §1685, rn. 1, 3, 3a, 5 en 7*, München: C.H. Beck 2010.

**Jongbloed 2007**

A.W. Jongbloed, *De privaatrechtelijke dwangsom*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2007.

**Jonker, Slaets & Verhey 2009**

C. Jonker, J.P.J. Slaets & F.R.J. Verhey, *Handboek dementie. Laatste inzichten in diagnostiek en behandeling*, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2009.

**Keijser 2003**

J.A.M.P. Keijser, *Handleiding bij scheiding*, Deventer: Kluwer 2003.

**Koens 2011 (T&C BW)**

M.J.C. Koens, *T&C Burgerlijk Wetboek, commentaar op artikel 377a Boek 1 BW, aant. 1, 4 en 6*, Deventer: Kluwer 2011.

**Koens 2012 (T&C BW)**

M.J.C. Koens, *T&C Burgerlijk Wetboek, commentaar op artikel 377e Boek 1 BW, aant. 2*, Deventer: Kluwer 2011.

**Koens 2012 (T&C BW)**

M.J.C. Koens, *T&C Burgerlijk Wetboek, commentaar op artikel 377g Boek 1 BW, aant. 2, 3 en 7*, Deventer: Kluwer 2011.

**Kortmann 2008**

C.A.J.M. Kortmann, *Constitutioneel Recht*, Deventer: Kluwer 2008.

**Vande Lanotte & Haeck 2004**

J. vande Lanotte & Y. Haeck, *Handboek EVRM, Deel 2: Artikelsgewijs commentaar*, Antwerpen: Intersentia 2004.

**Van der Linden, Ten Siethoff & Zeijlstra – Rijpstra 2009**

A.P. van der Linden, F.G.A. ten Siethoff & A.E.I.J. Zeijlstra – Rijpstra, *Jeugd en recht*, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2009.

**Meuwese, Blaak & Kaandorp 2005**

S. Meuwese, M. Blaak en M. Kaandorp, *Handboek Internationaal Jeugdrecht*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2005.

**Nauta 2012 (T&C Rv)**

R.Y. Nauta, *T&C Burgerlijke Rechtsvordering, commentaar op artikel 798 Rv, aant. 1-5*, Deventer: Kluwer 2012.

**Nauta 2012 (T&C Rv)**

R.Y. Nauta, *T&C Burgerlijke Rechtsvordering, commentaar op artikel 809 Rv, aant. 2*, Deventer: Kluwer 2012.

**Peeters & Woldringh 1993**

J. Peeters & C. Woldringh, *Leefsituatie van kinderen tot 12 jaar in Nederland*, Nijmegen: ITS 1993.

**Punselie 2006**

E.C.C. Punselie, *Voor een pleegkind met recht een toekomst. Een studie naar de (rechts)positie van (pleeg)ouders en (pleeg)kinderen in geval van langdurige uithuisplaatsing*, Deventer: Kluwer 2006.

**Van Rest 2012**

A. van Rest, *Brief aan de heer Rosenthal, Minister van Buitenlandse Zaken, betreft Ratificatie van het facultatief protocol bij het verdrag inzake de rechten van het kind betreffende klachtenprocedure*, Leiden: Kinderrechtencollectief 2012.

**Ruitenbergh 2003**

G.C.A.M. Ruitenbergh, *De doorwerking van het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind in de Nederlandse rechtspraak*, Amsterdam: VU Amsterdam 2003.

**Ruitenbergh 2003**

G.C.A.M., *Het Internationaal Kinderrechtenverdrag in de Nederlandse rechtspraak*, Amsterdam: SWP 2003.

**Schulze u.a. 2012**

R. Schulze u.a., *Bürgerliches Gesetzbuch. Handkommentar. Auflage 7. §1685 rn. 1-3*, München: Nomos 2012.

### **Spruijt & Kormos 2010**

E. Spruijt & H. Kormos, *Handboek scheiden en de kinderen: voor de beroepskracht die met scheidingskinderen te maken heeft*, Houten: Bohn Stafleu van Loghum 2010.

### **Stein & Rueb 2009**

P.A. Stein & A.S. Rueb, *Compendium van het Burgerlijk procesrecht*, Deventer: Kluwer 2009.

### **Vlaardingerbroek e.a. 2011**

P. Vlaardingerbroek e.a., *Het hedendaagse personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer 2011.

### **Vlaardingerbroek 2012 (T&C Pers. en fam.)**

P. Vlaardingerbroek, *T&C Personen- en familierecht, commentaar op artikel 67 WJZ, aant. 1*, Deventer: Kluwer 2012.

### **Vlaardingerbroek 2012 (T&C Pers. en fam.)**

P. Vlaardingerbroek, *T&C Personen- en familierecht, commentaar op artikel 68 WJZ, aant. 3*, Deventer: Kluwer 2012.

### **Wortmann 2011 (GS Pers.- en fam.)**

S.F.M. Wortmann, *GS Personen- en Familierecht, commentaar op artikel 377g Boek 1 BW, aant. A2, A3, A4, 1 en 2*, Deventer: Kluwer 2011.

### **Wortmann 2012 (GS Pers.- en fam.)**

S.F.M. Wortmann, *GS Personen- en Familierecht, commentaar op artikel 377a Boek 1 BW, aant. 20*, Deventer: Kluwer 2012.

### ***Internationale regelgeving***

Consideration of reports submitted by states parties under article 44 of the Convention (30 januari 2009), *Concluding Observations of the Committee on the Rights of the Child: The Kingdom of the Netherlands, UN Doc CRC/C/NLD/CO/3*.

Resolutie 64/142 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (24 februari 2010), *Richtlijnen voor alternatieve zorg voor kinderen, UN Doc A/RES/64/142*.

SOS-Kinderdorp International (2007), *Quality4Children Standards for out-of-home child care in Europe - an initiative by FICE, IFCO and SOS Children's Villages, www.quality4children.info*.

### ***Wet- en regelgeving Nederland***

- Verdrag inzake de Rechten van het Kind
- Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens
- Grondwet
- Algemene wet bestuursrecht
- Burgerlijk Wetboek, Boek 1
- Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering
- Wetboek van Strafrecht



- Wet afbreking zwangerschap
- Wet Nationale ombudsman
- Wet op de jeugdzorg
- Wet op de lijkbezorging
  
- Besluit externe klachtencommissie raad voor de kindbescherming, inclusief nota van toelichting.
- Uitvoeringsbesluit Wet op de jeugdzorg
- Procesreglement Civiel Jeugdrecht
- Procesreglement Gezag en Omgang

### ***Parlementaire stukken***

*Kamerstukken I* 1988/89, 18 964, nr. 88 (MvA).

*Kamerstukken I* 1988/89, 18 964, nr. 88b.

*Kamerstukken I* 2010/11, 32 015, nr. A.

*Kamerstukken II* 1979/80, 16 127, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 1979/80, 16 127, nr. 5.

*Kamerstukken II* 1984/85, 18 964, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 1991/92, 22 487, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 1992/93, 22 487, nr. 6 (MvA).

*Kamerstukken II* 1992/93, 22 487, nr. 8.

*Kamerstukken II* 1992/93, 22 855, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 1992/93, 23 003, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 1992/93, 23 012, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 1993/94, 23 003, nr. 5 (MvA).

*Kamerstukken II* 1994/95, 23 012, nr. 10.

*Kamerstukken II* 1997/98, 25 952, nr. 2.

*Kamerstukken II* 2002/03, 28 168, nr. 10.

*Kamerstukken II* 2004/05, 30 145, nr. 3 (MvT).

*Kamerstukken II* 2008/09, 32 015, nr. 2.

*Kamerstukken II* 2008/09, 32 015, nr. 3 (MvT).

*Handelingen II* 1996/97, 62, p. 4534.

### ***Wet- en regelgeving België***

Ministerieel besluit van 19 februari 2004 houdende de validering van het sectorprotocol voor de bijkomende opdracht ‘begeleiding bij het onderbroken of conflictueuze ouder-kind-contact’ van de autonome centra voor algemeen welzijnswerk.

Sectorprotocol met betrekking tot de bijkomende taak ‘begeleiding bij het onderbroken of conflictueuze ouder-kindcontact’.

### ***Wet- en regelgeving Duitsland***

§1626 Bürgerliches Gesetzbuch

§1666 Bürgerliches Gesetzbuch

§1684 Bürgerliches Gesetzbuch

§1685 Bürgerliches Gesetzbuch

### ***Publicaties***

*Trb.* 1951, 154.

*Trb.* 1990, 46.

*Trb.* 1990, 170.

*Stb.* 2006, 402.

### ***Jurisprudentie***

#### **EHRM**

EHRM 19 december 1974, nr. 6753/74 (*Sosjale Joenitzaak*).

EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, *NJ* 1975, 462 (*Golder/Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 13 juni 1979, nr. 6833/74, par. 31, *NJ* 1980, 462 (*Marckx/België*).

EHRM 24 oktober 1979, nr. 6301/73, *NJ* 1980, 114 (*Winterwerp/Nederland*).

EHRM 26 maart 1985, nr. 8978/80, *NJ* 1985, 525 (*X en Y/Nederland*).

EHRM 28 mei 1985, nr. 8225/78 (*Ashingdane/Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 28 mei 1985, nr. 9214/80, *NJ* 1988, 187 (*Adulaziz/Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 18 december 1986, nr. 9697/82, *NJ* 1989, 97 (*Johnston/Ierland*).

EHRM 8 juli 1987, nr. 9749/82, *NJ* 1988, 828 (*W./Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 8 juli 1987, nr. 9840/82 (*B./Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 8 juli 1987, nr. 10496/83 (*R./Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 24 maart 1988, nr. 10465/83 (*Olsson/Zweden*).

EHRM 21 juni 1988, nr. 10730/84, par. 21, *NJ* 1988, 746 (*Berrehab/Nederland*).

EHRM 22 juni 1989, nr. 11373/85 (*Eriksson/Zweden*).

EHRM 27 augustus 1991, nr. 12750/87 (*Philis/Griekenland*).

EHRM 25 februari 1992, nr. 12963/87 (*Andersson/Zweden*).

EHRM 22 februari 1994, nr. 16213/90 (*Burghartz/Zwitserland*).

EHRM 26 mei 1994, nr. 16969/90, *NJ* 1995, 247 (*Keegan/Ierland*).

EHRM 23 september 1994, nr. 19823/92 (*Hokkanen/Finland*).

EHRM 27 oktober 1994, nr. 18535/91, *NJ* 1995, 248 (*Kroon/Nederland*).

EHRM 24 februari 1995, nr. 16424/90, *NJ* 1995, 594 (*McMichael/Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 24 april 1996, nr. 22070/93, *NJ* 1997, 539 (*Boughanemi/Frankrijk*).

EHRM 22 april 1997, nr. 21830/93 (*X, Y. en Z./Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 9 juni 1998, nr. 22430/93, *RJ&D ECHR* 1998-IV (*Bronda/Italië*).

EHRM 19 september 2000, nr. 32346/96 (*Glaser/Verenigd Koninkrijk*).

EHRM 3 oktober 2000, nr. 28369/95, *NJ* 2001, 258 (*Bourimi/Nederland*).

EHRM 13 februari 2001, nr. 47160/99 (*Ezzouhdi/Frankrijk*).

EHRM 12 juli 2001, nr. 25702/94, par. 150 (*K. en T./Finland*).

EHRM 5 november 2002, nr. 33711/96, *NJ* 2005, 34 (*Yousef/Nederland*).

EHRM 17 december 2002, nr. 35731/97, *NJ* 2004, 632 (*Venema/Nederland*).

EHRM 13 februari 2003, nr. 42326/98 (*Odièvre/Frankrijk*).

EHRM 29 april 2003, nr. 56673/00 (*Gil/Spanje*).

EHRM 8 juli 2003, nr. 30943/96, *NJ* 2004, 136 (*Sahin/Duitsland*).

EHRM 8 april 2004, nr. 11057/02 (*Haase/Duitsland*).

EHRM 1 juni 2004, nr. 45582/99, *NJ* 2004, 667 (*Lebbink/Nederland*).

EHRM 22 juni 2004, nr. 27028/01, *NJ* 2005, 507 (*Pini e.a./Roemenië*).

EHRM 21 oktober 2004, nr. 75531/01 (*I. en U./Noorwegen*).

EHRM 16 november 2004, nr. 29865/96 (*Ünal Tekeli/Turkije*).

EHRM 2 juni 2005, nr. 77785/01 (*Znamenskaya/Rusland*).

EHRM 11 januari 2007, nr. 1948/04, *LJN* BA5147 (*Salah Sheekh/Nederland*).

EHRM 6 april 2010, nr. 4694/03 (*Mustafa en Armağan Akin/Turkijë*).

EHRM 27 april 2010, nr. 16318/07, *RvdW* 2010, 1353 (*Moretti en Benedetti/Italië*).

EHRM 15 september 2011, nr. 17080/07 (*Schneider/Duitsland*).

### **Benelux-Gerechtshof**

Benelux-Gerechtshof 11 mei 1982, *NJ* 1983, 610.

### **Hoge Raad der Nederlanden**

HR 22 mei 1981, *NJ* 1983, 609.

HR 1 oktober 1982, *LJN* AC1995.

HR 22 februari 1985, *NJ* 1986, 3.

HR 15 mei 1987, *NJ* 1988/654.

HR 6 november 1987, *NJ* 1988, 829.

HR 27 januari 1989, *NJ* 1990, 55.

HR 10 maart 1989, *NJ* 1990, 24.

HR 28 april 1989, *LJN* AG6061.

HR 10 november 1989, *NJ* 1990, 628.

HR 23 maart 1990, *NJ* 1991, 149.

HR 23 maart 1990, *NJ* 1991, 150.

HR 10 april 1992, *NJ* 1992, 444.

HR 24 september 1992, *NJ* 1983, 243.

HR 22 oktober 1993, *NJ* 1994, 153.

HR 19 november 1993, *NJ* 1994, 330.

HR 17 december 1993, *NJ* 1994, 360.

HR 21 januari 1994, *LJN* ZC1241.

HR 22 december 1995, *NJ* 1996, 419.

HR 26 januari 1996, *NJ* 1996, 355.

HR 5 juni 1998, *NJ* 1999, 129.

HR 26 november 1999, *NJ* 2000, 85.

HR 24 maart 2000, *LJN* AA5260.

HR 30 juni 2000, *NJ* 2001, 103.

HR 29 september 2000, *NJ* 2000, 654.  
HR 8 december 2000, *LJN* AA8894.  
HR 4 mei 2001, *LJN* ZC3512.  
HR 29 juni 2001, *LJN* AB2373.  
HR 21 september 2001, *LJN* ZC3672.  
HR 24 januari 2003, *NJ* 2003, 198.  
HR 24 januari 2003, *NJ* 2003, 386.  
HR 4 februari 2005, *LJN* AR4850.  
HR 3 juni 2005, *NJ* 2005, 349.  
HR 24 juni 2005, *NJ* 2005, 415.  
HR 7 oktober 2005, *LJN* AT8249.  
HR 30 november 2007, *LJN* BB9094.  
HR 21 maart 2008, *LJN* BC0261.  
HR 4 april 2008, *LJN* BC5726.  
HR 27 februari 2009, *NJ* 2009, 164.  
HR 7 mei 2010, *LJN* BL7040.  
HR 21 mei 2010, *NJ* 2010, 397.  
HR 11 juni 2010, *LJN* BM1070.  
HR 22 oktober 2010, *LJN* BN6388.  
HR 24 juni 2011, *LJN* BW2292.  
HR 14 oktober 2011, *LJN* BR5151.  
HR 21 oktober 2011, *LJN* BR5312.

#### **ARRS**

ARRS 7 februari 1991, nr. R02.89.0875 (*Aziz/Staat der Nederlanden*).

#### **Gerechtshof Amsterdam**

Hof Amsterdam 31 augustus 2005, *LJN* AU5602.  
Hof Amsterdam 18 mei 2006, *LJN* AY3589.  
Hof Amsterdam 14 oktober 2008, *FJR* 2009, 34.  
Hof Amsterdam 9 februari 2010, *LJN* BL5778.

#### **Gerechtshof Arnhem**

Hof Arnhem 9 november 1999, *FJR* 2000, 31.  
Hof Arnhem 12 juni 2007, *LJN* BA2519.  
Hof Arnhem 3 november 2009, *LJN* BK7549.

#### **Gerechtshof 's-Gravenhage**

Hof 's-Gravenhage 31 mei 2000, *FJR* 2000, 11.  
Hof 's-Gravenhage 25 april 2001, *LJN* BL8202.  
Hof 's-Gravenhage 10 april 2002, *LJN* AE3549.  
Hof 's-Gravenhage 8 maart 2006, *LJN* AV4013.  
Hof 's-Gravenhage 17 januari 2007, *LJN* AZ8660.  
Hof 's-Gravenhage 14 november 2007, *LJN* BC0736.  
Hof 's-Gravenhage 19 december 2007, *LJN* BC1557.

Hof 's-Gravenhage 12 augustus 2008, *LJN* BJ5002.  
Hof 's-Gravenhage 21 januari 2009, *LJN* BH0359.  
Hof 's-Gravenhage 29 april 2009, *LJN* BJ0519.  
Hof 's-Gravenhage 29 juli 2009, *LJN* BJ4870.  
Hof 's-Gravenhage 3 februari 2010, *LJN* BL7146.  
Hof 's-Gravenhage 21 juli 2010, *LJN* BN3670.

#### **Gerechtshof 's-Hertogenbosch**

Hof 's-Hertogenbosch 14 december 1948, *NJ* 1949, 460.  
Hof 's-Hertogenbosch 25 november 2003, *FJR* 2004, 80.  
Hof 's-Hertogenbosch 26 januari 2006, *LJN* AV4210.  
Hof 's-Hertogenbosch 29 maart 2006, *LJN* AX1351.  
Hof 's-Hertogenbosch 8 juli 2009, *LJN* BJ4336.  
Hof 's-Hertogenbosch 15 juni 2011, *LJN* BQ8922.

#### **Gerechtshof Leeuwarden**

Hof Leeuwarden 1 augustus 2007, *LJN* BL8206.  
Hof Leeuwarden 17 maart 2009, *LJN* BH7593.  
Hof Leeuwarden 25 november 2010, *LJN* BP0611.  
Hof Leeuwarden 21 juni 2012, *LJN* BX0531.

#### **Rechtbank Alkmaar**

Rb. Alkmaar 12 juli 1989, *LJN* AH2766.  
Rb. Alkmaar 16 januari 2002, *LJN* AD9522.  
Rb. Alkmaar 6 december 2005, *RFR* 2006, 29.  
Rb. Alkmaar 21 oktober 2009, *LJN* BK8473.

#### **Rechtbank Arnhem**

Rb. Arnhem 12 januari 2005, *LJN* AS3527.  
Rb. Arnhem 10 november 2008, *LJN* BG3849.

#### **Rechtbank Breda**

Rb. Breda 30 mei 1991, *NJ* 1992, 451.  
Rb. Breda 22 maart 2011, *LJN* BR1570.

#### **Rechtbank 's-Gravenhage**

Rb. 's-Gravenhage 15 maart 2007, *LJN* BA1321.  
Rb 's-Gravenhage 10 september 2009, *LJN* BK5519.  
Rb 's-Gravenhage 10 december 2009, *LJN* BL0577.

#### **Rechtbank Groningen**

Rb. Groningen 16 april 2009, *LJN* BI1510.  
Rb. Groningen 28 oktober 2009, *LJN* BK2838.  
Rb. Groningen 24 november 2009, *LJN* BK5350.  
Rb. Groningen 19 januari 2010, *LJN* BL0204.

Rb. Groningen 10 november 2011, *LJN* BV0906.

#### **Rechtbank 's-Hertogenbosch**

Rb. 's-Hertogenbosch 8 maart 1995, *NJ* 1995, 490.

#### **Rechtbank Leeuwarden**

Rb. Leeuwarden 14 december 1998, *LJN* BL8263.

#### **Rechtbank Maastricht**

Rb. Maastricht 29 augustus 2007, *LJN* BB2552.

#### **Rechtbank Roermond**

Rb. Roermond 2 december 2009, *LJN* BK5155.

#### **Rechtbank Rotterdam**

Rb. Rotterdam 23 november 2009, *LJN* BK4700.

#### **Rechtbank Utrecht**

Rb. Utrecht 28 maart 2005, *FJR* 2006, 42.

Rb. Utrecht 1 juli 2005, *FJR* 2006, 32.

Rb. Utrecht 20 augustus 2005, *JIN* 2005, 387.

Rb. Utrecht 9 november 2006, *LJN* AZ4658.

Rb. Utrecht 12 augustus 2009, *LJN* BJ5287.

#### **Rechtbank Zutphen**

Rb. Zutphen 28 januari 2008, *RFR* 2009, 12.

#### **Rechtbank Zwolle**

Rb. Zwolle 23 december 2002, *LJN* AF2558.

Rb. Zwolle 31 januari 2007, *LJN* BA9124.

Rb. Zwolle 5 april 2007, *LJN* BA2519.

Rb. Zwolle 17 mei 2010, *LJN* BM5559.

#### ***Jurisprudentie Duitsland***

BGH 9 Februar 2005, *NJW-RR* 2005, 729.

OLG Brandenburg 4 April 2008, *BeckRS* 2008, 14339.

OLG Brandenburg 30 November 2009, *BeckRS* 2009, 88642.

OLG Dresden 29 Augustus 2002, *NJW* 2003, 147.

OLG Frankfurt 30 Januar 1998, *NJW-RR* 1998, 937.

OLG Hamm 12 Dezember 2008, *FamRZ* 2009, 996.

KG 6 Juli 2000, *FamRZ* 2000, 1520.

### ***Elektronische bronnen***

- <[http://archieff.fri.be/familierecht/neutrale\\_bezoekruimte.htm](http://archieff.fri.be/familierecht/neutrale_bezoekruimte.htm)>  
Geraadpleegd op 9 juli 2012.
- <[www.dekinderombudsman.nl/297over-de-kinderombudsman/wat-doet-de-kinderombudsman/](http://www.dekinderombudsman.nl/297over-de-kinderombudsman/wat-doet-de-kinderombudsman/)>  
Geraadpleegd op 30 juli 2012
- <[www.dekinderombudsman.nl/92/veelgestelde-vragen/](http://www.dekinderombudsman.nl/92/veelgestelde-vragen/)>  
Geraadpleegd op 5 juni 2012.
- <[www.jeugdzorgnederland.nl/de-vraag-naar-jeugdzorg/](http://www.jeugdzorgnederland.nl/de-vraag-naar-jeugdzorg/)>  
Geraadpleegd op 23 januari 2012.
- <[www.kinderbescherming.nl/hoe\\_werkt\\_de\\_raad/maatregelen\\_van\\_kinderbescherming/Index.aspx](http://www.kinderbescherming.nl/hoe_werkt_de_raad/maatregelen_van_kinderbescherming/Index.aspx)>  
Geraadpleegd op 4 november 2011.
- <[www.kinderbescherming.nl/wat\\_doet\\_de\\_raad/bescherming/opvoedingsproblemen/index.aspx](http://www.kinderbescherming.nl/wat_doet_de_raad/bescherming/opvoedingsproblemen/index.aspx)>  
Geraadpleegd op 23 januari 2012.
- <[www.kinderrechten.nl/p/13/860/klachtenprocedure-bij-het-vn-kinderrechtencomit%E9-](http://www.kinderrechten.nl/p/13/860/klachtenprocedure-bij-het-vn-kinderrechtencomit%E9-)>  
Geraadpleegd op 29 maart 2012.
- <[www.kinderrechten.nl/p/13/861/protocol-klachtenprocedure-door-twintig-landen-ondertekend](http://www.kinderrechten.nl/p/13/861/protocol-klachtenprocedure-door-twintig-landen-ondertekend)>  
Geraadpleegd op 29 maart 2012.
- <[www.nji.nl/eCache/DEF/1/27/667.html](http://www.nji.nl/eCache/DEF/1/27/667.html)>  
Geraadpleegd op 15 juli 2012.
- <[www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderbescherming/kinderbeschermingsmaatregelen](http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kinderbescherming/kinderbeschermingsmaatregelen)>  
Geraadpleegd op 4 november 2011.
- <[www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pleegzorg/vraag-en-antwoord/wat-is-pleegzorg.html](http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/pleegzorg/vraag-en-antwoord/wat-is-pleegzorg.html)>  
Geraadpleegd op 16 februari 2011.

### ***Tijdschriftartikelen***

#### **Bruning 2011**

M.R. Bruning, 'Module Integraal Jeugdbeleid, De cliënt in de jeugdzorg en jeugdbescherming vanuit juridisch perspectief', *FJR* 2011, 37.

#### **Bruning 2012**

M.R. Bruning, 'Rechtsmiddel bij uithuisplaatsing', *FJR* 2012, 1.

#### **Chin-A-Fat & Van Rooijen 2004**

B.E.S. Chin-A-Fat & C. van Rooijen, 'Oplossingen voor omgangsproblematiek?', *FJR* 2004, 92.

#### **Forder 2011**

C. Forder, 'Is de oudste broer belanghebbende in kinderschermingsprocedures met betrekking tot zijn broertjes en zusjes?', *NJB* 2011/21.

#### **Forder 2012**

C. Forder, 'Uitsluiting oudste broer schendt artikelen 6 en 8 EVRM', *NJB* 2012/06.

**Forder & Bakker 2010**

C. Forder & R.E. Bakker, 'Kroniek van het personen- familierecht. Grote broer geen belanghebbende', *NJB* 2010/34.

**Heeffe 2001**

U. Heeffe, 'De effectuering van een omgangsregeling', *FJR* 2001, 3.

**Meijers 2002**

M.E.A.H. Meijers, 'Omgangsbegeleiding: de BOR-variant', *EB Tijdschrift voor scheidingsrecht* 2002, 11/12.

**Phillips 2012**

C. Phillips, 'Klachtrecht bij het Comité inzake de Rechten van het Kind', *FJR* 2012, 35.

**Van Raak-Kuiper 2010**

J.A.E. van Raak-Kuiper, 'Omgang in het kader van een ondertoezichtstelling', *FJR* 2010, 28.

**Steenhof 2007**

L. Steenhof, 'Schatting van het aantal stiefgezinnen', *Bevolkingstrends* 4<sup>e</sup> kwartaal 2007.

**Van Triest 2004**

A.R. van Triest, 'Het kinderverhoor in het ressort Den Bosch onder de loep', *FJR* 2004, 4.

**Vlaardingerbroek 2009**

P. Vlaardingerbroek, 'De wetgever laat Jeroen (en vele andere kinderen) niet in de kou staan', *FJR* 2009, 83.

**Vos 2009**

M.J. Vos, 'Inzet strafrecht bij effectuering omgangsregeling', *EB Tijdschrift voor scheidingsrecht* 2009, 33.

**Walter 2004**

E. Walter, 'Umgang mit dem in Familienpflege untergebrachten Kind, §§ 1684, 1685 BGB - psychologische Aspekte', *Familie Partnerschaft Recht* 2004, 415.

**Wierds-Wezenbeek 1996**

C.M. Wierds-Wezenbeek, 'Hebben derden in de Verenigde Staten van Amerika recht op omgang?', *FJR* 1996, 7.

**Wortmann 1990**

S.F.M. Wortmann, 'De zaken Eriksson en Olsson, beslissingen van het Europese Hof te Straatsburg inzake kindbeschermingsmaatregelen', *FJR* 1990, 4.

**Wortmann 1996**

S.F.M. Wortmann, 'Ouderschap in verandering', *Justitiële verkenningen* 1996, 8.



## **Overige documenten**

### **Baecke e.a. 2009**

J.A.H. Baecke e.a., *Evaluatieonderzoek Wet op de jeugdzorg. Eindrapport*, Amersfoort: BMC 2009.

### **Bauer & Strating 2012**

J. Bauer & G. Strating, *Cliënttevredenheidsonderzoek. Pleegzorginstelling Oosterpoort*, Amsterdam: Stichting Alexander 2012.

### **Berends e.a. 2010**

I.E. Berends e.a., *Bescherming bekeken. Een onderzoek naar ontwikkelingen en regionale verschillen in het aantal ondertoezichtstellingen en machtigingen uithuisplaatsing*, Duivendrecht: PI Research 2010.

### **Van der Bijl e.a. 2012**

N. van der Bijl e.a., *De bijzondere curator, een log uit de loterij? Adviesrapport over waarborging van de stem en de belangen van kinderen in de praktijk*, de Kinderombudsman 2012.

### **Brancherapportage Jeugdzorg 2010**

*Brancherapportage Jeugdzorg 2010*, Utrecht: Jeugdzorg Nederland 2010.

### **Brochure Bezoekruimte CAW 2012**

*Brochure Bezoekruimte. Helpt bij het persoonlijk contact tussen het kind en de ouder*, Berchem: CAW 2012.

### **Brochure Raad voor de Kinderbescherming 2012**

*Brochure 'Als opvoeden een probleem is'*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2012.

### **Chin-A-Fat 1999**

B.E.S. Chin-A-Fat, *Effectuering van omgang in rechtsvergelijkend perspectief*, Den Haag: WODC 1999.

### **Dronkers & Van Rossum 2009**

F. Dronkers & J. van Rossum, *Contouren van richtlijnontwikkeling jeugdzorg. Eindrapport van het Project Voorbereiding Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg*, Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut 2009.

### **Dullaert 2012**

M. Dullaert, *Samenvatting rapport 'De bijzondere curator, een lot uit de loterij? Adviesrapport over waarborging van de stem en de belangen van kinderen in de praktijk'*, de Kinderombudsman 2012.

### **Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij 2009**

*Handboek Deltamethode Gezinsvoogdij. Methode voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling van minderjarigen, versie 3.0*, Utrecht: MOgroep Jeugdzorg 2009.

### **Handleiding Bezoekregeling 2009**

*Handleiding Bezoekregeling Trias Jeugdhulp en Bureau Jeugdzorg Overijssel*, 2009.

### **Huishoudelijk Reglement klachtencommissie Bjj N-B 2009**

*Huishoudelijk Reglement van de klachtencommissie van Stichting Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant*, 2009.

**Inspectie Jeugdzorg 2007**

Inspectie Jeugdzorg, *De stem van de cliënt. Onderzoek naar klachtrecht, medezeggenschap en de vertrouwenspersoon bij drie Noord-Brabantse jeugdzorginstellingen*, Utrecht: Inspectie Jeugdzorg 2007.

**Interne klachtenregeling RvdK 2006**

*Interne klachtenregeling van de Raad voor de Kinderbescherming 2006.*

**Jaarverslag Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg 2010**

*Jaarverslag 2010. Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg*, Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut 2010.

**Klachtenregeling Bjjz N-B 2009**

*Klachtenregeling voor cliënten van Stichting Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant*, 2009.

**Kwaliteitskader en Protocollen 2009**

*Kwaliteitskader en Protocollen 2009. Beleidsregels met betrekking tot de werkwijze van de Raad voor de Kinderbescherming*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2009.

**Kwaliteitskader 2009**

*Kwaliteitskader 2009*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2009.

**Nota van Toelichting Interne Klachtenregeling RvdK 2006**

*Nota van Toelichting Interne Klachtenregeling van de Raad voor de Kinderbescherming 2006.*

**NVOG Richtlijn zwangerschapsafbreking 2005**

*Richtlijn zwangerschapsafbreking tot 24 weken*, Utrecht: NVOG 2005.

**Protocol Beschermingstaken 2009**

*Protocol Beschermingstaken*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2009.

**RvdK 2012**

*Brochure 'Als u een klacht heeft over de Raad voor de Kinderbescherming'*, Utrecht: Raad voor de Kinderbescherming 2012.

**Steketee, Overgaag & Lünemann 2003**

M.J. Steketee, A.M. Overgaag & K.D. Lünemann, *Minderjarigen als procespartij? Een onderzoek naar de bijzondere curator en een formele rechtsingang voor minderjarigen*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut 2003.

**Van Yperen & Dronkers 2010**

T. van Yperen & J. Dronkers, *Programma Richtlijnontwikkeling Jeugdzorg*, Utrecht/Amsterdam: NVMW, Phorza, NIP, NVO 2010.

***Personen en organisaties***

Naam: mevrouw N. Eggens

Functie: jeugdbeschermer

Organisatie: Bureau Jeugdzorg Overijssel

Naam: de heer D. Feitsma  
Functie: praktijkbegeleider  
Organisatie: Bureau Jeugdzorg Groningen

Naam: mevrouw I. Gies  
Functie: gezinsvoogd  
Organisatie: William Schrikker Jeugdbescherming

Naam: mevrouw E. Martens  
Functie: werkbegeleider gezinsvoogd  
Organisatie: Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant

Naam: mevrouw J. Calkoen  
Functie: rechter vicepresident Team jeugdrecht  
Organisatie: Rechtbank Breda

Naam: mevrouw mr. I. Hinfelaar  
Functie: kinderrechter  
Organisatie: Rechtbank Breda

Naam: de heer E. de Graaff  
Functie: coördinator omgangscentrum  
Organisatie: JUTZ Rijsbergen

Organisatie: Omgangshuis Noord-Holland

Organisatie: Bezoekruimte CAW Leuven